

NTK/KW/15 – 5302

Fourth Semester M. A. Examination

POLITICAL SCIENCE

Paper - 13 (Compulsory)

State Politics in India

Time : Three Hours]

[Max. Marks : 80

- N. B. : (1) All questions are compulsory.
(2) All questions carry equal marks.

1. Explain the scope and nature of the study of State Politics.

OR

Analyse the Socio-economic determinants of state politics in India.

2. Discuss the Political relations between the Centre and the States in India.

OR

Analyse the impact of state politics on national politics in India during last two decades.

3. 'Pattern of state politics has drastically changed due to new Panchayati Raj System'- Comment.

OR

Write an essay on 'Terrorism and State Politics in India'.

4. Account for the sub-regional imbalances in India and analyse their impact on state politics.

NTK/KW/15–5302

Contd.

OR

'Unemployment is the greatest challenge before Indian Federalism' - Discuss.

5. Write notes on any **two** :—
- (a) Maharashtra Assembly elections of 2014.
 - (b) Language and state politics.
 - (c) RJD (Rashtriya Janata Dal)
 - (d) NITI Ayog.

(मराठी माध्यम)

(भारतातील राज्यांचे राजकरण)

- सूचना :** (1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

1. राज्य राजकारणाच्या अभ्यासाची व्याप्ती आणि स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

भारतातील राज्य राजकारणाच्या आर्थिक आणि सामाजिक निर्धारित घटकांचे विश्लेषण करा.

2. भारतातील केंद्र आणि राज्यातील राजकीय संबंधांची चर्चा करा.

किंवा

मागील दोन दशकांच्या काळात भारतातील राष्ट्रीय राजकारणावर राज्य राजकारणाच्या प्रभावाचे विश्लेषण करा.

3. नव्या पंचायत राज्यव्यवस्थेमुळे राज्य राजकारणाचा आकृतिबंध आमूलग्र परिवर्तित झाला आहे-भाष्य करा.

किंवा

‘भारतातील दहशतवाद आणि राज्य राजकारण’ यावर निबंध लिहा.

4. भारतातील उपप्रादेशिक असंतुलनाचा तपशील देऊन त्याच्या राज्य-राजकारणावरील प्रभावाचे विश्लेषण करा.

किंवा

‘बेरोजगारी ही भारतीय संघराज्यवादा पूढील सर्वात मोठे आव्हान आहे’ चर्चा करा.

5. कोणत्याही दोन वर टीपा लिहा :—

- (अ) महाराष्ट्र विधानसभा निवडणूक 2014.
(ब) भाषा आणि राज्य-राजकारण.
(क) राष्ट्रीय जनता दल.
(ड) नीती आयोग.

(हिन्दी माध्यम)

(भारत में राज्यों की राजनीति)

- सूचना : (1) सर्व प्रश्न अनिवार्य हैं।
(2) सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

1. राज्य राजनीति के अध्ययन की व्याप्ति एवं स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

अथवा

भारत में राज्य राजनीति के आर्थिक एवं सामाजिक निर्धारित घटकोंका विश्लेषण कीजिए।

2. भारत में केंद्र-राज्य के मध्य राजनीतिक संबंधों की चर्चा कीजिए।

अथवा

पिछले दो दशकों के कालखंड में भारत में राष्ट्रीय राजनीति पर राज्य राजनीतिके प्रभाव का विश्लेषण कीजिए।

3. नये पंचायतीराज व्यवस्था से राज्य राजनीति का प्रारूप अमुलाग्र रूपसे परिवर्तित हुआ है-भाष्य कीजिए।

अथवा

‘भारत में आतंकवाद एवं राज्य राजनीति’ इसपर निबंध लिखिए।

4. भारत में उपप्रादेशिक असंतुलन का ब्यौरा देकर उसका राज्यो के राजनीतिपर हुये प्रभाव का विश्लेषण कीजिए।

अथवा

‘बेरोजगारी यह भारतीय संघराज्यवाद के समक्ष सबसे बडी चुनौती है’। चर्चा कीजिए।

5. किन्ही दो पर टिप्पणियाँ लिखिए :—
 - (अ) महाराष्ट्र विधानसभा चुनाव 2014।
 - (ब) भाषा एवं राज्य राजनीति।
 - (क) राष्ट्रीय जनता दल।
 - (ड) नीति आयोग।

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. State the meaning and nature of Classical Political Thought.

OR

Describe Plato's idea of Ideal State.

2. Discuss the meaning and significance of Social Contract.

OR

Describe Rousseau's concept of General Will.

3. What is Utilitarianism ? Discuss its contributions.

OR

Explain Mill's views on Liberty.

4. What is Scientific Socialism ? State its nature.

OR

Discuss Hegel's views on dialecticism.

5. Write notes on :

- (a) Aristotle's views on State
- (b) Social Contract according to Locke
- (c) Nature of Utilitarianism
- (d) Classless and Stateless Society.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. अभिजात राजकीय विचारांचा अर्थ व स्वरूप सांगा.

किंवा

प्लेटोच्या आदर्श राज्य कल्पनेचे वर्णन करा.

2. सामाजिक कराराच्या अर्थ व महत्वाची चर्चा करा.

किंवा

रूसोच्या सामान्य ईहा संकल्पनेचे वर्णन करा.

3. उपयुक्ततावाद म्हणजे काय ? त्याच्या योगदानाची चर्चा करा.

किंवा

मिलचे स्वातंत्र्यासंबंधी विचार स्पष्ट करा.

4. शास्त्रीय समाजवाद म्हणजे काय ? त्याचे स्वरूप सांगा.

किंवा

द्वंद्ववादासंबंधी हेगेलच्या विचारांची चर्चा करा.

5. टिपा लिहा :

(अ) अॅरिस्टॉटलचे राज्यासंबंधी विचार

(ब) लॉकच्या अनुसार सामाजिक करार

(क) उपयुक्ततावादाचे स्वरूप

(ड) वर्गविहीन व राज्यविहीन समाज.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. अभिजात राजनीतिक विचारों का अर्थ एवं स्वरूप बतलाइये।

अथवा

प्लेटो के आदर्श राज्य की कल्पना का वर्णन कीजिये।

2. सामाजिक संविदा का अर्थ एवं महत्व की चर्चा कीजिये।

अथवा

रूसो के सामान्य ईहा की संकल्पना का वर्णन कीजिये।

3. उपयोगितावाद से क्या तात्पर्य है ? उसके योगदान की चर्चा कीजिये।

अथवा

मिल के स्वतंत्रता संबंधी विचार स्पष्ट कीजिये।

4. शास्त्रीय समाजवाद क्या है ? उसका स्वरूप बतलाइये।

अथवा

द्वंदवाद संबंधी हेगेल के विचारों की चर्चा कीजिये।

5. टिप्पणियां लिखिये :

(अ) अरस्तू के राज्य संबंधी विचार

(ब) लॉक के अनुसार सामाजिक संविदा

(क) उपयोगितावाद का स्वरूप

(ड) वर्गविहीन एवं राज्यविहीन समाज।

Fourth Semester M. A. Examination**POLITICAL SCIENCE****Paper – 13****States Politics in India****(Compulsory)**

Time : Three Hours]

[Max. Marks : 80

- N. B. : (1) All questions are compulsory.
(2) All questions carry equal marks.

1. Elucidate the patterns of state politics in the Indian Republic.

OR

What is the significance and nature of the study of state politics in India ?

2. What is the bone of contention between centre and states ?

OR

"National politics is determined by the contemporary problems of state in Indian Republic" Comment.

3. What provisions were made under 74th amendment to enhance the representation in urban local bodies ?

OR

What are the reasons for the demand of state autonomy ?

4. Explain the nature of regional imbalances in Indian states and state the remedies to overcome it.

OR

"In spite of literacy mission launched by governments the literacy rate could not increase as expected". Do you agree ? Substantiate your answer.

5. Write notes on any **Two** :—

- (a) Naxalism in state politics.
(b) Terrorism in Jammu and Kashmir.
(c) Consequences of imbalance in sex-ratio.
(d) Poverty eradication programmes.

(मराठी माध्यम)**(भारतातील राज्यांचे राजकारण)**

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. भारतीय गणराज्यामधील राज्य-राजकारणाचा आकृतीबंध विशद करा.

किंवा

भारतातील राज्य-राजकारणाच्या अध्ययनाचे महत्व आणि स्वरूप काय आहे ?

२. केंद्र आणि राज्ये यातील वादाचे मुद्दे काय आहेत ?

किंवा

“भारतीय गणराज्यातील समकालीन समस्यांद्वारे राष्ट्रीय राजकारण निर्धारित होते.” भाष्य करा.

३. नागरी स्थानिक प्राधिकरणामध्ये प्रतिनिधित्व वाढविण्याच्या दृष्टीने ७४ व्या संविधान विशोधनाच्या तरतुदी कोणत्या ?

किंवा

“राज्य स्वायत्तेच्या मागणीची कारणे कोणती आहेत ?”

४. भारतीय राज्यांमधील प्रादेशिक असमतोलाचे स्वरूप स्पष्ट करून त्या समस्येवर यश मिळवण्यासाठी उपाय सांगा.

किंवा

“शासनाच्या साक्षरता अभियानाला न जुमानता साक्षरता दर, अपेक्षेनुसार पुढे जाऊ शकला नाही” या मताशी आपण सहमत आहेत काय ? योग्य उदाहरणांसह लिहा.

५. कोणत्याही दोन वर टीपा लिहा.

(अ) राज्य-राजकारणातील नक्षलवाद.

(ब) जम्मू आणि काश्मीर मधील दहशतवाद.

(क) असंतुलित लिंग प्रभावाचे परिणाम.

(ड) दारिद्र्य निर्मुलन कार्यक्रम.

(हिन्दी माध्यम)

(भारत में राज्यों की राजनीति)

सूचनाएँ : (१) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

(२) सभी प्रश्नों को अंक समान है।

१. भारतीय प्रजातंत्र मे राज्य-राजनीति का प्रारूप विशद कीजिये।

अथवा

भारत में राज्य-राजनीति अध्ययन का महत्व तथा स्वरूप किस प्रकार है ?

२. केंद्र तथा राज्यो के मध्य विवाद के कौनसे मुद्दे हैं ?

अथवा

“भारतीय प्रजातंत्र मे समकालीन समस्याओं द्वारा राष्ट्रीय राजनीति निर्धारित होती हैं।” भाष्य कीजिये।

३. नगरीय स्थानिय प्राधिकरणों में प्रतिनिधित्व बढाने हेतु ७४ वे संविधान संशोधन मे कौनसे प्रावधान है ?

अथवा

राज्य-स्वायत्तता की मांग के कौनसे कारण है ?

४. भारतीय राज्यों मे प्रादेशिक असमतोल का स्वरूप स्पष्ट करते हुये इस समस्या की सफलता हेतु उपाय बतलाइये।

अथवा

“सरकार के साक्षरता अभियान को न मानते हुये साक्षरता की मात्रा अपेक्षानुरूप आगे नहीं जा पायी.” क्या इस विधान से आप सहमत है ? उचित उदाहरण देकर लिखिये।

५. किन्ही दोन पर टिप्पणियाँ लिखिये।

(अ) राज्य-राजनीति मे नक्षलवाद।

(ब) जम्मू तथा कश्मीर मे आतंकवाद।

(क) असंतुलित लिंग अनुपात के परिणाम।

(ड) दरिद्रता निर्मुलन कार्यक्रम।

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. State meaning of classical political theory and write its characteristics.

OR

Discuss Plato's views on Education.

2. Write meaning and significance of Social contract.

OR

Describe Rousseau's views on Social Contract.

3. State meaning of utilitarianism and explain its nature.

OR

What changes Mill brought to the Bentham's theory of utilitarianism ?

4. Explain meaning and significance of Scientific Socialism.

OR

Critically analyse Marx's theory of class struggle.

5. Write notes on :

(a) Aristotle on citizenship

(b) Hobbes's views on nature of state

(c) Critiques on Bentham's utilitarianism

(d) Marx on dialectics.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) ALL questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. अभिजात राजकीय सिद्धांताचा अर्थ सांगून त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.

किंवा

प्लेटोच्या शिक्षणासंबंधी विचारांची चर्चा करा.

2. सामाजिक कराराचा अर्थ आणि महत्त्व लिहा.

किंवा

रूसोच्या सामाजिक करारासंबंधी विचारांचे वर्णन करा.

3. उपयोगितावादाचा अर्थ सांगून त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

मिलने बेंथमच्या उपयोगितावाद सिद्धांतात कोणते बदल केले आहेत ?

4. शास्त्रीय समाजवादाचा अर्थ व महत्त्व स्पष्ट करा.

किंवा

मार्क्सच्या वर्गसंघर्ष सिद्धांताचे टिकात्मक विश्लेषण करा.

5. टिपा लिहा :

(अ) अॅरिस्टॉटलचे नागरिकत्वासंबंधी विचार

(ब) राज्याच्या अवस्थेसंबंधी हॉब्सचे विचार

(क) बेंथमच्या उपयोगितावादावरील टिका

(ड) मार्क्सचे द्वंद्ववादासंबंधी विचार.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) ALL questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. अभिजात राजनीतिक सिद्धांत का अर्थ बतलाकर उसकी विशेषताएं लिखिए।

अथवा

प्लेटो के शिक्षा संबंधी विचारों की चर्चा कीजिए।

2. सामाजिक समझौता सिद्धांत का अर्थ एवं महत्त्व लिखिए।

अथवा

रूसो के सामाजिक समझौता सिद्धांत संबंधी विचारों का वर्णन कीजिए।

3. उपयोगितावाद का अर्थ बतलाकर उसका स्वरूप स्पष्ट कीजिए।

अथवा

मिल ने बेंथम के उपयुक्ततावाद सिद्धांत में कौन से बदलाव किए हैं ?

4. शास्त्रीय समाजवाद का अर्थ एवं महत्त्व स्पष्ट कीजिए।

अथवा

मार्क्स के वर्ग संघर्ष सिद्धांत का आलोचनात्मक विश्लेषण कीजिए।

5. टिप्पणियाँ लिखिए :

(अ) अरस्तू के नागरिकता संबंधी विचार

(ब) राज्य की अवस्थासंबंधी हॉब्स के विचार

(क) बेंथम के उपयोगितावाद की आलोचना

(ड) मार्क्स के द्वंद्ववाद संबंधी विचार।

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

INTERNATIONAL RELATIONS

Core—2T3

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. Critically examine the realist theory of International Relations.

OR

Explain the neo-liberal theory in International Relations.

2. What do you understand by National Power ? What are its elements ?

OR

What is Collective Security ? Discuss the importance of collective security with relevant examples.

3. Discuss the nature of post-cold war world order.

OR

Explain the impact of race and gender in International Relations.

4. Discuss in brief the structure, role and functions of UN.

OR

Write an essay on 'International Human Rights'.

5. Write notes on :

- (a) Environmentalism and International Politics
- (b) Characteristics of Liberalism
- (c) Role of SAARC
- (d) Balance of Power.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

INTERNATIONAL RELATIONS

Core—2T3

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. आंतरराष्ट्रीय संबंधातील वास्तववादी सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.

किंवा

आंतरराष्ट्रीय संबंधातील नव-उदारमतवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.

2. तुमच्या मते राष्ट्रीय सत्ता म्हणजे काय ? राष्ट्रीय सत्तेचे घटक कोणते ?

किंवा

सामुहिक सुरक्षितता म्हणजे काय ? उदाहरणांच्या आधारे सामुहिक सुरक्षिततेच्या महत्वाची चर्चा करा.

3. शितयुद्धोत्तर जागतिक व्यवस्थेच्या स्वरूपाची चर्चा करा.

किंवा

वंश आणि लिंग याचा आंतरराष्ट्रीय संबंधातील प्रभाव स्पष्ट करा.

4. संयुक्त राष्ट्रांची संरचना, भूमिका आणि कार्य यांची थोडक्यात चर्चा करा.

किंवा

‘आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकार’ यावर निबंध लिहा.

5. टिपा लिहा :

(अ) पर्यावरणवाद आणि आंतरराष्ट्रीय राजकारण

(ब) उदारवादाची वैशिष्ट्ये

(क) सार्कची भूमिका

(ड) सत्ता संतुलन.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

INTERNATIONAL RELATIONS

Core—2T3

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. अंतर्राष्ट्रीय संबंध के यथार्थवादी सिद्धांत का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिये।

अथवा

अंतर्राष्ट्रीय संबंध में नव-उदारवादी सिद्धांत स्पष्ट कीजिये।

2. राष्ट्रीय शक्ति से आप क्या समझते हैं ? उसके घटक कौन-से हैं ?

अथवा

सामुहिक सुरक्षा से क्या तात्पर्य है ? उपयुक्त उदाहरण द्वारा सामुहिक सुरक्षा के महत्व की चर्चा कीजिये।

3. शीतयुद्धोत्तर वैश्विक व्यवस्था के स्वरूप की चर्चा कीजिये।

अथवा

वंश एवं लिंग का अंतर्राष्ट्रीय संबंध में प्रभाव स्पष्ट कीजिये।

4. संयुक्त राष्ट्र की संरचना, भूमिका एवं कार्य की संक्षेप में चर्चा कीजिये।

अथवा

‘अंतर्राष्ट्रीय मानवाधिकार’ विषय पर निबंध लिखिये।

5. टिप्पणियां लिखिये :

(अ) पर्यावरणवाद और अंतर्राष्ट्रीय राजनीति

(ब) उदारवाद की विशेषतायें

(क) सार्क की भूमिका

(ड) सत्ता संतुलन।

Master of Arts (Part—II) Political Science (Semester—IV) (C.B.S.) Examination

STATE POLITICS IN INDIA

Compulsory Paper—XIII

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. Discuss the patterns of politics in Southern States in Indian republic.

OR

“Normally dominant castes determines the nature of states politics in Indian republic.” Explain.

2. Describe the nature of conflict between centre and states on the issue of legislative relations.

OR

“During 14th and 15th Loksabha the regional political parties dominated the centre politics in India.” Discuss.

3. What changes have been brought by 73rd Constitutional Amendments in the Panchayati Raj System ?

OR

“The formation of smaller states is a major issue to bring about faster development of the backward states in Indian republic.” Discuss.

4. What impact has been made by economic liberalisation on the states politics in India ?

OR

“Reduction in the sex ratio has imbalanced in men-women population in India itself is a dangerous trend in state politics.” Comment.

5. Write notes on any *two* :

- (a) National Literacy Mission and role of States.
- (b) Human development issue before State Politics.
- (c) Terrorism and Naxalism in States Politics.
- (d) Kaveri Water Dispute.

Master of Arts (Part—II) Political Science (Semester—IV) (C.B.S.) Examination

STATE POLITICS IN INDIA

Compulsory Paper—XIII

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :- (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. भारतीय गणराज्यातील दक्षिणेकडील राज्यांच्या राजकारणाच्या आकृतीबंधाची चर्चा करा.

किंवा

“भारतीय गणराज्यात सर्वसाधारणपणे प्रबळ जाती राज्यांच्या राजकारणाचे स्वरूप निश्चित करतात.” स्पष्ट करा.

2. विधिविषयक संबंधांच्या प्रश्नांवरून केंद्र आणि राज्यांच्या संघर्षाच्या स्वरूपाचे वर्णन करा.

किंवा

“14 व्या आणि 15 व्या लोकसभेच्या दरम्यान भारतातील प्रादेशिक पक्षांनी केंद्रावर प्रभाव टाकला.” चर्चा करा.

3. पंचायतीराज व्यवस्थेमध्ये 73 व्या संवैधानिक विशोधनाने कोणते बदल घडवून आणले आहेत ?

किंवा

“भारतीय गणतंत्रामध्ये छोट्या राज्यांची स्थापना हा मागासलेल्या राज्यांचा विकास घडवून आणण्यासाठी महत्त्वाचा प्रश्न आहे.” चर्चा करा.

4. भारतातील राज्यांच्या राजकारणावर आर्थिक उदारीकरणाचे काय परिणाम झालेले आहेत ?

किंवा

“भारतातील स्त्री-पुरुष लोकसंख्येतील असंतुलन ज्या लैंगिक दराच्या घसरणीमुळे झालेले आहे तो राज्यांच्या राजकारणातील एक धोकादायक प्रवाह आहे.” भाष्य करा.

5. कोणत्याही दोनवर टीपा लिहा :

(अ) राष्ट्रीय साक्षरता मीशन आणि राज्यांची भूमिका.

(ब) राज्य राजकारणापुढील मानवी विकास प्रश्न.

(क) राज्यांच्या राजकारणातील दहशतवाद आणि नक्षलवाद

(ड) कावेरी जल विवाद.

Master of Arts (Part—II) Political Science (Semester—IV) (C.B.S.) Examination

STATE POLITICS IN INDIA

Compulsory Paper—XIII

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. भारतीय गणतंत्र में दक्षिणी राज्यों के राजनीति के आकृतिबंध की चर्चा कीजिये।

अथवा

भारतीय गणराज्य में सामान्य रूप से प्रबल जाति राज्यों के राजनीतिकी प्रकृति निश्चित करती है। स्पष्ट कीजिये।

2. विधायी संबंधों के मुद्दों पर केंद्र एवं राज्यों के संघर्ष के स्वरूप का वर्णन कीजिये।

अथवा

14 वीं एवं 15 वीं लोकसभा के दरम्यान भारत के प्रादेशिक दलों ने केंद्र पर प्रभाव डाला है। चर्चा कीजिये।

3. पंचायती राज व्यवस्था में 73 वें सवैधानिक संशोधन में क्या परिवर्तन किये हैं ?

अथवा

भारतीय गणतंत्र में छोटे राज्यों की स्थापना यह पिछड़े राज्यों का विकास करने हेतु महत्वपूर्ण मुद्दा है। चर्चा कीजिये।

4. भारत में भारतीयों के राजनीति पर आर्थिक उदारीकरण का क्या परिणाम हुआ है ?

अथवा

भारत में स्त्री-पुरुष जनसंख्या में असंतुलन जिस लैंगिक दर के कमी से हुआ है वह राज्यों के राजनीति में एक खतरनाक मोड़ है। भाष्य कीजिये।

5. किन्हीं दो पर टिप्पणियां लिखिये :

(अ) भारतीय साक्षरता मिशन एवं राज्यों की भूमिका।

(ब) राज्य राजनीति समक्ष मानवी विकास के प्रश्न।

(क) राज्यों के राजनीति में दहशतवाद एवं नक्षलवाद।

(ड) कावेरी जल विवाद।

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. Explain the nature of classical political thought and its significance in modern political science.

OR

Discuss Plato's view on Communism of Women.

2. Analyse Rousseau's Social Contract theory.

OR

Describe the salient features of Hobbes's social contract theory.

3. Define Utilitarianism. Explain its significance as a political theory.

OR

Explain J.S. Mill's contribution to the theory of Utilitarianism.

4. Write an essay on 'Contribution of Scientific Socialism'.

OR

'Theory of Marx is perpetually relevant as long as injustice, inequality and atrocity exist.'— Comment.

5. Write notes on :—

(a) Hegel's Dialectics

(b) Bentham's Hedonism

(c) Aristotle's thoughts on Constitution

(d) Duties of the ruler according to Rousseau.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination

WESTERN POLITICAL THOUGHT

Core—2T2

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) ALL questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. आधुनिक राज्यशास्त्रातील अभिजात राजकीय विचारांचे स्वरूप व महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

महिलांच्या साम्यवादावरील प्लेटोच्या विचारांची चर्चा करा.

2. रूसोच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे विश्लेषण करा.

किंवा

हॉब्सच्या सामाजिक करार सिद्धांताच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

3. उपयुक्ततावादाची व्याख्या द्या. राजकीय सिद्धांत या नात्याने त्याचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

जे.एस मिलने उपयुक्ततावादास दिलेले योगदान स्पष्ट करा.

4. 'शास्त्रीय समाजवादाचे योगदान' या विषयवार निबंध लिहा.

किंवा

'अन्याय, असमानता आणि अत्याचार अस्तित्वात असेपर्यंत मार्क्सचा सिद्धांत प्रासंगिक आहे' भाष्य करा.

5. टिपा लिहा :—

(अ) हेगेलचा द्वंद्ववाद

(ब) बेंथमचा सुखवाद

(क) ॲरिस्टॉटलचे संविधानासंबंधी विचार

(ड) रूसोकृत शासनाची कर्तव्ये.

Master of Arts (Part—I) Semester—II (Political Science) (CBCS) Examination**WESTERN POLITICAL THOUGHT****Core—2T2**

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. आधुनिक राजनीतिक विज्ञान में अभिजात राजनीतिक विचारों का स्वरूप एवं महत्व स्पष्ट कीजिए।

अथवा

महिलाओं के साम्यवाद पर प्लेटों के विचारों की चर्चा कीजिए।

2. रूसो के सामाजिक समझौता सिद्धांत का विश्लेषण कीजिए।

अथवा

हॉब्स के सामाजिक समझौता सिद्धांत की विशेषताओं का वर्णन कीजिए।

3. उपयोगितावाद की परिभाषा दीजिए। राजनीतिक सिद्धांत के रूप में उसका महत्व स्पष्ट कीजिए।

अथवा

जे.एस मिल ने उपयोगितावाद को दिये योगदान को स्पष्ट कीजिए।

4. वैज्ञानिक समाजवाद का योगदान' इस विषय पर निबंध लिखिये।

अथवा

'अन्याय, असमानता एवं अत्याचार अस्तित्व में है तब तक मार्क्स का सिद्धांत प्रासंगिक है।' भाष्य कीजिए।

5. टिप्पणियाँ लिखिए :—

(अ) हेगेल का द्वंद्ववाद

(ब) बेंथम का सुखवाद

(क) अरस्तु के संविधान संबंधी विचार

(ड) रसोकृत शासक का कर्तव्य।

NKT/KS/17/6052

Bachelor of Arts (B.A.) (Part-I) First Semester Examination

(Optional)

MICRO ECONOMICS

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **ALL** questions.

(2) All questions carry equal marks.

1. Explain the various methods of measuring the price elasticity of demand.

OR

Explain the concept of demand and law of demand with the help of diagram. 16

2. Explain the law of variable proportion with the help of diagram.

OR

Explain the concept of Iso-quant. Mention the properties of Iso-quant. 16

3. Answer the following questions in brief :

(a) Explain the Marshall's definition of Economics and write the criticism of it.

(b) Explain the concepts of Micro and Macro Economics and write the importance of it.

OR

(c) Write the characteristics of Economic Laws.

(d) Write the merits and demerits of Deductive method. 16

4. Answer the following questions in brief :

(a) Explain the law of Diminishing Marginal Utility.

(b) What is price line or budget line ? Explain the different types of price line.

OR

(c) Explain the consumer's equilibrium with the help of indifference curve.

(d) Explain the concept of consumer's surplus and its importance. 16

5. Choose the correct alternative :

- (1) How is the demand curve for Giffen goods ?
(a) Negative (b) Positive
(c) Horizontal (d) Vertical
- (2) Who first time introduced the concept of indifference curve ?
(a) Fisher (b) Pareto
(c) Edgeworth (d) Hicks
- (3) In which factor of production the machinery is included ?
(a) Land (b) Labour
(c) Organizer (d) Capital
- (4) How many are the stages of the law of variable proportion ?
(a) One (b) Two
(c) Three (d) Four
- (5) The nature of Iso-quant curve is similar to which curve ?
(a) Diminishing Utility Curve (b) Indifference Curve
(c) Demand Curve (d) Supply Curve
- (6) How many types of price elasticity are there ?
(a) Two (b) Three
(c) Four (d) Five
- (7) Who introduced the definition of Economics related welfare ?
(a) Adam Smith (b) Robins
(c) Marshall (d) Keynes
- (8) In which situation Economic laws are proved to realistic ?
(a) Normal situation (b) Specific situation
(c) Any situation (d) None of these

- (9) In which Economy Price-Mechanism is important ?
(a) Capitalism (b) Socialism
(c) Communism (d) None of these
- (10) Who has given the definition of Economics based on 'Scarcity' ?
(a) Adam Smith (b) Dr. Marshall
(c) Robbins (d) Fisher
- (11) In which Economic Analysis System does the decision related to special facts based on common facts ?
(a) Deductive (b) Inductive
(c) Micro Economics (d) Macro Economics
- (12) Which elasticity of demand is for necessary goods ?
(a) Perfectly elastic (b) Perfectly in-elastic
(c) More elastic (d) Unitary elastic
- (13) What is the relation between the price of goods and the demand of goods as per law of demand ?
(a) Same (b) Inverse
(c) Proportion (d) None of these
- (14) How is the slope of Indifference Curve ?
(a) Negative (b) Positive
(c) Vertical (d) Horizontal
- (15) In which period the law of variable proportion is applicable ?
(a) Long period (b) Short period
(c) Very long period (d) Very short period
- (16) The supply of land is :
(a) Elastic (b) Inelastic
(c) More elastic (d) None of the above

NKT/KS/17/6052

Bachelor of Arts (B.A.) (Part-I) First Semester Examination

(Optional)

MICRO ECONOMICS

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **ALL** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. किंमतजन्य लवचिकता मापनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
किंवा
मागणीची संकल्पना स्पष्ट करून मागणीचा नियम आकृतीद्वारे स्पष्ट करा. 16
2. बदलत्या प्रमाणाचा नियम उदा. व आकृतीद्वारे स्पष्ट करा.
किंवा
सम-उत्पत्ती वक्राची संकल्पना स्पष्ट करून त्याची वैशिष्ट्ये सांगा. 16
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :
(अ) डॉ. मार्शलची अर्थशास्त्राची व्याख्या स्पष्ट करून त्यावरील टिका लिहा.
(ब) सूक्ष्म व स्थूल अर्थशास्त्राच्या संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे महत्व सांगा.
किंवा
(क) आर्थिक नियमांची वैशिष्ट्ये सांगा.
(ड) निगमन पद्धतीचे गुण व दोष सांगा. 16
4. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :
(अ) आन्हासी सीमांत उपयोगिता नियम स्पष्ट करा.
(ब) किंमत रेषा म्हणजे काय ? किंमत रेषेचे प्रकार स्पष्ट करा.
किंवा
(क) तटस्थता वक्राद्वारे उपभोक्त्याचे संतुलन स्पष्ट करा.
(ड) उपभोक्त्याच्या संतोषाधिक्याची संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे महत्व सांगा. 16

5. योग्य पर्याय निवडा :

- (1) गिफेन वस्तुकरीता असणारा मागणी वक्र कसा असतो ?
(अ) ऋणात्मक (ब) धनात्मक
(क) क्षितीज समांतर (ड) उदग्र
- (2) तटस्थता वक्राची संकल्पना सर्वप्रथम कोणी मांडली ?
(अ) फिशर (ब) पॅरेटो
(क) एजवर्थ (ड) हिक्स
- (3) यंत्राचा समावेश कोणत्या उत्पादन घटकामध्ये होतो ?
(अ) भूमी (ब) श्रम
(क) संघटक (ड) भांडवल
- (4) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाच्या किती अवस्था असतात ?
(अ) एक (ब) दोन
(क) तीन (ड) चार
- (5) सम-उत्पत्ती वक्राचे स्वरूप कोणत्या वक्राशी मिळणारे आहे ?
(अ) आन्हासी उपयोगिता वक्र (ब) तटस्थता वक्र
(क) मागणी वक्र (ड) पूरवठा वक्र
- (6) किंमतजन्य लवचिकतेचे किती प्रकार आहेत ?
(अ) दोन (ब) तीन
(क) चार (ड) पाच
- (7) अर्थशास्त्राची कल्याण संबंधी व्याख्या कोणी मांडली ?
(अ) अँडम स्मिथ (ब) रॉबिन्स
(क) मार्शल (ड) केन्स
- (8) आर्थिक नियम कोणत्या परिस्थितीत खरे ठरतात ?
(अ) सामान्य परिस्थितीत (ब) विशिष्ट परिस्थितीत
(क) कोणत्याही परिस्थितीत (ड) यापैकी नाही
- (9) कोणत्या अर्थव्यवस्थेत 'किंमत यंत्रणा' महत्वाची ठरते ?
(अ) भांडवलशाही (ब) समाजवादी
(क) साम्यवादी (ड) यापैकी नाही

- (10) दुर्भिळतेवर आधारीत अर्थशास्त्राची व्याख्या कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने प्रस्तुत केली ?
(अ) अँडम स्मिथ (ब) डॉ. मार्शल
(क) रॉबिन्स (ड) फिशर
- (11) सामान्य तथ्यांच्या आधारे विशिष्ट तथ्यासंबंधी निर्णय कोणत्या आर्थिक विश्लेषण पद्धतीत घेतले जातात ?
(अ) निगमन (ब) आगमन
(क) सूक्ष्म अर्थशास्त्र (ड) स्थूल अर्थशास्त्र
- (12) जीवनावश्यक वस्तुकरीता कोणती मागणीची लवचिकता असते ?
(अ) पूर्णपणे लवचिक मागणी (ब) पूर्णपणे अलवचिक मागणी
(क) जास्त लवचिक मागणी (ड) एकक लवचिक मागणी
- (13) मागणी नियमानुसार वस्तुची किंमत व वस्तुची मागणी यांचा संबंध कोणत्या प्रकारचा असतो ?
(अ) सम (ब) व्यस्त
(क) प्रमाणशीर (ड) यापैकी नाही
- (14) तटस्थता वक्राचा आकार कसा असतो ?
(अ) ऋणात्मक (ब) धनात्मक
(क) उदग्र (ड) क्षितीज समांतर
- (15) बदलत्या प्रमाणाचा नियम कोणत्या काळात लागू होतो ?
(अ) दीर्घकाळ (ब) अल्पकाळ
(क) अति दीर्घकाळ (ड) अति अल्पकाळ
- (16) भूमीचा पुरवठा कोणत्या स्वरूपाचा आहे ?
(अ) लवचिक (ब) अलवचिक
(क) जास्त लवचिक (ड) यापैकी नाही

Bachelor of Arts (B.A.) (Part-I) First Semester Examination

(Optional)

MICRO ECONOMICS

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **ALL** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. माँग की कीमत लोच मापन की विभिन्न विधियां स्पष्ट कीजिये।
अथवा
माँग की संकल्पना स्पष्ट कीजिये तथा माँग का नियम रेखाचित्र द्वारा स्पष्ट कीजिये। 16
2. परिवर्तनशील अनुपात नियम रेखाचित्र की सहायता से स्पष्ट कीजिये।
अथवा
सम-उत्पत्ति वक्र की संकल्पना स्पष्ट कीजिये तथा इसकी विशेषताएं लिखिये। 16
3. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिये :
(अ) डॉ. मार्शल की अर्थशास्त्र की परिभाषा स्पष्ट कीजिये तथा उसकी आलोचनाएं लिखिये।
(ब) सूक्ष्म एवं स्थूल (बृहत्) अर्थशास्त्र की संकल्पनाएं स्पष्ट कीजिये तथा उनके महत्व विशद कीजिये।
अथवा
(क) आर्थिक नियमों की विशेषताएं स्पष्ट कीजिये।
(ड) निगमन प्रणाली के गुण एवं दोष बतलाइये। 16
4. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिये :
(अ) ह्रासमान सीमांत उपयोगिता नियम स्पष्ट कीजिये।
(ब) कीमत रेखा का क्या अर्थ है ? कीमत रेखा के प्रकार स्पष्ट कीजिये।
अथवा
(क) तटस्थता वक्र की सहायता से उपभोक्ता का संतुलन स्पष्ट कीजिये।
(ड) उपभोक्ता संतोषाधिक्य की संकल्पना स्पष्ट कीजिये तथा उसका महत्व विशद कीजिये। 16

5. उचित पर्याय का चुनाव कीजिये :

- (1) गिफेन वस्तु के लिये होनेवाला माँग वक्र कैसा होता है ?
(अ) ऋणात्मक (ब) धनात्मक
(क) क्षितीज समांतर (ड) उदग्र
- (2) तटस्थता वक्र की संकल्पना सबसे पहले किसने प्रतिपादित की ?
(अ) फिशर (ब) पॅरेटो
(क) एजवर्थ (ड) हिक्स
- (3) यंत्रों का समावेश किस उत्पादक घटक में होता है ?
(अ) भूमि (ब) श्रम
(क) संघटक (ड) पूँजी
- (4) परिवर्तनशील अनुपात नियम की कितनी अवस्थाएं रहती हैं ?
(अ) एक (ब) दो
(क) तीन (ड) चार
- (5) सम-उत्पत्ति वक्र का स्वरूप किस वक्र से मिलता है ?
(अ) ह्रासमान उपयोगिता वक्र (ब) तटस्थता वक्र
(क) माँग वक्र (ड) पूर्ति वक्र
- (6) कीमतजन्य लोच के कितने प्रकार हैं ?
(अ) दो (ब) तीन
(क) चार (ड) पाँच
- (7) अर्थशास्त्र की कल्याण संबंधी परिभाषा किसने दी है ?
(अ) एडम स्मिथ (ब) रॉबिन्स
(क) मार्शल (ड) केन्स
- (8) आर्थिक नियम किस परिस्थिति में सही होते हैं ?
(अ) सामान्य परिस्थिति (ब) विशिष्ट परिस्थिति
(क) किसी भी परिस्थिति (ड) इनमें से नहीं
- (9) कौनसी अर्थव्यवस्था में 'कीमत यंत्रणा' महत्वपूर्ण रहती है ?
(अ) पूँजीवादी (ब) समाजवादी
(क) साम्यवादी (ड) इनमें से नहीं

- (10) दुर्लभता पर आधारित अर्थशास्त्र की परिभाषा कौनसे अर्थशास्त्री ने प्रस्तुत की ?
(अ) अँडम स्मिथ (ब) डॉ. मार्शल
(क) रॉबिन्स (ड) फिशर
- (11) सामान्य तथ्यों के आधार पर विशेष तथ्यों संबंधी निर्णय कौनसे आर्थिक विश्लेषण पद्धति में लिये जाते हैं ?
(अ) निगमन (ब) आगमन
(क) सूक्ष्म अर्थशास्त्र (ड) स्थूल अर्थशास्त्र
- (12) जीवनावश्यक वस्तु के लिये कौनसी माँग की लोच रहती है ?
(अ) परिपूर्ण लोचदार माँग (ब) परिपूर्ण बेलोचदार माँग
(क) अधिक लोचदार माँग (ड) एकक लोचिक माँग
- (13) माँग के नियम के अनुसार वस्तु की कीमत और वस्तु की माँग इनका संबंध कौनसे प्रकार का रहता है ?
(अ) सम (ब) विरुद्ध
(क) प्रमाणशील (ड) इनमें से नहीं
- (14) तटस्थता वक्र का आकार कैसा होता है ?
(अ) ऋणात्मक (ब) धनात्मक
(क) उदग्र (ड) क्षितीज समांतर
- (15) परिवर्तनशील अनुपात का नियम किस काल में लागू होता है ?
(अ) दीर्घकाल (ब) अल्पकाल
(क) अति दीर्घकाल (ड) अति अल्पकाल
- (16) भूमि की पूर्ति किस प्रकार की है ?
(अ) लौचिक (ब) अलौचिक
(क) ज्यादा लौचिक (ड) इनमें से कोई नहीं

Bachelor of Arts (B.A.) Part-I First Semester Examination**ECONOMICS (Micro Economics)****Optional**

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (1) Attempt **all** questions.
 (2) All questions carry equal marks.
 (3) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. (a) Define Elasticity of demand. Describe the various methods of measuring it.

OR

- (b) State the law of supply.
 (c) What is "Giffen's Paradox" ? Explain.
 2. (a) What is utility ? Explain in detail the law of diminishing marginal utility.

OR

- (b) What are indifference curves ? Write down their characteristics.
 (c) Explain Marshall's concept of consumer surplus.
 3. Answer the following questions in short (any **four**) :
 (a) Explain the comparative significance of different sources of production.
 (b) Explain the law of variable proportions.
 (c) What are the internal economies of production scale ?
 (d) State the assumption of law of Iso-quant.
 (e) Explain the causes of external economies.
 (f) Explain the main factors of production.
 4. Answer the following questions in short (any **four**) :
 (a) Mention the characteristics of Robbins' definition of Economics.
 (b) Explain the concept of micro and macro economics.
 (c) Write the merits of deductive method.
 (d) Explain economic law depends on only generalised tendencies.
 (e) Explain the nature of economic problems.
 (f) Write the necessities with limitations of the study of economics.
 5. Choose correct options for following multiple choice objective questions :

(All Compulsory)

- (i) Which economist has designated economics as normative science ?
 (a) Dr. Marshall (b) Robbins
 (c) Pheizer (d) J.B. Say

- (ii) Under which condition economic laws become true ?
- (a) General (b) Specific
(c) Any one (d) None of these
- (iii) In the case of Giffen goods, the demand curve will be _____.
(a) Horizontal (b) Positive
(c) Negative (d) None of these
- (iv) Which is the main objective of seller behind the supply of commodity ?
(a) Welfare of customer (b) Sell of commodity
(c) Getting profit (d) None of these
- (v) Which is the type of marginal utility of money middle class person gets, than poor person ?
(a) Higher (b) Lower
(c) Gradually decreasing (d) Equal
- (vi) Which economist has measured consumers surplus with the help of indifference curves ?
(a) Dr. Marshall (b) J.R. Hicks
(c) Robertson (d) Fisher
- (vii) Which type of law is prominently observed in agriculture ?
(a) Increasing (b) Decreasing
(c) Fixed (d) None of these
- (viii) Storage of power is which type of diseconomy ?
(a) Internal (b) External
(c) Social (d) None of these

Bachelor of Arts (B.A.) Part-I First Semester Examination**ECONOMICS (Micro Economics)****Optional**

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :- (1) Attempt **all** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(3) Draw neat diagrams wherever necessary.

(मराठी माध्यम)

1. (अ) मागणीच्या लवचिकतेची व्याख्या द्या आणि तिच्या मापनाच्या विभिन्न पद्धती वर्णन करा.
किंवा
(ब) पुरवठ्याचा नियम विशद करा.
(क) "गिफेनचा विराधाभास" काय आहे. स्पष्ट करा.
2. (अ) उपयोगिता म्हणजे काय ? ते सांगून घटत्या सीमांत उपयोगितेचा नियम सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) तटस्थता वक्र म्हणजे काय ? त्यांची वैशिष्ट्ये लिहा.
(क) मार्शलची उपभोक्ता संतोषाधिक्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे द्या (कोणतेही चार) :
(अ) उत्पादनाच्या विविध साधनांचे तुलनात्मक महत्व स्पष्ट करा.
(ब) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.
(क) उत्पादन मानाच्या अंतर्गत बचती (मितव्ययता) कोणत्या आहे ?
(ड) सम-उत्पत्ती नियमाची गृहीते विशद करा.
(इ) बाह्य मितव्ययतेची कारणे स्पष्ट करा.
(फ) उत्पादनाचे प्रमुख घटक स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे द्या (कोणतेही चार) :
(अ) रॉबिन्सच्या अर्थशास्त्राच्या व्याख्येची वैशिष्ट्ये नमूद करा.
(ब) सूक्ष्म आणि स्थूल अर्थशास्त्राच्या संकल्पना स्पष्ट करा.
(क) निगमन पद्धतीचे गुण लिहा.
(ड) आर्थिक नियम फक्त सामान्य प्रवृत्तीवर आधारित असतात, हे स्पष्ट करा.
(इ) आर्थिक प्रश्नांचे स्वरूप स्पष्ट करा.
(फ) अर्थशास्त्राच्या अभ्यासाची आवश्यकता लिहून अर्थशास्त्राच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
5. खालील बहुपर्यायी वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे योग्य पर्याय निवडा :
(सर्व अनिवार्य)
(i) कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने अर्थशास्त्राला आदर्शवादी शास्त्र म्हणून संबोधले आहे ?
(अ) डॉ. मार्शल (ब) रॉबिन्स
(क) फ्रेझर (ड) जे.बी. से
(ii) आर्थिक नियम कोणत्या परिस्थितीत खरे ठरतात ?
(अ) सामान्य (ब) विशिष्ट
(क) कोणत्याही (ड) यापैकी नाही

- (iii) गिफेन वस्तुच्या बाबतीत मागणी वक्र असतो :
- (अ) क्षितिज समांतर (ब) धनात्मक
(क) ऋणात्मक (ड) यापैकी कोणतेही नाही
- (iv) वस्तुंचा पुरवठा करण्यामागे विक्रेत्याचा प्रमुख हेतू कोणता असतो ?
- (अ) ग्राहकाचे कल्याण (ब) वस्तुंची विक्री करणे
(क) नफा मिळविणे (ड) यापैकी नाही
- (v) गरीब व्यक्तीपेक्षा मध्यमवर्गीय व्यक्तीला मिळणारी रूपयाची सीमांत उपयोगिता कोणत्या प्रकारची असते ?
- (अ) जास्त (ब) कमी
(क) क्रमशः घटणारी (ड) समान
- (vi) उपभोक्त्याच्या संतोषाधिक्याचे मापन, तटस्थता वक्राच्या आधारे यापैकी कोणत्या शास्त्रज्ञाने केले आहे ?
- (अ) डॉ. मार्शल (ब) जे. आर. हिक्स
(क) रॉबर्टसन (ड) फिशर
- (vii) शेती क्षेत्रामध्ये प्रामुख्याने कोणता नियम अनुभवास येतो ?
- (अ) वर्धी (ब) आन्हासी
(क) स्थिर (ड) यापैकी नाही
- (viii) विजेची कमतरता ही अमितव्ययता कोणत्या प्रकारची आहे ?
- (अ) आंतरिक (ब) बहिर्गत
(क) सामाजिक (ड) यापैकी नाही

Bachelor of Arts (B.A.) Part-I First Semester Examination

ECONOMICS (Micro Economics)

Optional

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt all questions.

(2) All questions carry equal marks.

(3) Draw neat diagrams wherever necessary.

(हिन्दी माध्यम)

1. (अ) माँग की लोच की परिभाषा दीजिये। और उनके मापन कि विभिन्न विधियाँ वर्णन कीजिये।

अथवा

(ब) पूर्ती का नियम विशद कीजिए।

(क) 'गिफेन का विरोधाभास' स्पष्ट कीजिये।

2. (अ) उपयोगिता किसे कहते हैं ? वह बताकर हासमान सीमांत उपयोगिता नियम स्पष्ट कीजिये।

अथवा

(ब) तटस्थता वक्र किसे कहते हैं ? उनकी विशेषताएं लिखिये।

(क) मार्शल की उपभोक्ता (ग्राहक) संतोषाधिक्य कि संकल्पना स्पष्ट कीजिये।

3. निम्न प्रश्नों को संक्षेप में हल कीजिये (कोई भी चार) :

(अ) उत्पादन के विभिन्न साधनों का तुलनात्मक महत्व स्पष्ट कीजिये।

(ब) परिवर्तनशील अनुपात का नियम (Law of Variable Proportion) स्पष्ट कीजिये।

(क) उत्पाद मान की अंतर्गत मितव्ययता कौनसी है ?

(ड) सम-उत्पत्ती नियम की मान्यतायें विशद कीजिये।

(इ) बाह्य मितव्ययता के कारणों को स्पष्ट कीजिये।

(फ) उत्पादन के मुख्य कारक स्पष्ट कीजिये।

4. निम्न प्रश्नों को संक्षेप में हल कीजिये (कोई भी चार) :

(अ) रॉबिन्स के अर्थशास्त्र की परिभाषा की विशेषताएं बतलाइये।

(ब) व्यष्टी एवं समष्टी अर्थशास्त्र की संकल्पना स्पष्ट कीजिये।

(क) निगमन विधि के गुण लिखिये।

(ड) आर्थिक नियम केवल सामान्य प्रवृत्ति पर आधारित होते हैं। यह स्पष्ट कीजिये।

(इ) आर्थिक समस्याओं का स्वरूप स्पष्ट कीजिये।

(फ) अर्थशास्त्र के अध्ययन की आवश्यकता लिखकर अर्थशास्त्र की मर्यादाएं स्पष्ट कीजिये।

5. निम्न बहुविकल्पी वस्तुनिष्ठ प्रश्नों के उचित पर्याय का चयन कीजिये :

(सभी अनिवार्य)

(i) किस अर्थशास्त्री ने अर्थशास्त्र को आदर्शवादी शास्त्र कहा है ?

(अ) डॉ. मार्शल

(ब) रॉबिन्स

(क) फ्रेजर

(ड) जे.बी. से

(ii) आर्थिक नियम किस स्थिति में सही होते हैं ?

(अ) सामान्य

(ब) विशिष्ट

(क) कोई भी

(ड) इनमें से नहीं

- (iii) गिफेन वस्तु के संदर्भ में माँग का वक्र कैसे होता है ?
 (अ) क्षितिज समान्तर (ब) धनात्मक
 (क) ऋणात्मक (ड) इसमें से कोई नहीं
- (iv) वस्तु की पूर्ति करने के पीछे विक्रेता का मुख्य हेतु कौनसा होता है ?
 (अ) ग्राहक का हित (ब) वस्तु का विक्रय करना
 (क) लाभ प्राप्त करना (ड) इनमें से कोई नहीं
- (v) निर्धन व्यक्ति की तुलना में मध्यवर्गीय व्यक्ति को प्राप्त होनेवाली रुपये की सीमांत उपयोगिता किस प्रकार की होती है ?
 (अ) अधिक (ब) कम
 (क) क्रमशः घटनेवाली (ड) समान
- (vi) उपभोक्ता के संतोषाधिक्य (बचत) का मापन तटस्थता वक्र के आधार पर किस अर्थशास्त्री ने किया है ?
 (अ) डॉ. मार्शल (ब) जे.आर. हिक्स
 (क) रॉबर्टसन (ड) फिशर
- (vii) कृषि क्षेत्र में प्रमुखतः से कौनसा नियम दिखाई देता है ?
 (अ) वर्धी (ब) हासमान
 (क) स्थिर (ड) इनमें से कोई नहीं
- (viii) बिजली की कमी अमितव्ययता का कौनसा प्रकार है ?
 (अ) आंतरिक (ब) बाह्य
 (क) सामाजिक (ड) इनमें से कोई नहीं

NRT/KS/19/5742

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester Examination

ECONOMICS

(Micro Economics) Theory-I

(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt **all** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(3) Draw neat diagrams wherever necessary.

1. (a) Define Micro and Macro Economics. Explain the merits and demerits of Micro and Macro Economics.

OR

(b) Explain the characteristics and types of Economic Laws.

(c) Explain the advantages and disadvantages of inductive method.

2. (a) What is Utility ? Explain the law of diminishing marginal utility.

OR

(b) Critically examine the consumer's surplus.

(c) What are indifference curves ? Write down their characteristics.

3. Answer the following questions in short (any **four**) :

(a) What are the exceptions of law of demand ?

(b) Explain the difference between stock and supply.

(c) Explain the types of price elasticity of demand.

(d) Write a note on – 'Giffen Goods'.

(e) Explain the characteristics of demand.

(f) Explain the concept of income elasticity of demand.

4. Answer the following questions in short (any **four**) :

(a) What are the factors of production ?

(b) Explain the stages of law of variable proportions.

(c) What are the Internal Economies of production scale ?

(d) State the assumption of law of Iso-quant.

(e) What is meant by scale of production ?

(f) Explain the role of organisation and entrepreneur.

5. Choose correct options for following multiple choice objective questions (**all compulsory**) :

(i) In which year Adam Smith's book "An Enquiry into the Nature and the causes of Wealth of Nations" was published ?

(a) 1876

(b) 1776

(c) 1870

(d) 1832

(ii) How is the nature of Economic Laws ?

(a) Absolute

(b) Relative

(c) Specific

(d) General

- (iii) What is the important reason for the occurrence of demand for goods ?
 - (a) Attraction of goods
 - (b) Utility in goods
 - (c) Beauty of goods
 - (d) Diversity in goods
- (iv) What do you call the position of goods from the stock of goods taken out for sale ?
 - (a) Demand
 - (b) Supply
 - (c) Production
 - (d) None of these
- (v) Which utility is created by the work of employee ?
 - (a) Knowledge utility
 - (b) Time utility
 - (c) Service utility
 - (d) Place utility
- (vi) Which condition is necessary in a country to create consumer's surplus ?
 - (a) Pleasure Economic Condition
 - (b) Total Economic Equality
 - (c) Maximum National Income
 - (d) Condition of Full Employment
- (vii) With which is the law of variable proportions not related to ?
 - (a) Production
 - (b) Service
 - (c) Working
 - (d) (b) and (c) above
- (viii) In which diseconomies the change in technology is included ?
 - (a) Internal Economies
 - (b) External Economies
 - (c) Monetary Economies
 - (d) None of these

NRT/KS/19/5742

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester Examination
ECONOMICS
(Micro Economics) Theory-I
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt **all** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(3) Draw neat diagrams wherever necessary.

(मराठी माध्यम)

1. (अ) सूक्ष्म आणि स्थूल अर्थशास्त्राच्या व्याख्या द्या. सूक्ष्म आणि स्थूल अर्थशास्त्राचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) आर्थिक नियमाचे वैशिष्ट्ये व प्रकार स्पष्ट करा.

(क) आगमन पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

2. (अ) उपयोगिता म्हणजे काय ? घटत्या सीमांत उपयोगितेचा नियम स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) उपभोक्त्याच्या संतोषाधिक्याचे टीकात्मक परिक्षण करा.

(क) तटस्थता वक्र म्हणजे काय ? त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.

3. खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे द्या (कोणतेही **चार**) :

(अ) मागणी नियमाला अपवाद कोणते ?

(ब) साठा व पुरवठा यातील फरक स्पष्ट करा.

(क) मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

(ड) 'गिफेन वस्तू' वर टीप लिहा.

(इ) मागणीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(फ) मागणीच्या उत्पन्नजन्य लवचिकतेची संकल्पना स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे द्या (कोणतेही **चार**) :

(अ) उत्पादनाचे घटक कोणते ?

(ब) बदलत्या प्रमाणाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

(क) उत्पादनाच्या अंतर्गत मितव्ययता कोणत्या ?

(ड) सम-उत्पत्ती नियमाची गृहीते विशद करा.

(इ) उत्पादन मान म्हणजे काय ?

(फ) उत्पादनात संघटन व संयोजकाची भूमिका स्पष्ट करा.

5. खालील बहुपर्यायी वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे योग्य पर्याय निवडा (**सर्व** अनिवार्य) :

(i) अँडम स्मिथचा "An Enquiry into the Nature and the causes of Wealth of Nations" ग्रंथ कोणत्या वर्षी प्रकाशित झाला ?

(अ) 1876

(ब) 1776

(क) 1870

(ड) 1832

(ii) आर्थिक नियमाचे स्वरूप कसे असतात ?

(अ) निरपेक्ष

(ब) सापेक्ष

(क) विशिष्ट

(ड) सामान्य

- (iii) वस्तूची मागणी निर्माण होण्याचे महत्वाचे कारण कोणते आहे ?
(अ) वस्तूचे आकर्षण (ब) वस्तूमधील उपयोगिता
(क) वस्तूची सुंदरता (ड) वस्तूची विविधता
- (iv) वस्तूच्या एकूण साठ्यातून विक्रीला काढलेला भाग म्हणजे काय ?
(अ) मागणी (ब) पूरवठा
(क) उत्पादन (ड) यापैकी नाही
- (v) कर्मचाऱ्याच्या कार्यामूळे कोणती उपयोगिता निर्माण होते ?
(अ) ज्ञान उपयोगिता (ब) समय उपयोगिता
(क) सेवा उपयोगिता (ड) स्थान उपयोगिता
- (vi) देशात उपभोक्ताधिक्य निर्माण होण्याकरीता कोणती परीस्थिती आवश्यक आहे ?
(अ) सुखमय आर्थिक परीस्थिती (ब) संपूर्ण आर्थिक समानता
(क) महत्तम राष्ट्रीय उत्पन्न (ड) पूर्ण रोजगारीची परीस्थिती
- (vii) बदलल्या प्रमाणाचा नियम पूढील पैकी कश्याशी संबंधित नाही ?
(अ) उत्पादन (ब) सेवा
(क) कार्य (ड) वरील (ब) व (क)
- (viii) तंत्रज्ञानातील बदल हे कोणत्या मितव्ययतेत येते ?
(अ) अंतर्गत मितव्ययता (ब) बाह्य मितव्ययता
(क) मौद्रिक मितव्ययता (ड) यापैकी नाही

NRT/KS/19/5742

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester Examination
ECONOMICS
(Micro Economics) Theory-I
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt **all** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(3) Draw neat diagrams wherever necessary.

(हिन्दी माध्यम)

1. (अ) सूक्ष्म एवं स्थूल अर्थशास्त्र की परिभाषा दीजिए। सूक्ष्म एवं स्थूल अर्थशास्त्र के गुण-दोष स्पष्ट कीजिए।

अथवा

(ब) आर्थिक नियम की विशेषताएं एवं प्रकार स्पष्ट कीजिए।

(क) आगमन प्रणाली के गुण एवं दोष स्पष्ट कीजिए।

2. (अ) उपयोगिता क्या है ? घटती हुई सीमांत उपयोगिता का नियम स्पष्ट कीजिए।

अथवा

(ब) उपभोक्ता की बचत का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिए।

(क) उदासीनता वक्र क्या है ? उनकी विशेषताएं लिखिए।

3. निम्न प्रश्नों को संक्षेप में हल कीजिए (कोई भी चार) :

(अ) माँग नियम के अपवाद कौनसे हैं ?

(ब) स्कन्ध (स्टॉक) एवं पूर्ति इनमें अंतर स्पष्ट कीजिए।

(क) माँग के कीमत लोच के प्रकार स्पष्ट कीजिए।

(ड) 'गिफेन वस्तु' पर टिप्पणी लिखिए।

(इ) माँग की विशेषताएं स्पष्ट कीजिए।

(फ) माँग की आय लोच यह संकल्पना स्पष्ट कीजिए।

4. निम्न प्रश्नों को संक्षेप में हल कीजिए (कोई भी चार) :

(अ) उत्पाद के कारक कौनसे हैं ?

(ब) परिवर्तनीय अनुपात की अवस्थाएं स्पष्ट कीजिए।

(क) उत्पाद की आंतरिक बचतें कौनसी हैं ?

(ड) समउत्पत्ति नियम की मान्यताएं विशद कीजिए।

(इ) उत्पाद-मान क्या है ?

(फ) उत्पाद में संघटन एवं संयोजक की भूमिका स्पष्ट कीजिए।

5. निम्न बहुविकल्पी वस्तुनिष्ठ प्रश्नों के उचित पर्याय का चयन कीजिए (सभी अनिवार्य) :

(i) अँडम स्मिथ का "An Enquiry into the Nature and the causes of Wealth of Nations" किताब कौनसे साल में प्रकाशित हुई ?

(अ) 1876

(ब) 1776

(क) 1870

(ड) 1832

(ii) आर्थिक नियमों की प्रकृति कैसी होती है ?

(अ) निरपेक्ष

(ब) सापेक्ष

(क) विशिष्ट

(ड) सामान्य

- (iii) वस्तु की माँग निर्मित होने का महत्वपूर्ण कारण कौनसा है ?
 (अ) वस्तुओं का आकर्षण (ब) वस्तु की उपयोगिता
 (क) वस्तु की सुंदरता (ड) वस्तुओं की विभिन्नता
- (iv) वस्तु के कुल भंडार से विक्रय के लिए निकाला हुआ अंश क्या है ?
 (अ) माँग (ब) पूर्ति
 (क) उत्पाद (ड) इनमें से नहीं
- (v) कर्मचारी के कार्य से कौनसी उपयोगिता निर्मित होती है ?
 (अ) ज्ञान उपयोगिता (ब) समय उपयोगिता
 (क) सेवा उपयोगिता (ड) स्थान उपयोगिता
- (vi) राष्ट्र में उपभोक्ता की बचत निर्मित होने के लिए कौनसी स्थिती आवश्यक है ?
 (अ) सुखद आर्थिक स्थिती (ब) कुल आर्थिक समानता
 (क) अधिकतम राष्ट्रीय आय (ड) पूर्णतः रोजगार की स्थिती
- (vii) परिवर्तनीय आनुपातिक नियम निम्न में से किससे संबंध में नहीं ?
 (अ) उत्पादन (ब) सेवा
 (क) कार्य (ड) उपरोक्त (ब) एवं (क)
- (viii) तांत्रिक (Technology) परिवर्तन यह कौनसी बचत (Diseconomies) में आता है ?
 (अ) अंतर्गत बचत (ब) बाह्य बचत
 (क) मौद्रिक बचत (ड) इनमें से नहीं

NKT/KS/17/6089

Bachelor of Arts (B.A.) Part—I Second Semester Examination

MICRO ECONOMICS

(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **ALL** questions.

(2) All questions carry equal marks.

1. Critically examine Ricardian Theory of Rent.

OR

What do you mean by Statistical Averages ? Explain merits and demerits of different types of averages. 16

2. What is Monopoly Market ? Explain short-run and long-run equilibrium of the firm under Monopoly Market.

OR

Explain the characteristics of Oligopoly. State the price leadership under Oligopoly Market. 16

3. Answer the following questions in brief :—

(a) Explain the meaning and classification of market on the basis of time and area.

(b) Explain short-run equilibrium of the firms under perfect competition market.

OR

(c) State various features of Market. Explain the classification of market on the basis of competition.

(d) Explain long-run equilibrium of the firms and industry under Perfect Competition. 16

4. Answer the following questions in brief :—

(a) Explain the difference between average cost and marginal cost with the help of diagram.

(b) Differentiate between real cost and money cost.

OR

(c) Explain the concept of Break-Even point with the help of diagram.

(d) Explain the relationship between TR, AR and MR. 16

5. Choose the correct alternative :—

- (1) The cost which does not change with the change in production ?
(a) Fixed cost (b) Variable cost
(c) Direct cost (d) Indirect cost
- (2) What is earned by selling the total stock of the production in the market ?
(a) Marginal revenue (b) Total revenue
(c) Average revenue (d) None of these
- (3) The condition for Break-Even point is :
(a) Loss (b) Supernormal profit
(c) Profit (d) No profit no loss (normal profit)
- (4) The point where the firm neither expands nor contracts its production is called :
(a) Equilibrium of the firm (b) Disequilibrium of the firm
(c) Expansion of firm (d) Contraction of firm
- (5) In which type of market we have homogeneous product ?
(a) Monopoly (b) Perfect competition
(c) Oligopoly (d) None of these
- (6) In which type of market $AR = MR$?
(a) Monopoly (b) Perfect competition
(c) Oligopoly (d) None of these
- (7) On the basis of time, we divide market into :
(a) 1 (b) 2
(c) 3 (d) 4
- (8) In which type of market, there is no transportation cost ?
(a) Oligopoly (b) Perfect competition
(c) Monopoly (d) None of these
- (9) How many sellers are in Monopoly Market ?
(a) One (b) Two
(c) Few (d) Many

- (10) Price discrimination is a feature of which market ?
- (a) Monopolistic (b) Perfect competition
(c) Oligopoly (d) Monopoly
- (11) Which of the following is determined by the Monopoly Market ?
- (a) Price (b) Supply
(c) (a) and (b) (d) None of these
- (12) Price leadership is found in which type of market ?
- (a) Oligopoly (b) Perfect competition
(c) (a) and (b) (d) None of these
- (13) Who propounded “Quasi Rent” ?
- (a) Robbins (b) Marshall
(c) Keynes (d) Pigou
- (14) Which factor is the leader of organization ?
- (a) Capital (b) Labour
(c) Land (d) Organization
- (15) Who propounded the “Innovation Theory of Profit” ?
- (a) Marshall (b) Keynes
(c) Schumpeter (d) Clark
- (16) Which factor of production gets wages ?
- (a) Land (b) Labour
(c) Capital (d) Entrepreneur

Bachelor of Arts (B.A.) Part—I Second Semester Examination

MICRO ECONOMICS

(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **ALL** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. रिकार्डोच्या खंड सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.

किंवा

सांख्यिकीय माध्याचा अर्थ काय ? त्यांच्या विविध प्रकारांचे गुण दोष स्पष्ट करा.

16

2. एकाधिकाराचा काय अर्थ अभिप्रेत आहे ? एकाधिकारात पेढीचे अल्पकालीन व दीर्घकालीन संतुलन स्पष्ट करा.

किंवा

अल्पाधिकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा आणि अल्पाधिकार बाजारातील किंमत नेतृत्व सांगा.

16

3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :—

(अ) बाजाराचा अर्थ स्पष्ट करा आणि बाजाराचे समयानुसार व भौगोलिकतेनुसार वर्गीकरण करा.

(ब) पूर्णस्पर्धा बाजारातील अल्पकालीन संतुलन स्पष्ट करा.

किंवा

(क) बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करून त्याचे स्पर्धेच्या आधारावर वर्गीकरण करा.

(ड) पूर्णस्पर्धा बाजारात पेढी व उद्योगाचे दीर्घकालीन संतुलन स्पष्ट करा.

16

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :—

(अ) सरासरी व सीमांत व्ययातील अंतर आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

(ब) वास्तविक व्यय आणि मौद्रिक व्ययातील फरक सांगा.

किंवा

(क) समविच्छेद बिंदूची संकल्पना आलेखासह स्पष्ट करा.

(ड) एकूण, सरासरी व सीमांत प्राप्तीतील संबंध स्पष्ट करा.

16

5. योग्य पर्याय निवडा :—

- (1) उत्पादनाच्या मात्रेत बदल झाला तरी जे व्यय बदलत नाही त्याला म्हणतात :
 (अ) स्थिर व्यय (ब) बदलते व्यय
 (क) प्रत्यक्ष व्यय (ड) अप्रत्यक्ष व्यय
- (2) उत्पादित परिमाणाची विक्री केल्यानंतर पेढीला होणारी मिळकत पुढीलपैकी कोणती राहिल ?
 (अ) सीमांत प्राप्ती (ब) एकूण प्राप्ती
 (क) सरासरी प्राप्ती (ड) यापैकी नाही
- (3) सम विच्छेदन बिंदूची स्थिती म्हणजे कोणती स्थिती होय ?
 (अ) तोट्याची (ब) नफ्याची
 (क) अतिरीक्त नफ्याची (ड) ना नफा, ना तोटा
- (4) ज्यावेळेस पेढीला उत्पादन परिमाणात वाढ किंवा घट करण्याची प्रेरणा नसते त्या अवस्थेला काय म्हणतात ?
 (अ) पेढीचा समतोल (ब) पेढीचा असमतोल
 (क) पेढीचा विस्तार (ड) पेढीचा संकोच
- (5) कोणत्या बाजार स्पर्धेत वस्तू समरूप असतात ?
 (अ) एकाधिकार (ब) पूर्ण स्पर्धा
 (क) अल्पाधिकार (ड) यापैकी नाही
- (6) कोणत्या बाजार स्पर्धेत सरासरी प्राप्ती = सीमांत प्राप्ती असते ?
 (अ) एकाधिकार (ब) पूर्णस्पर्धा
 (क) अल्पाधिकार (ड) यापैकी नाही
- (7) काळानुसार बाजाराचे किती प्रकार पडतात ?
 (अ) एक (ब) दोन
 (क) तीन (ड) चार
- (8) कोणत्या प्रकारच्या बाजारात वाहतूक खर्च शून्य असतो ?
 (अ) अल्पाधिकार (ब) पूर्ण स्पर्धा
 (क) एकाधिकार (ड) यापैकी नाही
- (9) एकाधिकार स्पर्धेत किती विक्रेते असतात ?
 (अ) एक (ब) दोन
 (क) काही (ड) असंख्य

- (10) मूल्य विभेद कोणत्या स्पर्धेचे वैशिष्ट्य आहे ?
(अ) एकाधिकार युक्त (ब) पूर्ण स्पर्धा
(क) अल्पाधिकार (ड) एकाधिकार
- (11) एकाधिकारी बाजारामध्ये खालीलपैकी काय निश्चित करतो ?
(अ) किंमत (ब) पुरवठा
(क) (अ) आणि (ब) (ड) कोणतेही नाही
- (12) किंमत नेतृत्व कोणत्या प्रकारच्या बाजारामध्ये दिसून येते ?
(अ) अल्पाधिकार (ब) पूर्ण स्पर्धा
(क) (अ) आणि (ब) (ड) यापैकी नाही
- (13) आभास खंडाची संकल्पना कोणी मांडली ?
(अ) रॉबिन्स (ब) मार्शल
(क) केन्स (ड) पिगू
- (14) उत्पादनाचा कोणता घटक व्यवस्थापनाचे नेतृत्व करतो ?
(अ) भांडवल (ब) श्रम
(क) भूमी (ड) संघटक
- (15) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत कोणी मांडला ?
(अ) मार्शल (ब) केन्स
(क) शुम्पीटर (ड) क्लार्क
- (16) मजूरी कोणत्या उत्पादक घटकाचा मोबदला आहे ?
(अ) भूमी (ब) श्रम
(क) भांडवल (ड) संघटन

Bachelor of Arts (B.A.) Part—I Second Semester Examination

MICRO ECONOMICS

(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Attempt **ALL** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. रिकार्डों के लगान सिद्धांत का आलोचनात्मक परीक्षण कीजिये।

अथवा

सांख्यिकीय औसतों से क्या अभिप्राय है ? विभिन्न औसतों के गुण एवं दोष स्पष्ट कीजिये।

16

2. एकाधिकार से क्या तात्पर्य है ? अल्पकाल एवं दीर्घकाल में फर्म का संतुलन स्पष्ट कीजिये।

अथवा

अल्पाधिकार की विशेषताएँ बताइये और इसमें कीमत नेतृत्व समझाइये।

16

3. निम्न प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में दीजिये :—

(अ) बाज़ार का अर्थ स्पष्ट कीजिये एवं समयानुसार व क्षेत्रानुसार इसका वर्गीकरण कीजिये।

(ब) पूर्णप्रतियोगिता के अन्तर्गत फर्म का अल्पकालीन संतुलन स्पष्ट कीजिये।

अथवा

(क) बाजार की विशेषताएँ स्पष्ट करते हुए, उसका प्रतियोगिता के आधार पर वर्गीकरण कीजिये।

(ड) पूर्णप्रतियोगिता में फर्म एवं उद्योग का दीर्घकालीन संतुलन स्पष्ट कीजिये।

16

4. निम्न प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिये :—

(अ) औसत एवं सीमान्त लागत में रेखाचित्र की सहायता से अंतर स्पष्ट कीजिये।

(ब) वास्तविक एवं मौद्रिक लागत में अंतर बताइये।

अथवा

(क) समविच्छेद बिंदु (Break-even point) की संकल्पना रेखाचित्र की सहायता से स्पष्ट कीजिये।

(ड) कुल औसत एवं सीमान्त आगम में संबंध स्पष्ट कीजिये।

16

5. योग्य विकल्प का चुनाव कीजिये :—

- (1) उत्पादन की मात्रा में परिवर्तन होने पर जो लागते नहीं बदलती वे क्या कहलाती हैं ?
 (अ) स्थिर लागत (ब) परिवर्तनशील लागत
 (क) प्रत्यक्ष लागत (ड) अप्रत्यक्ष लागत
- (2) कुल उत्पादन की बिक्री के पश्चात फर्म को निम्न में से क्या प्राप्त होता है ?
 (अ) सीमान्त आगम (ब) कुल आगम
 (क) औसत आगम (ड) इनमें से नहीं
- (3) समविच्छेद बिंदु की स्थिति अर्थात् :
 (अ) हानि (ब) लाभ
 (क) अतिरिक्त लाभ (ड) न लाभ न हानि (सामान्य लाभ)
- (4) जिस अवस्था में फर्म ना ही उत्पादन बढ़ाना चाहती है ना घटाना, वह अवस्था क्या कहलाती है ?
 (अ) फर्म का संतुलन (ब) फर्म का अंसतुलन
 (क) फर्म का विस्तार (ड) फर्म का संकुचन
- (5) किस प्रतियोगी बाजार में समरूप वस्तुएँ पाई जाती हैं ?
 (अ) एकाधिकार (ब) पूर्णप्रतियोगिता
 (क) अल्पाधिकार (ड) इनमें से नहीं
- (6) किस बाजार में $AR = MR$ होता है ?
 (अ) एकाधिकार (ब) पूर्ण प्रतियोगिता
 (क) अल्पाधिकार (ड) इनमें से नहीं
- (7) समयानुसार बाजार कितने प्रकार का होता है ?
 (अ) 1 (ब) 2
 (क) 3 (ड) 4
- (8) किस प्रकार के बाजार में परिवहन लागतें शून्य होती हैं ?
 (अ) अल्पाधिकार (ब) पूर्ण प्रतियोगिता
 (क) एकाधिकार (ड) इनमें से नहीं
- (9) एकाधिकार प्रतियोगिता में कितने विक्रेता होते हैं ?
 (अ) एक (ब) दो
 (क) कुछ (ड) असंख्य

- (10) कीमत विभेद किस प्रतियोगिता की विशेषता है ?
(अ) एकाधिकारात्मक (ब) पूर्णप्रतियोगिता
(क) अल्पाधिकार (ड) एकाधिकार
- (11) एकाधिकारी बाज़ार में निम्न में से क्या निश्चित कर सकता है ?
(अ) कीमत (ब) पूर्ति
(क) (अ) एवं (ब) (ड) इनमें से नहीं
- (12) कीमत नेतृत्व किस बाज़ार में पाया जाता है ?
(अ) अल्पाधिकार (ब) पूर्णप्रतियोगिता
(क) (अ) एवं (ब) (ड) इनमें से नहीं
- (13) आभास लगान की संकल्पना किस अर्थशास्त्री द्वारा प्रस्तुत की गई है ?
(अ) रॉबिन्स (ब) मार्शल
(क) कीन्स (ड) पीगू
- (14) उत्पादन का कौनसा साधन व्यवस्थापन का नेतृत्व करता है ?
(अ) पूँजी (ब) श्रम
(क) भूमि (ड) संगठन
- (15) लाभ का नवप्रवर्तन सिद्धान्त किसने प्रस्तुत किया है ?
(अ) मार्शल (ब) कीन्स
(क) शुम्पीटर (ड) क्लार्क
- (16) मजदूरी उत्पादन के किस साधन का पुरस्कार है ?
(अ) भूमि (ब) श्रम
(क) पूँजी (ड) साहसी

Bachelor of Arts (B.A.) Part–I Second Semester Examination
ECONOMICS (Micro Economics)
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

- N.B. :—** (1) Attempt **all** questions.
 (2) All questions carry equal marks.
 (3) Draw diagrams wherever necessary.

1. (a) What is perfect competition ? Explain the characteristics of perfect competition.

OR

- (b) Define market and mention its characteristics.
 (c) Distinguish between Firm and Industry.

2. (a) Explain the Ricardian Theory of Rent.

OR

- (b) State the factors determining the supply of loanable fund.
 (c) Differentiate between insurable and non-insurable risk.

3. Answer the following questions in short (any **four**) :

- (a) Explain the concept of opportunity production cost.
 (b) Explain the concept of average revenue and marginal revenue.
 (c) Discuss the concept of Break-Even point.
 (d) Explain the concept of expansion path of production.
 (e) Distinguish between Explicit Costs and Implicit Cost.
 (f) Write a note on marginal cost of production.

4. Answer the following questions in short (any **four**) :

- (a) What is price discrimination ?
 (b) Explain the features of monopolistic competition.
 (c) What are the objectives to create monopoly trust ?
 (d) Explain the characteristics of oligopoly.
 (e) Explain the features of monopoly.
 (f) What price leadership ?

5. Choose correct option for following multiple choice objective questions (**all** compulsory) :

- (i) In the short-run we can easily vary the _____.
(a) Scale of production	(b) Scope of production
(c) Size of firm	(d) Variable inputs of production

- (ii) What there is perfect competition in the market, the prices of commodity are _____ at all places.
- (a) Same (b) Different
(c) Variable (d) Rise
- (iii) Which factor is necessary in market ?
- (a) Buyers (Purchasers) (b) Sellers
(c) Above (a) and (b) (d) Traders
- (iv) On which market, homogenous product is the main feature ?
- (a) Perfect competition (b) Monopoly
(c) Imperfect competition (d) Oligopoly
- (v) In which market are consumers exploited to maximum ?
- (a) Perfect competition (b) Monopoly
(c) Imperfect competition (d) Oligopoly
- (vi) Who has propounded the concept of monopolistic competition ?
- (a) Mrs. Joan Robinson (b) Prof. Chamberlin
(c) Dr. Marshall (d) Prof. Pigou
- (vii) Which is the simplest average in statistics ?
- (a) Arithmetic average (b) Median
(c) Mode (d) Geometric Mean
- (viii) For what type of labour wage is the remuneration ?
- (a) Physical (b) Intellectual
(c) Above (a) and (b) (d) None of these

Bachelor of Arts (B.A.) Part-I Second Semester Examination

ECONOMICS (Micro Economics)

(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt **all** questions.

(2) All questions carry equal marks.

(3) Draw diagrams wherever necessary.

(मराठी माध्यम)

1. (अ) पूर्णस्पर्धा म्हणजे काय ? पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) विपणीची परिभाषा करा आणि तिची वैशिष्ट्ये विशद करा.

(क) उद्योगसंस्था (पेढी) व उद्योग यातील फरक स्पष्ट करा.

2. (अ) रिकार्डोचा खंड सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) कर्जाऊ रकमेचा पूरवठा निर्धारित करणारे घटक विशद करा.

(क) विमायोग्य व विमा अयोग्य जोखिमेतील फरक दर्शवा.

3. खालील प्रश्नांचे संक्षिप्त उत्तरे द्या (कोणतेही चार) :

(अ) वैकल्पिक उत्पादन व्ययाची संकल्पना स्पष्ट करा.

(ब) सरासरी प्राप्ती व सीमांत प्राप्ती ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.

(क) समविच्छेदन बिंदू या संकल्पनेचे विवेचन करा.

(ड) 'उत्पादन विस्तार पथ' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(इ) व्यक्त आणि अव्यक्त उत्पादन खर्चातील फरक सांगा.

(फ) सीमांत उत्पादन व्ययावर टिप लिहा.

4. खालील प्रश्नांचे संक्षिप्त उत्तरे द्या (कोणतेही चार) :

(अ) मूल्यभेदन म्हणजे काय ?

(ब) एकाधिकारी स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(क) एकाधिकारी विश्वस्थ निर्मितीचे उद्देश कोणते आहेत ?

(ड) अल्पाधिकार बाजाराची वैशिष्ट्ये सांगा.

(इ) एकाधिकाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(फ) किंमत नेतृत्व म्हणजे काय ?

5. खालील बहुपर्यायी वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे योग्य पर्याय निवडा (सर्व अनिवार्य) :

(i) अल्पकालामध्ये आपण _____ सहज बदलू शकतो.

(अ) उत्पादनाचे प्रमाण

(ब) उत्पादनाची व्याप्ती

(क) उत्पादन संस्थेचा आकार

(ड) उत्पादनाचे बदलते आदाने

(ii) बाजारत पूर्णस्पर्धा असल्यास वस्तूच्या किंमती सर्वत्र _____ असतात.

- (अ) एकसारख्या (ब) वेगवेगळ्या
(क) बदलणाऱ्या (ड) चढणाऱ्या

(iii) बाजारपेठेत कोणत्या घटकाची आवश्यकता असते ?

- (अ) क्रेते (खरेदीदार) (ब) विक्रेते
(क) वरील (अ) आणि (ब) (ड) व्यापारी

(iv) एकजिनसी वस्तू हे कोणत्या बाजारपेठांचे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे ?

- (अ) पूर्णस्पर्धा (ब) एकाधिकार
(क) अपूर्णस्पर्धा (ड) अल्पाधिकार

(v) कोणत्या बाजारपेठेत ग्राहकांचे शोषण सर्वात जास्त होते ?

- (अ) पूर्णस्पर्धा (ब) एकाधिकार/मक्तेदारी
(क) अपूर्णस्पर्धा (ड) अल्पाधिकार

(vi) एकाधिकारी युक्त स्पर्धेची संकल्पना कोणी प्रतिपादन केली ?

- (अ) मिसेस जॉन रॉबिन्सन (ब) प्रो. चेंबरलीन
(क) डॉ. मार्शल (ड) प्रो. पिगू

(vii) सांख्यिकीत सर्वात सोपे माध्य कोणते ?

- (अ) समांतर माध्य (ब) मध्यका
(क) बहुलक (ड) गुणोत्तर माध्य

(viii) मजुरी हा कोणत्या श्रमाबद्दल मिळणारा मोबदला आहे ?

- (अ) शारीरिक (ब) बौद्धिक
(क) वरील (अ) आणि (ब) (ड) यापैकी नाही

Bachelor of Arts (B.A.) Part-I Second Semester Examination

ECONOMICS (Micro Economics)

(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) Attempt all questions.

(2) All questions carry equal marks.

(3) Draw diagrams wherever necessary.

(हिन्दी माध्यम)

1. (अ) पूर्ण प्रतियोगिता क्या है ? पूर्ण प्रतियोगिता की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिये।

अथवा

(ब) विपणी की परिभाषा कीजिये। उसकी विशेषताएँ विशद कीजिये।

(क) पेढी (firm) एवं उद्योग में अंतर स्पष्ट कीजिये।

2. (अ) रिकार्डों का रूगान सिद्धांत स्पष्ट कीजिए।

अथवा

(ब) ऋणयोग्य निधी की पूर्ति निर्धारित करनेवाले कारक विशद कीजिये।

(क) बीमायोग्य एवं बीमाअयोग्य जोखिम में अंतर दर्शाइये।

3. निम्न प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर दीजिये (कोई भी चार) :

(अ) अवसर (opportunity) उत्पादन लागत की संकल्पना स्पष्ट कीजिये।

(ब) औसत आगम एवं सीमांत आगम यह संकल्पनाएँ स्पष्ट कीजिये।

(क) समविच्छेदन बिंदू इस संकल्पना का विवेचन कीजिये।

(ड) 'उत्पादन विस्तार पथ' यह संकल्पना स्पष्ट कीजिये।

(इ) प्रत्यक्ष एवं अप्रत्यक्ष उत्पादन लागत में अंतर बताइये।

(फ) सीमांत उत्पादन लागत पर टिप्पणी लिखिये।

4. निम्न प्रश्नों के उत्तर दीजिये (कोई भी चार) :

(अ) मूल्यविभेद याने क्या ?

(ब) एकाधिकारी प्रतियोगिता की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिये।

(क) एकाधिकारी विश्वस्थ निर्माण के उद्देश्य कौनसे हैं ?

(ड) अल्पाधिकार बाजार की विशेषताएँ बताइये।

(इ) एकाधिकार की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिये।

(फ) मूल्य नेतृत्व से अभिप्राय क्या है ?

5. वस्तुनिष्ठ प्रश्नों के सही उत्तर का चयन कीजिये (सभी अनिवार्य) :

(i) अल्पकाल में हम _____ आसानी से बदल सकते हैं।

(अ) उत्पादन का परिमाण

(ब) उत्पादन का कार्यक्षेत्र

(क) उत्पादन संस्था का आकार

(ड) उत्पादन के परिवर्तनशील आदाने

- (ii) बाजार में पूर्ण प्रतियोगिता होने पर वस्तुओं की कीमतें सभी जगह _____ होती हैं।
- (अ) एकसमान (ब) भिन्न-भिन्न
(क) परिवर्तनशील (ड) बढ़ती हुई
- (iii) बाजार में कौनसे कारक की आवश्यकता होती है ?
- (अ) क्रेता (ब) विक्रेता
(क) उपरोक्त (अ) एवं (ब) (ड) व्यापारी
- (iv) समरूप वस्तु यह किस बाजार की विशेषता है ?
- (अ) पूर्ण प्रतियोगिता (ब) एकाधिकार
(क) अपूर्ण प्रतियोगिता (ड) अल्पाधिकार
- (v) किस बाजार में उपभोक्ता का शोषण सबसे ज्यादा होता है ?
- (अ) पूर्णप्रतियोगिता (ब) एकाधिकार
(क) अपूर्ण प्रतियोगिता (ड) अल्पाधिकार
- (vi) एकाधिकार युक्त प्रतियोगिता की संकल्पना किसने प्रतिपादित की है ?
- (अ) मिसेस जॉन रॉबिन्सन (ब) प्रो. चेंबरलीन
(क) डॉ. मार्शल (ड) प्रो. पिगू
- (vii) सांख्यिकी में सबसे सरल माध्य कौनसा है ?
- (अ) समान्तर माध्य (ब) मध्यका
(क) बहुलक (ड) गुणोत्तर माध्य
- (viii) मजदूरी यह किस श्रम के लिये प्राप्त होने वाला पारिश्रमिक है ?
- (अ) शारीरिक (ब) बौद्धिक
(क) उपरोक्त (अ) एवं (ब) (ड) इनमें से नहीं

यशवंत महाविद्यालय वर्धा

सराव परीक्षा

बी.ए.भाग ३ पाचवा सेमिस्टर

विषय :- समाजशास्त्र

(हिंदी माध्यम)

समय:- ३ घंटा

कुल अंक :- ८०

सूचना :- १) सभी प्रश्न आवश्यक है।

२) सभी प्रश्नों को समान गुण है।

प्रश्न १ - जातिविषमता का अर्थ स्पष्ट किजीए । भारतीय समाज में जातिविषमता प्रभावीत घटक स्पष्ट किजीए ।

अथवा

अस्पृश्यता का अर्थ स्पष्ट किजीए। अनुसूचित जाती और अन्य मागासवर्गीय जाती की समस्या स्पष्ट किजीए ।

प्रश्न २ - तलाक का अर्थ स्पष्ट किजीए । तलाक के कारणों एवं परिणाम पर चर्चा किजीए ।

अथवा

पिढीअंतर्गत और आंतरपिढी संघर्षा का अर्थ स्पष्ट किजीए । पिढीअंतर्गत और आंतरपिढी संघर्षा के कारणों एवं परिणाम स्पष्ट किजीए ।

प्रश्न ३ - निम्न लिखित प्रश्नोंका संक्षिप्त उत्तर लिखिये ।

अ) हिंदूकरण प्रक्रिये की परिभाषा स्पष्ट किजीए ।

ब) भारतीय आदिम जनजमाती की शैक्षणिक समस्या स्पष्ट किजीए ।

अथवा

क) भारतीय आदिम जनजमाती कल्याणकारी कार्यक्रमा का अर्थ स्पष्ट किजीए ।

ड) आदिम जनजमाती का आरक्षण एवं 'पेसा'

प्रश्न ४ - निम्न लिखित प्रश्नोंका संक्षिप्त उत्तर लिखिये ।

अ) किसान आत्महत्या की कारक स्पष्ट किजीए ।

ब) स्थलांतरन का अर्थ और परिणाम पर चर्चा किजीए ।

अथवा

क) बेरोजगार का अर्थ एवं कारक स्पष्ट किजीए ।

ड) ग्रामीण -शहरी स्थलांतरन पर आधुनिक काल पर चर्चा ।

प्रश्न ५ - निम्न लिखित प्रश्नोंका कम शब्दों में उत्तर लिखिये ।

अ) बेरोजगार के प्रकार ।

ब) किसान आत्महत्या के परिवार पर परिणाम ।

क) अन्य मागासवर्गीय जाती की मंडल आयोगा शिफारशी ।

ड) जातीवाद का अर्थ ।

इ) दहेज पंरपरा के दुष्परिणाम ।

फ) घरेलु हिंसाचार के कारणे ।

ग) गुमती खेती ।

ह) आदिम जनजमाती धर्म का अर्थ ।

यशवंत महाविद्यालय वर्धा

सराव परीक्षा

बी.ए.भाग १ प्रथम सेमिस्टर

विषय :- समाजशास्त्र

मराठी माध्यम

Sociology: AnIntroduction

वेळ :- ३ तास

एकूण गुण :- ८०

सूचना :- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १ ला - समाजशास्त्राची व्याख्या करा.समाजशास्त्राची वैज्ञानिक स्वरूप वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

समाजशास्त्र म्हणजे काय? समाजशास्त्राचा राज्यशास्त्र आणि अर्थशास्त्राशी संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न २ रा - सामाजिकरणाची व्याख्या व अर्थ सांगून सामाजिकरणाचे माध्यमे स्पष्ट करा?

किंवा

सामाजिकरणाचा अर्थ सांगून सामाजिकरणातील मिडचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्रश्न ३ रा - खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा.

अ) सामाजिक संरचनेचा अर्थ आणि भुमिका घटक तत्वाची चर्चा करा.

ब) सामाजिक संरचनेचे प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

क) “प्रमाणके व समुह/उपसमुह” सामाजिक संरचनात्मक पैलू स्पष्ट करा.

ड) सामाजिक संरचनेचे अप्रकार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न ४ रा - खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा.

अ) समाजाची व्याख्या व अर्थ स्पष्ट करा आणि त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) मंडळाचा अर्थ व व्याख्या स्पष्ट करून समितीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

क) पुर्व आधुनिक औद्योगिक समाजाच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

ड) समुहाचा अर्थ व व्याख्या स्पष्ट करून समुहाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न ५ रा - खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

अ) प्राथमिक समुह अर्थ

ब) सामाजिक संस्थेचे कार्य

क) सामाजिकरणाचे महत्व

ड) सहकार्य व्याख्या

इ) समुदायाचा अर्थ

फ) उत्तर आधुनिक समाज.

ग) समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र

ह) स्पर्धा आणि संघर्ष

यशवंत महाविद्यालय वर्धा

सराव परीक्षा

बी.ए.भाग 9 प्रथम सेमिस्टर

विषय :- समाजशास्त्र

(हिंदी माध्यम)

Sociology: AnIntroduction

समय :- ३ घंटा

कुल अंक :- ८०

- सूचना :- १) सभी प्रश्न आवश्यक है ।
२) सभी प्रश्नों को समान गुण है ।

प्रश्न १ - समाजशास्त्र कि परिभाषा करते हुये समाजशास्त्र की वैज्ञानिक स्वरुप से विशेषताएँ स्पष्ट किजीए ।

अथवा

समाजशास्त्र किसे कहते है ? समाजशास्त्र का राज्यशास्त्र और अर्थशास्त्र से क्या संबध है स्पष्ट किजीए ।

प्रश्न २ - सामाजिकरण की परिभाषा और अर्थ स्पष्ट करते हुये । सामाजिकरण के माध्यम स्पष्ट किजीए ।

अथवा

सामाजिकरण का अर्थ स्पष्ट करते हुये सामाजिकरण मिड का सिद्धांत स्पष्ट किजिये ।

प्रश्न ३ - निम्न लिखित प्रश्नोंका संक्षिप्त उत्तर लिखिये ।

- अ) सामाजिक संरचना का अर्थ और भूमिका घटक तत्व पर चर्चा किजिये ।
ब) सामाजिक संरचना के प्रकार्ये स्पष्ट किजिये ।

अथवा

- क) “प्रमाणके एवम समुह/उपसमुह” सामाजिक संरचनात्मक पैलू स्पष्ट किजिये ।
ड) सामाजिक संरचने के अप्रकार्ये स्पष्ट किजिये ।

प्रश्न ४ - निम्न लिखित प्रश्नोंका संक्षिप्त उत्तर लिखिये ।

- अ) समाज की परिभाषा ,अर्थ स्पष्ट करते हुये विशेषताएँ स्पष्ट किजिये ।
ब) समिती का अर्थ, परिभाषा,अर्थ स्पष्ट करते हुये विशेषताएँ स्पष्ट किजिये ।

अथवा

- क) पुर्व आधुनिक औद्योगिक समाज कि विशेषताएँ स्पष्ट किजिये ।
ड) समुह का अर्थ स्पष्ट करते हुये विशेषताएँ स्पष्ट किजिये ।

प्रश्न ५ - निम्न लिखित प्रश्नोंका कम शब्दों में उत्तर लिखिये ।

- अ) प्राथमिक समुह अर्थ ।
ब) सामाजिक संस्था के कार्य ।
क) सामाजिकरण का महत्व ।
ड) सहकार्य परिभाषा ।
इ) समुदाय परिभाषा ।
फ) उत्तर आधुनिक समाज ।
ग) समाजशास्त्र और अर्थशास्त्र ।
ह) स्पर्धा और संघर्ष ।

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester Examination
SOCIOLOGY (An Introduction)
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. Explain the meaning of Society. Describe the characteristics of Society.

OR

Define Primary Group. Explain the characteristics of Primary Group.

2. Define social structure and explain the elements of social structure.

OR

Explain the concept of social structure and discuss the functions and dysfunctions of social structure.

3. Write answers of the following questions :

(a) Explain the characteristics of Sociology as a Science.

(b) Examine the relationship between Political Science and Sociology.

OR

(c) Discuss the relationship between Economics and Sociology.

(d) State the relationship between Anthropology and Sociology.

4. Write answers of the following questions :

(a) Discuss various agencies of Socialization.

(b) Explain the importance of Socialization.

OR

(c) Explain Mead's concept of 'I' and 'Me'.

(d) Explain various processes of Socialization.

5. Write short notes on the following :

(a) Relationship between Sociology and History

(b) Define Sociology

(c) Hunting Society

(d) Urbanism

(e) Meaning of Socialization

(f) Religion—Agency of Socialization

(g) Cooperation

(h) Competition.

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester Examination
SOCIOLOGY (An Introduction)
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. समाजाचा अर्थ स्पष्ट करा. समाजाची वैशिष्ट्ये विशद करा.

किंवा

प्राथमिक समुहाची व्याख्या करा. प्राथमिक समुहाची वैशिष्ट्ये सांगा.

2. सामाजिक संरचनेची व्याख्या स्पष्ट करा. सामाजिक संरचनेच्या घटकांची चर्चा करा.

किंवा

सामाजिक संरचनेची संकल्पना स्पष्ट करा आणि सामाजिक संरचनेची प्रकार्य व अपकार्याची चर्चा करा.

3. खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा :

(अ) विज्ञानाच्या स्वरूपात समाजशास्त्राची वैशिष्ट्ये विशद करा.

(ब) राज्यशास्त्र व समाजशास्त्र यातील संबंधाचे परीक्षण करा.

किंवा

(क) अर्थशास्त्र व समाजशास्त्रातील संबंध स्पष्ट करा.

(ड) मानवशास्त्र व समाजशास्त्राचा संबंध स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची संक्षिप्त उत्तरे लिहा :

(अ) सामाजिकरणाची माध्यमे विशद करा.

(ब) सामाजिकरणाचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

(क) मीडची सामाजिकरणाची 'मी' आणि 'मला' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

(ड) सामाजिकरणाच्या विविध प्रक्रिया स्पष्ट करा.

5. खालील प्रत्येक प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

(अ) समाजशास्त्र आणि इतिहास यातील संबंध

(ब) समाजशास्त्राची व्याख्या करा.

(क) शिकारी समाज

(ड) नागरीकरण

(इ) सामाजिकरणाचा अर्थ

(फ) धर्म—सामाजिकरणाचे माध्यम

(ग) सहकार्य

(ह) स्पर्धा.

Bachelor of Arts (B.A.) First Semester Examination
SOCIOLOGY (An Introduction)
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. समाज का अर्थ स्पष्ट कीजिये। समाज की विशेषताओं का वर्णन कीजिये।

अथवा

प्राथमिक समूह की परिभाषा कीजिये। प्राथमिक समूह की विशेषताएं स्पष्ट कीजिये।

2. सामाजिक संरचना की व्याख्या स्पष्ट कीजिये। सामाजिक संरचना के विभिन्न तत्वों की चर्चा कीजिये।

अथवा

सामाजिक संरचना की संकल्पना स्पष्ट कीजिये। सामाजिक संरचना के प्रकार्य एवं अपकार्य को स्पष्ट कीजिये।

3. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिये :

(अ) समाजशास्त्र को विज्ञान के रूप में स्थापित करनेवाली विशेषताओं की चर्चा कीजिये।

(ब) समाजशास्त्र एवं राज्यशास्त्र के मध्य संबंधों का परीक्षण कीजिये।

अथवा

(क) समाजशास्त्र एवं अर्थशास्त्र के मध्य संबंधों की चर्चा कीजिये।

(ड) समाजशास्त्र एवं मानवशास्त्र के मध्य संबंधों को स्पष्ट कीजिये।

4. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिये :

(अ) सामाजिकरण के माध्यमों की चर्चा कीजिये।

(ब) सामाजिकरण के महत्व की चर्चा कीजिये।

अथवा

(क) मीड की सामाजिकरण की 'मैं' तथा 'मुझे' की संकल्पना स्पष्ट कीजिये।

(ड) सामाजिकरण की विविध प्रक्रियाओं को विशद कीजिये।

5. निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न का संक्षिप्त उत्तर लिखिये :

(अ) समाजशास्त्र एवं इतिहास के मध्य संबंध

(ब) समाजशास्त्र की परिभाषा।

(क) शिकारी समाज

(ड) नागरीकरण

(इ) सामाजिकरण का अर्थ

(फ) धर्म—सामाजिकरण का साधन

(ग) सहकार्य

(ह) स्पर्धा।

Rashtrasant Tukdoji Maharaj Nagpur University, Nagpur
Summer Exam - 2021

Centre : Yeshwant Mahavidyalaya, Wardha

Class : B.A. 1st. Sem.

Subject : Marathi Literature

Name of the Students Roll No.....

Time : 60 Minutes

Total Marks : 80

- सूचना : १) सोबतच्या प्रश्नपत्रिकेत ४० प्रश्न दिलेले आहेत.
२) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
४) प्रत्येक प्रश्नाच्या योग्य उत्तरासाठी २ गुण मिळतील.

प्रश्न १ : योग्य पर्यायाची निवड करा

- १) पुढीलपैकी कोण स्वतःचा जीवनवृत्तांत सांगत असतो?
अ) चरित्रकार, ब) आत्मचरित्रकार, क) लेखक, ड) नाटककार,
२) पुढीलपैकी 'आत्मकथन' ही संज्ञा कोणत्या आत्मचरित्रासाठी वापरतात?
अ) दलित, ब) सवर्ण, क) मारवाडी, ड) ब्राम्हण,
३) जीवनामध्ये घडणाऱ्या चुका पुढीलपैकी यात सांगितल्या जातात.
अ) चरित्रात, ब) नाटकात, क) कादंबरीत, ड) आत्मचरित्रात,
४) वेदकाळापासून आत्मचरित्राला खंड पडला नाही, असे कोण म्हणतात?
अ) प्रा. रा. कृ. लागू, ब) गजानन जागीरदार, क) व. दि. कुलकर्णी, ड) ना. सी. फडके
५) पुढीलपैकी आत्मचरित्राची कोणती वैशिष्ट्ये सांगता येईल?
अ) 'स्व' ला केंद्रस्थान, ब) सत्यकथन, क) वस्तुस्थितीदर्शक निवेदन, ड) यापैकी सर्व पर्याय,
६) पुढीलपैकी यांना पहिला चरित्रकार व आत्मचरित्रकार म्हणून मान दिला जातो.
अ) संत एकनाथ, ब) संत नामदेव, क) संत गोरा कुंभार, ड) संत ज्ञानेश्वर
७) पुढीलपैकी कोणत्या संत कवयित्रींच्या अभंगाला आत्मचरित्र म्हणता येणार नाही?
अ) संत बहिणाबाई, ब) संत जनाबाई, क) संत मुक्ताबाई, ड) संत सोयराबाई,
८) पुढीलपैकी यांनी आत्मचरित्रात्मक रचना केली नाही.
अ) महदाईसा, ब) कान्होपात्रा, क) निर्मळा, ड) सोयराबाई,
९) आत्मचरित्रात आत्मगौरव व आत्मसमर्पण अटळपणे येते, असे कोण म्हणतात?
अ) वि. स. खांडेकर, ब) रा. ग. जाधव, क) ना. सी. फडके, ड) अंजली सोमण,
१०) वारकरी संप्रदायातील पहिला चरित्रकार कोणता?
अ) संत नामदेव, ब) म्हाडंभट, क) गहिणीनाथ, ड) समर्थ रामदास

प्रश्न २ : पुढील प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

- १) भायखळ्याच्या तुरुंगात आपल्याला थोडे दूध देण्यात यावे, अशी मागणी स्वा. सावरकरांनी का केली?
उत्तर :
- २) अंदमानला निघताना स्वातंत्र्यवीर सावरकरांसोबत कशा प्रकारचे कैदी होते?
उत्तर :
- ३) स्वा. सावरकरांना अंदमानात असताना कोणत्या रानटी जमातीबद्दल माहिती मिळाली?
उत्तर :
- ४) पोर्ट ब्लेअर हे कशाचे नाव आहे?
उत्तर :

५) अंदमानात स्वा. सावरकरांना कोणत्या जेलमध्ये ठेवण्यात आले होते?

उत्तर :

६) अंदमानात स्वा. सावरकरांना चौदा दिवस कोणते काम करावे लागले?

उत्तर :

७) कोणत्या तीन शास्त्रांचे अध्ययन प्रत्येकाने केलेच पाहिजे, असे स्वा. सावरकरांना वाटत होते?

उत्तर :

८) अंदमानात कैद्यांना कोणते जेवण दिल्या जात होते?

उत्तर :

९) अंदमानच्या तुरुंगात 'छोटा बारी' म्हणून कोणाचा गाजावाजा होता?

उत्तर :

१०) अंदमानच्या तुरुंगात बारीला कोणी व का मारले होते?

उत्तर :

प्रश्न ३ : रिकाम्या जागा भरा

१) परिश्रम करूनही प्रतिभा मिळविता येत नाही असे यांनी म्हटले आहे.

२) कोळशावर कितीही केले तरी त्याचा हिरा होणार नाही.

३) अमृत ते अमृत, आणि प्रतिभा ती प्रतिभा.

४) जिवंत राष्ट्र म्हटले की तेथे पाहिजेच.

५) प्रतिभा ही माणसाला असते.

६) एखाद्या विषयाला प्रतिभेचा स्पर्श झाला की त्याला प्राप्त होते.

७) ज्यांना निसर्गाने देणगी दिली नाही त्या रसिकांनी काय करावे.

८) नामांकित राजकारणी, नामांकित योद्धा, नामांकित लेखक, नामांकित नाटककार, नामांकित नट होण्याची पाहात असतात.

९) ललित कला व इतर कला माणसाच्या तोंडी पुनःपुन्हा देत असतात.

१०) ज्या व्यक्तिला प्रेमाचा अनुभव घेता आला नाही तो काय करतो?

प्रश्न ४ : योग्य जोड्या लावा.

१. गृहमंत्री	()	अ. डोंगरीचा तुरुंग
२. टिळक, आगरकर	()	आ. सर रेजिनाल्ड क्रॅडॉक
३. ठाणे	()	इ. आगबोट
४. महाराजा	()	ई. भायखळा तुरुंग
५. बारीबाबा	()	उ. रानटी जमात
६. जारवा	()	ऊ. जेलर
७. प्रतिभा	()	ए. आंतरराष्ट्रीय न्यायालय,
८. सावरकर	()	ऐ. बारी
९. हेग	()	ओ. जन्मजात
१०. पोर्ट ब्लेअरचा परमेश्वर	()	औ. बॅरिस्टर

Bachelor of Arts (B.A.) Third Semester Examination
SOCIOLOGY : (FOUNDATION OF SOCIOLOGICAL THOUGHT)
(Optional)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. Examine the role of intellectual forces in the emergence of sociology.

OR

Discuss the role of socio-economic and political forces for rise of sociology as a discipline.

2. Examine C.H. Cooley's theory of Looking-Glass self.

OR

Describe various types of suicide as viewed by Emile Durkheim.

3. Write answers of the following :

(a) Elaborate August Comte's views on position.

(b) Discuss Law of three stages of society as the evolutionary process of development of human society.

OR

(c) Explain Herbert Spencer's views on organic analogy.

(d) Bring out differences between military society and industrial society.

4. Write answers of the following :

(a) Describe the characteristics of capitalism.

(b) Explain class struggle in Industrial society.

OR

(c) Describe various types of social action as viewed by Max Weber.

(d) Discuss the functions and dysfunctions of bureaucracy.

5. Write short notes of the following :

(a) Industrial Revolution

(b) Enlightenment

(c) Sacred and Profane

(d) Social Evolution

(e) Primary Group

(f) Totemism

(g) Animism

(h) Charismatic Authority.

Bachelor of Arts (B.A.) Third Semester Examination
SOCIOLOGY : (FOUNDATION OF SOCIOLOGICAL THOUGHT)
(Optional)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. समाजशास्त्राच्या उदयातील बौद्धिक बलांच्या भूमिकेचे परिक्षण करा.

किंवा

एका विषयाच्या स्वरूपात समाजशास्त्राच्या उदयासाठी सामाजिक-आर्थिक आणि राजकीय भूमिकांची चर्चा करा.

2. सी.एच. कुलेच्या “स्व-दर्पन” सिद्धांताचे परिक्षण करा.

किंवा

इमार्शल दुर्खिमच्या दृष्टिकोनातून आत्महत्येच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(अ) प्रत्यक्षवादावरील ऑगस्ट कॉन्टचा दृष्टिकोन सविस्तर विशद करा.

(ब) मानवी समाजाच्या विकासाच्या उत्क्रांति प्रक्रियेच्या स्वरूपात समाजाच्या तीन अवस्थांच्या नियमांची चर्चा करा.

किंवा

(क) सावयवी सादृश्यनेवर हर्बट स्पेन्सरचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

(ड) सैनिकी समाज आणि औद्योगिक समाज यांती भेद स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

(अ) भांडवळवादाच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.

(ब) औद्योगिक समाजातील वर्गसंघर्ष स्पष्ट करा.

किंवा

(क) मॅक्स वेबरच्या दृष्टिकोनातून सामाजिक क्रियेच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.

(ड) नोकरशाहीच्या प्रकार्यांची व अपकार्यांची चर्चा करा.

5. खालील प्रत्येकावर संक्षिप्त टिपा लिहा :

(अ) औद्योगिक क्रांति

(ब) प्रबोधन

(क) पवित्र-अपवित्र

(ड) सामाजिक उत्क्रांति

(इ) प्राथमिक समूह

(फ) कुळवाद

(ग) प्रेतवाद (आत्मावाद)

(ह) सत्तेची वैशिष्ट्ये.

Bachelor of Arts (B.A.) Third Semester Examination
SOCIOLOGY : (FOUNDATION OF SOCIOLOGICAL THOUGHT)
(Optional)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. समाजशास्त्र के उद्भव के बौद्धिक बलों की भूमिका का परीक्षण कीजिए।

अथवा

एक विषय के रूप में समाजशास्त्र के उद्भव के सामाजिक-आर्थिक एवम् राजकीय भूमिका की चर्चा कीजिए।

2. सी.एच. कुले के 'स्व-दर्पण' सिद्धांत का परीक्षण कीजिए।

अथवा

ईमाइल दुर्खिम के दृष्टिकोण से आत्महत्या के विविध प्रकारों का वर्णन कीजिए।

3. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तरे लिखिए :

(अ) प्रत्यक्षवाद पर ऑगस्ट कॉम्ट का दृष्टिकोण विस्तार से स्पष्ट कीजिए।

(ब) मानवी समाज के उद्द्विकास की प्रक्रिया के रूप में समाज की तीन अवस्था के नियमों की चर्चा कीजिए।

अथवा

(क) सावयवी सादृष्यता पर हर्बर्ट स्पेन्सर का दृष्टिकोण स्पष्ट कीजिए।

(ड) सैनिकी समाज एवम् औद्योगिक समाज इनमें अंतर स्पष्ट कीजिए।

4. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखिए :

(अ) पूँजीवाद की विशेषताओं का वर्णन कीजिए।

(ब) औद्योगिक समाज के वर्गसंघर्ष को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

(क) मैक्स वेबर के दृष्टिकोण से सामाजिक क्रिया के विविध प्रकारों का वर्णन कीजिए।

(ड) अधिकारशाही के प्रकार्य और अपकार्य की चर्चा कीजिए।

5. निम्नलिखित इकाई पर संक्षिप्त टिपण लिखिए :

(अ) औद्योगिक क्रांति

(ब) प्रबोधन

(क) पवित्र-अपवित्र

(ड) सामाजिक उद्द्विकास

(इ) प्राथमिक समूह

(फ) कुलवाद

(ग) प्रेतवाद

(ह) सत्ता की विशेषताएँ

Bachelor of Arts (B.A.) Sixth Semester Examination
SOCIOLOGY (Current Social Problems in India)
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

1. Describe the measures to resolve the educational problems among scheduled castes and scheduled tribes in India.

OR

Explain the factors contributing to gender bias in education in India.

2. What is displacement ? Examine the causes of displacement.

OR

Define rehabilitation. Explain the problems of rehabilitation.

3. Write short answers :

- (a) Factors of caste-intolerance
- (b) Consequences of communal riots.

OR

- (c) Violence against women
- (d) Measures to check riots.

4. Write short answers :

- (a) Consequences of corruption
- (b) Factors responsible for corruption.

OR

- (c) Types of corruption
- (d) Measures to check corruption.

5. Answer the following questions :

- (a) Educational problems of ST
- (b) Obstacles to women's education
- (c) Meaning of displacement
- (d) Plans for rehabilitation
- (e) Caste intolerance—meaning
- (f) Violence against marginalised community
- (g) Define corruption
- (h) Law as a measure to check corruption.

Bachelor of Arts (B.A.) Sixth Semester Examination
SOCIOLOGY (Current Social Problems in India)
(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(मराठी माध्यम)

1. भारतातील अनुसूचित जाती आणि जमातीतील शैक्षणिक समस्यांना सोडविण्याच्या उपायाचे वर्णन करा.

किंवा

भारतातील लिंग भावात्मक पक्षपातात योगदान प्रदान करणारे घटक स्पष्ट करा.

2. विस्थापण म्हणजे काय ? विस्थापणाचे कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

पुनर्वसनाची व्याख्या करा. पुनर्वसनाच्या समस्या स्पष्ट करा.

3. संक्षिप्त उत्तरे लिहा :

(अ) जाती असहिष्णुतेचे घटक

(ब) सांप्रदायिक दंग्याची कारणे.

किंवा

(क) महीलाच्या विरोधातील हिंसा

(ड) दंग्याची रोकथाम करण्याचे उपाय.

4. संक्षिप्त उत्तरे लिहा :

(अ) भ्रष्टाचाराचे परिणाम

(ब) भ्रष्टाचारासाठी जबाबदार घटक.

किंवा

(क) भ्रष्टाचाराचे प्रकार

(ड) भ्रष्टाचार रोकथाम करण्याचे उपाय.

5. खालीलपैकी प्रत्येकांची अति संक्षिप्त उत्तरे लिहा :

(अ) अनुसूचित जमातीच्या शैक्षणिक समस्या

(ब) स्त्री शिक्षणातील अडथळे

(क) विस्थापणाचा अर्थ

(ड) पुनर्वसनाच्या नियोजन

(इ) जातीय असहिष्णुते अर्थ

(फ) सिमांत समुदायांच्या विरोधातील हिंसा

(ग) भ्रष्टाचाराची व्याख्या

(ह) भ्रष्टाचाराची रोकथाम करण्याच्या उपायाच्या स्वरूपात कायदा.

Bachelor of Arts (B.A.) Sixth Semester Examination

SOCIOLOGY (Current Social Problems in India)

(Optional)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

N.B. :— (1) **ALL** questions are compulsory.

(2) All questions carry equal marks.

(हिन्दी माध्यम)

1. भारत के अनुसूचित जातियां एवं अनुसूचित जनजातियों की शैक्षिक समस्याओं को निराकरण करनेवाले उपायों का वर्णन कीजिये।

अथवा

भारत में शिक्षा में लिंग भावात्मक पक्षपात में योगदान प्रदान करनेवाले कारक स्पष्ट कीजिये।

2. विस्थापन किसे कहते हैं ? विस्थापन के कारण स्पष्ट कीजिये।

अथवा

पुनर्वास की परिभाषा कीजिये। पुनर्वास की समस्या स्पष्ट कीजिये।

3. संक्षिप्त उत्तर लिखिये :

(अ) जातीय असहिष्णुता के कारक

(ब) सांप्रदायिक दंगों के परिणाम।

अथवा

(क) स्त्रियों के विरोध में हिंसा

(ड) दंगों के रोकथाम करने के उपाय।

4. संक्षिप्त उत्तर लिखिये :

(अ) भ्रष्टाचार के परिणाम

(ब) भ्रष्टाचार के उत्तरदायी कारक।

अथवा

(क) भ्रष्टाचार के प्रकार

(ड) भ्रष्टाचार के रोकथाम करने के उपाय।

5. निम्नलिखित प्रत्येक इकाई पर संक्षिप्त उत्तर लिखिये :

(अ) अनुसूचित जनजातियों की शैक्षणिक समस्याएं

(ब) महिला शिक्षा में बाधाएं

(क) विस्थापन का अर्थ

(ड) पुनर्वास का नियोजन

(इ) जातीय असहिष्णुता का अर्थ

(फ) सीमांत समुदायों के विरोध में हिंसा

(ग) भ्रष्टाचार की परिभाषा

(ह) भ्रष्टाचार की रोकथाम करने के उपायों के रूप में कानून।

Department of Political Science
Bachelor of Arts (B.A.) - I Semester Examination
POLITICAL SCIENCE
(हिंदी माध्यम)

दीर्घोत्तरी प्रश्न संच

- १) सामाजिक सिद्धांत का अर्थ स्पष्ट किजिए ? तथा महत्त्व लिखिए ।
- २) राजनीतिक सिद्धांत की परिभाषा लिखकर सिद्धांत की व्याप्ती स्पष्ट किजिए ।
- ३) राज्य का अर्थ, परिभाषा स्पष्ट किजिए । तथा राज्य के मौलिक तत्वों का वर्णन किजिए ।
- ४) राज्य की विशेषताएँ स्पष्ट किजिए एवमं मार्क्सवादी दृष्टीकोन का आलोचनात्मक परिक्षण किजिए ।
- ५) सत्ता का अर्थ स्पष्ट करके सत्ता की विशेषताएँ स्पष्ट किजिए ।
- ६) सत्ता की परिभाषा बताकर सत्ता के प्रकारों का वर्णन किजिए ।
- ७) अधिसत्ता की परिभाषा बताकर अधिसत्ता की विशेषताएँ लिखिए ।
- ८) अधिसत्ता का अर्थ स्पष्ट करके अधिसत्ता के प्रकारों का वर्णन किजिए ।
- ९) स्वतंत्रता की परिभाषा बताकर स्वतंत्रता के प्रकार स्पष्ट किजिए ।
- १०) स्वतंत्रता का अर्थ स्पष्ट करके स्वतंत्रता की विशेषताएँ स्पष्ट किजिए ।
- ११) समानता का अर्थ स्पष्ट किजिए । तथा समानता के प्रकारों का वर्णन किजिए ।
- १२) समानता की परिभाषा बताकर समानता का वर्णन किजिए ।
- १३) अधिकार का अर्थ, परिभाषा और विशेषताएँ स्पष्ट किजिए ।
- १४) प्राकृतिक अधिकार सिद्धांत का आलोचनात्मक परिक्षण किजिए ।
- १५) न्याय का अर्थ स्पष्ट करके सामाजिक न्याय सिद्धांत का आलोचनात्मक परिक्षण किजिए ।

लघुत्तरी प्रश्न संच

- १) आदर्शवादी राजनीतिक सिद्धांत स्पष्ट किजिए ।
- २) राजनीतिक सिद्धांत का अध्ययन दोष अथवा व्याप्ती लिखिए ।
- ३) आधुनिक, अनुभववादी राजनीतिक सिद्धांत का वर्णन किजिए ।
- ४) राज्य की विशेषताएँ लिखिए ।

- ५) निश्चित भूप्रदेश राज्य का महत्त्वपूर्ण तत्व है स्पष्ट किजिए ।
- ६) संप्रभूता राज्य का एक महत्त्वपूर्ण तत्व स्पष्ट किजिए ।
- ७) सत्ता का स्वरूप अथवा विशेषताएँ लिखिए ।
- ८) सत्ता एवम अधिसत्ता
- ९) सत्ता का महत्त्व स्पष्ट किजिए ।
- १०) अधिसत्ता का अर्थ स्पष्ट किजिए ।
- ११) अधिसत्ता की विशेषताएँ स्पष्ट किजिए ।
- १२) करिश्माई - वैधानिक अधिसत्ता ।
- १३) सकारात्मक स्वतंत्रता ।
- १४) आर्थिक स्वतंत्रता का वर्णन कीजिए ।
- १५) नकारात्मक स्वतंत्रता ।
- १६) समानता के प्रकार ।
- १७) समानता का महत्त्व लिखिए ।
- १८) समानता एवम स्वतंत्रता ।
- १९) राजनितीक अधिकार लिखिए ।
- २०) अधिकार का अर्थ स्पष्ट किजिए ।
- २१) अधिकार का अर्थ स्पष्ट किजिए ।
- २२) न्याय का स्त्रीवादी परिप्रेक्ष्य स्पष्ट किजिए ।
- २३) आर्थिक न्याय संकल्पना स्पष्ट किजिए ।
- २४) सामाजिक न्याय संकल्पना स्पष्ट किजिए ।
- २५) न्याय का अर्थ और परिभाषा लिखिए ।

Department of Political Science
Bachelor of Arts (B.A.) - I Semester Examination
POLITICAL SCIENCE
(मराठी माध्यम)

दीर्घोत्तरी प्रश्न संच

- १) राजकीय सिद्धांताची व्याख्या लिहून त्याची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- २) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय ? ते स्पष्ट करून त्याचे महत्त्व लिहा.
- ३) राज्याची व्याख्या करा व राज्याचे घटक विषद करा.
- ४) राज्याचे स्वरूप स्पष्ट करणारा मार्क्सवादी दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
- ५) सत्तेचा अर्थ लिहून तिचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ६) सत्तेची व्याख्या लिहा आणि सत्तेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ७) अधिसत्तेची व्याख्या करून तिची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ८) अधिसत्ता म्हणजे काय ? अधिसत्तेचे प्रकार लिहा.
- ९) स्वातंत्र्याची व्याख्या करून त्याचे प्रकार लिहा.
- १०) स्वातंत्र्य म्हणजे काय ? स्वातंत्र्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ११) समतेचा अर्थ लिहून समतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- १२) समतेची व्याख्या करा. समतेचे प्रमुख आयाम स्पष्ट करा.
- १३) अधिकार म्हणजे काय ? त्यांचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
- १४) नैसर्गिक अधिकारांच्या सिद्धांताचे टीकात्मक परिक्षण करा.
- १५) न्याय म्हणजे काय ? सामाजिक न्यायाच्या संकल्पनेचे टीकात्मक परिक्षण करा.

लघुत्तरी प्रश्न संच

- १) पारंपरिक किंवा आदर्शवादी राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप सांगा.
- २) राजकीय सिद्धांताच्या न्हासाची कारणे लिहा.
- ३) आधुनिक राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ४) राज्याची वैशिष्ट्ये
- ५) भूप्रदेश - राज्याचा एक घटक

- ६) सार्वभौमत्व - राज्याचा एक घटक
- ७) सत्तेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ८) सत्ता व अधिसत्ता यातील फरक
- ९) सत्तेचे आधार स्पष्ट करा.
- १०) अधिसत्ता म्हणजे काय.
- ११) अधिसत्तेचे घटक लिहा.
- १२) विवेकी - विधिजन्य अधिसत्ता
- १३) सकारात्मक स्वातंत्र्य
- १४) आर्थिक शोषण मुक्तीपासून स्वातंत्र्य
- १५) नकारात्मक स्वातंत्र्य
- १६) समतेचे प्रकार
- १७) समतेचे महत्त्व
- १८) समता आणि स्वातंत्र्य यामधील संबंध
- १९) राजकीय अधिकाराचे स्वरूप
- २०) अधिकाराचे महत्त्व
- २१) अधिकाराचा अर्थ
- २२) वितरणात्मक न्यायाचा अर्थ लिहा.
- २३) आर्थिक न्याय म्हणजे काय.
- २४) सामाजिक न्यायाचा अर्थ लिहा.

बी.ए.भाग-१ अर्थशास्त्र प्रथम सेमिस्टर

विभाग -१ अर्थशास्त्राची ओळख

वस्तुनिष्ठ प्रश्न

विभाग -१ : अर्थशास्त्राची ओळख

अर्थशास्त्राची व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती, वास्तववादी व आदर्शवादी अर्थशास्त्र, अर्थशास्त्राची विश्लेषणाची साधने, आगमन आणि निगमन पध्दती, सुक्ष्म आणि स्थूल अर्थशास्त्र :- अर्थ, महत्व, आर्थिक नियम, आर्थिक समस्या, अर्थशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्व, अर्थशास्त्राच्या मर्यादा

प्रकरण पहिले अर्थशास्त्राची व्याख्या स्वरूप व व्याप्ती

- ०१) अर्थशास्त्राचा जनक ----- या अर्थशास्त्राला म्हटल्या जाते?
अ) डॉ.मार्शल ब) राबिन्स क) लार्ड केन्स ड) ॲडमस्मिथ
- ०२) अर्थशास्त्राची मुलतत्वे (Principle of Economics)या ग्रंथाचे लेखक ----- आहेत?
अ)डॉ.मार्शल ब) राबिन्स क) लार्ड केन्स ड) ॲडमस्मिथ
- ०३) अर्थशास्त्राचे नियम मानवाच्या ----- प्रवृत्तीवर आधारित असतात?
अ) सामाजिक ब) राजकीय क) आर्थिक ड) सांस्कृतिक
- ०४) अर्थशास्त्र हे ----- स्वरूपाचे शास्त्र आहे?
अ) नैसर्गिक ब) सामाजिक क) भौतिक ड) धार्मिक
- ०५) ॲडमस्मिथचा Welth of Nation हा ग्रंथ ----- वर्षी प्रकाशित झाला?
अ) १८७६ ब) १८३२ क) १८७० ड) १८८६
- ०६) आर्थिक नियम----- परिस्थितीत खरे ठरतात?
अ) सामान्य परिस्थितीत ब) विशिष्ट परिस्थितीत क) कोणत्याही परिस्थितीत ड) यापैकी नाही.
- ०७) संपत्तीवर आधारित अर्थशास्त्राची व्याख्या ----- अर्थशास्त्रज्ञाने प्रस्तुत केली?
अ) रॉबिन्स ब) मार्शल क) ॲडमस्मिथ ड) माल्थस
- ०८) दुर्मिळतेवर आधारित अर्थशास्त्राची व्याख्या ----- अर्थशास्त्रज्ञाने प्रस्तुत केली?
अ) रॉबिन्स ब) मार्शल क) ॲडमस्मिथ ड) माल्थस
- ०९) कल्याणावर आधारित अर्थशास्त्राची व्याख्या ----- अर्थशास्त्रज्ञाने प्रस्तुत केली?
अ) रॉबिन्स ब) मार्शल क) ॲडमस्मिथ ड) माल्थस
- १०) मार्शलने अर्थशास्त्रात ----- मानवाचा विचार केला आहे.

अ) समाजात राहणारा ब) समाजाबाहेर राहणारा क) समाजात व समाजाबाहेर राहणारा ड) यापैकी नाही.

११) रॉबिन्सच्या मते मानवी गरजा ----- असतात?

अ) मर्यादीत ब) अमर्यादित क) मर्यादीत व अमर्यादित ड) यापैकी नाही

१२) रॉबिन्सच्या मते मानवी गरजा पुर्ण करणारी साधने ----- असतात.

अ) मर्यादीत ब) अमर्यादित क) मर्यादीत व पर्यायी उपयोगाची ड) यापैकी नाही

१३) रॉबिन्सच्या मते आर्थिक समस्याचे कारण ----- आहेत?

अ) दुर्मिळ साधने व अनंत साध्य ब) दुर्मिळ साध्य व अनंत साधने क) अनंत साध्य व अनंत साधने ड) यापैकी नाही

१४) ----- अर्थशास्त्रज्ञाच्या मते अर्थशास्त्र हे निवडीचे शास्त्र आहे?

अ) से ब) मार्शल क) रिकार्डो ड) रॉबिन्स

१५) सामान्य तथ्याच्या आधारे विशिष्ट तथ्यासंबंधी निर्णय ----- विश्लेषण पध्दतीत घेतले जातात?

अ) निगमन पध्दती ब) आगमन पध्दती क) सुक्ष्म अर्थशास्त्र ड) स्थूल अर्थशास्त्र

१६) विशिष्ट तथ्याच्या आधारे सामान्य तथ्यासंबंधी निर्णय ----- विश्लेषण पध्दतीत घेतले जातात?

अ) निगमन पध्दती ब) आगमन पध्दती क) सुक्ष्म अर्थशास्त्र ड) स्थूल अर्थशास्त्र

१७) आर्थिक प्रश्न कशामुळे निर्माण होतात?(हिवाळी परीक्षा २०१७)

अ) दुर्मिळतेमुळे ब) विपूलतेमुळे क) मुबलकतेमुळे ड) कमतरतेमुळे

१८) मार्शल यांनी अर्थशास्त्रीय नियमांची तुलना कोणाशी केली आहे?(हिवाळी परीक्षा २०१७)

अ) गुरुत्वाकर्षण ब) भरती-ओहटी क) बाजार ड) भौतिकशास्त्र

१९) The nature of significance of science मार्शल हा ग्रंथ कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने प्रकाशित केला?
(उन्हाळी-१८)

अ) डॉ. आल्फ्रेड मार्शल ब) प्रा. लियोनेल राबिन्स क) अफडमस्मिथ ड) जे. आर.हिव्स

वास्तववादी व आदर्शवादी अर्थशास्त्र, अर्थशास्त्राची विश्लेषणाची साधने

१) रॉबिन्सच्या मते ----- अर्थशास्त्र हे कोणत्या स्वरूपाचे शास्त्र आहे?

अ) विज्ञानवादी शास्त्र ब) आदर्श शास्त्र क) मुल्यशोधक ड) शुध्द शास्त्र

२) मार्शलच्या मते ----- अर्थशास्त्र हे कोणत्या स्वरूपाचे शास्त्र आहे?

अ) विज्ञानवादी शास्त्र ब) वास्तविक शास्त्र क) मुल्यशोधक शास्त्र ड) यापैकी नाही

०३) ----- अर्थशास्त्रज्ञाने अर्थशास्त्राला आदर्शवादी शास्त्र संबोधले आहे.?

अ) माल्थस ब) फ्रेझर क) हिव्स ड) मार्क्स

सुक्ष्म व स्थूल अर्थशास्त्र

०१) वैयक्तिक मागणीचा अभ्यास-----अर्थशास्त्रात केला जातो?

अ) सुक्ष्म ब) स्थूल क) स्थैतिक ड) गतिशिल

०२) सामान्य मुल्यस्तराचा अभ्यास-----अर्थशास्त्रात केला जातो?

अ) सुक्ष्म ब) स्थूल क) स्थैतिक ड) गतिशिल

०३) प्रा. जे.एम. केन्स यांनी -----अर्थशास्त्राचे समर्थन केले आहे?

अ) सुक्ष्म ब) स्थूल क) स्थैतिक ड) गतिशिल

०४) वस्तुच्या किंमत निश्चितीचा अभ्यास-----अर्थशास्त्रात केला जातो?

अ) सुक्ष्म ब) स्थूल क) स्थैतिक ड) गतिशिल

०५) सुक्ष्म अर्थशास्त्रात अर्थव्यवस्थेतील ----- एकक किंवा गट घेऊन त्याचे विश्लेषण करता येते?

अ) मोठे ब) लहान क) मध्यम ड) स्थिर

०६) -----अर्थशास्त्रात एका एककाला इतरांपासून स्वतंत्र समजून त्याचा अभ्यास काता येते?

अ) सुक्ष्म ब) स्थूल क) स्थैतिक ड) गतिशिल

०७) स्थूल अर्थशास्त्रात ----- एककांच्या आर्थिक व्यवहारांचा अभ्यास होतो?

अ) सर्व प्रकारच्या ब) एक क) विशिष्ट ड) आंशिक

०८) सुक्ष्म अर्थशास्त्रात ----- एककांच्या आर्थिक व्यवहारांचा अभ्यास होतो?

अ) सर्व प्रकारच्या ब) एका क) एकूण ड) परीपूर्ण

विभाग-२ : मागणी व पुरवठा

मागणी व मागणीचा नियम, मागणीची लवचिकता, पुरवठा व पुरवठ्याचा नियम,

● मागणी

१) मागणीचा आकार कोणत्या----- स्वरूपाचा असतो?

अ) लवचिक ब) ऋणात्मक क) धनात्मक ड) अलवचिक

२) वस्तुची किंमत आणि मागणी यांचा संबंध ----- प्रकारचा असतो?

अ) सम ब) व्यस्त क) पुरक ड) यापैकी नाही.

३) वस्तुची मागणी निर्माण होण्याचे-----हे महत्वाचे कारण होय?

अ) वस्तुचा आकार ब) वस्तुमधिल उपयोगिता क) वस्तुचे आवरण ड) यापैकी नाही.

४) वस्तुची किंमत आणि मागणी ह्यामध्ये----- संबंध असतो?

अ) ऋणात्मक ब) अलवचिक क) धनात्मक ड) यापैकी नाही.

५) ----- हे मागणी विस्ताराचे कारण होय?

अ) उत्पन्नात वाढ ब) किंमतीमध्ये घट क) लोकसंख्येत वाढ ड) किंमतीमध्ये वाढ

६) ----- हे मागणी संकोचाचे कारण होय?

अ) उत्पन्नात वाढ ब) किंमतीमध्ये घट क) लोकसंख्येत वाढ ड) किंमतीमध्ये वाढ

७) मागणीच्या वृद्धीचे-----हे कारण होय?

अ) उत्पन्नात वाढ ब) किंमतीमध्ये घट क) किंमतीमध्ये वाढ ड) यापैकी नाही.

८) मागणीच्या ऱ्हासाचे----- हे कारण होय?

अ) उत्पन्नात घट ब) किंमतीमध्ये घट क) किंमतीमध्ये वाढ ड) यापैकी नाही.

९) सोयीच्या वस्तूच्या तुलनेत चैनिच्या वस्तूसाठी असणारी मागणी कोणत्या प्रकारची असते ?(उन्हाळी-१८)

अ) अधिक लवचिक ब) कमी लवचिक क) अलवचिक ड) यापैकी नाही.

● मागणीचा नियम

०१) मागणी नियमाच्या विप्लेषणासाठी संख्यात्मक पध्दतीने उपयोगितेचे मापन ----- अर्थशास्त्रज्ञाने केला आहे.?

अ) एजवर्थ ब) मार्शल क) हिक्स ड) पॅराटो

०२) मागणी नियमाच्या विप्लेषणासाठी क्रमवाचक पध्दतीने उपयोगितेचे मापन ----- अर्थशास्त्रज्ञाने केला आहे.?

अ) माल्थस ब) मार्शल क) हिक्स ड) मार्क्स

०३) मागणी नियमाचा आकार ----- स्वरूपाचा असतो?

अ) लवचिक ब) ऋणात्मक क) धनात्मक ड) अलवचिक

०४) ----- हे मागणी नियमाचे गृहित होय?

अ) स्थिर लोकसंख्या ब) स्थिर उत्पन्न क) स्थिर आवडी निवडी ड) वरील सर्व

०५) कनिष्ठ दर्जाच्या वस्तू मागणी नियमाला अपवाद असतात असे ----- या अर्थशास्त्रज्ञाने म्हटले?

अ) अॅडमस्मिथ ब) गिफेन क) हिक्स ड) पिगू

०६) गिफेनचा विरोधाभास ----- वस्तूच्या संदर्भात आहे?

अ) हलक्या/कनिष्ठ ब) जिवनावश्यक क) चैनिच्या ड) टिकावू

०७) गीफेन वस्तु संदर्भात मागणी वक्र ----- स्वरूपाचा असतो?

अ) लवचिक ब) अलवचिक क) धनात्मक ड) ऋणात्मक

०८) गिफेन ----- देशाचा अर्थतज्ञ होता?

अ) अमेरिका ब) इंग्लंड क) जपान ड) भारत

०९) आन्हासी उपयोगिता नियमाला ----- वस्तू अपवाद मानल्या जातात?

अ) पैसा ब) संगित क) दुर्मिळ चित्रे ड) वरील सर्व

१०) गीफेन वस्तूचे प्रणेतें कोण ?

अ) अँडमस्मिथ ब) सर राबर्ट गिफेन क) हिक्स ड) पिगू

• पुरवठा व पुरवठा नियम

०१) वस्तूच्या साठ्यातून विक्रीला काढलेला भाग म्हणजे काय?(हिवाळी परिक्षा २०१७)

अ) पुरवठा ब) मागणी क) उत्पादन ड) यापैकी नाही.

०२) वस्तूचा पुरवठा करण्याचा उत्पादकाचा मुख्य ----- जहा हेतु असतो?

अ) ग्राहकांचा फायदा ब) नफा मिळविणे क) सामाजिक कार्य ड) यापैकी नाही.

०३) एका विशिष्ट वेळी, एका विशिष्ट किंमतीला साठ्यातून विक्रीला काढलेले वस्तूचे परीमाण म्हणजे ----- होय?

अ) पुरवठा ब) मागणी क) उत्पादन ड) यापैकी नाही.

४) पुरवठा वक्राचा आकार ----- असतो?

अ) लवचिक ब) अलवचिक क) धनात्मक ड) ऋणात्मक

५) व्यक्तिजवळील एखाद्या वस्तूचा साठा वाढत गेल्यास

अ) सि.उपयोगिता वाएत जाते ब) सि.उपयोगिता वाएत जाते क) सि.उपयोगिता स्थिर राहते? ड) सि.उपयोगिता शुन्य असते.

• मागणीची लवचिकता

०१) खालीलपैकी ----- वस्तूची लवचिकता सर्वात कमी असते.?

अ) जीवनावश्यक ब) टीकाऊ क) चैनिच्या ड) यापैकी नाही.

०२) वस्तूच्या किंमतीत बदल झाल्यानंतरसुध्दा वस्तूवर होणारा खर्च स्थिर असेल तर त्या वस्तूची मागणीची लवचिकता ----- असते?

अ) एकक ब) एककापेक्षा जास्त क) एककापेक्षा कमी ड) यापैकी नाही.

०३) मागणीची प्रतिस्थापन लवचिकता मोजतांना ----- वस्तूच्या विचार केला जातो?

अ) पर्यायी ब) पुरक क) दुर्मिळ ड) यापैकी नाही.

०४) मागणीची तिरकस लवचिकता मोजतांना ----- वस्तूच्या विचार केला जातो?

अ) पर्यायी ब) पुरक क) दुर्मिळ ड) यापैकी नाही.

०५) मागणीची लवचिकता मापनाची एकूण व्ययाची पध्दती ----- यांनी मांडली?

अ) अँडमस्मिथ ब) मार्शल क) हिक्स ड) पिगू

०६) अलवचिक मागणी वक्राचा आकार ----- असतो?

अ) उदग्र ब) ऋणात्मक क) धनात्मक ड) क्षितीज समांतर

०७) संपूर्ण लवचिक मागणी वक्राचा आकार ----- असतो?

अ) उदग्र ब) ऋणात्मक क) धनात्मक ड) क्षितीज समांतर

०८) कमी लवचिक मागणी वक्राचा आकार ----- असतो?

अ) उदग्र ब) ऋणात्मक क) धनात्मक ड) क्षितीज समांतर किंमतीमध्ये घट

०९) किंमतजन्य लवचिकतेचे ----- प्रकार आहेत?

अ) दोन ब) तीन क) चार ड) पाच

१०) किंमतीत बदल झाल्यामुळे सिमांत प्राप्ती शून्य होत असेल तर वस्तूच्या मागणीची लवचिकता ----- असते?

अ) एकक ब) एककापेक्षा जास्त क) एककापेक्षा कमी ड) यापैकी नाही.

११) विविध उपयोगी वस्तूच्या मागणीची लवचिकता ----- असते?

अ) कमी ब) जास्त क) शून्य ड) यापैकी नाही.

१२) पुरक वस्तूच्या मागणीची लवचिकता ----- असते?

अ) कमी ब) जास्त क) शून्य ड) यापैकी नाही

१३) नाशवंत वस्तूच्या मागणीची लवचिकता ----- असते?

अ) कमी ब) जास्त क) शून्य ड) यापैकी नाही

१४) टिकाऊ वस्तूच्या मागणीची लवचिकता ----- असते?

अ) कमी ब) जास्त क) शून्य ड) यापैकी नाही.

१५) मागणी वक्रावरील भिन्न बिंदूची लवचिकता ----- असते.

अ) समान ब) असमान क) शून्य ड) यापैकी नाही.

१६) मागणीचा लवचिकता मापनाची शेकडेवारी पध्दती ----- या अर्थशास्त्रज्ञाने मांडली?

अ) ॲडमस्मिथ ब) प्लक्स क) हिक्स ड) पिगू

१७) वस्तूची किंमत कमी झाल्यामुळे वस्तूची मागणी वाढते आणि त्या स्थितीत मागणीची १.२५ आहे. जर वस्तूची किंमत पुन्हा मूळ पातळीवर आली तर किंमत लवचिकता काय राहिल?(हिवाळी परीक्षा २०१७)

अ) समान ब) १.२५ पेक्षा कमी क) १.२५ पेक्षा जास्त ड) शून्य

१८) वस्तूच्या विक्रीवरील खर्चामुळे (जाहिरात,वाहतूक खर्च इ.) वस्तूच्या किंमतीवर काय परिणाम होतो ?(हिवाळी परीक्षा २०१७)

अ) किंमती वाढतात ब) किंमती घटतात क) किंमती स्थिर राहतात ड) वरील सर्वच

विभाग-३

उपयोगिता, तटस्थता वक्र, सतोषाधिक्य, एंजेल वक्र

०१) मानवी गरज पुर्ण करण्याच्या वस्तुमधिल गुणधर्माला ----- म्हणतात?

अ) उपयुक्तता ब) अनुपयोगिता क) उपयोगिता ड) तृप्तता

०२) उपभोगात येणाऱ्या सर्व नगापासून मिळणाऱ्या उपयोगितेची बेरीज म्हणजे ---- उपयोगिता होय?

अ) एकूण उपयोगिता ब) सिमांत उपयोगिता क) समय उपयोगिता ड) सेवा उपयोगिता

०३) उपभोगात येणाऱ्या शेवटच्या नगापासून मिळणाऱ्या उपयोगितेला ----- उपयोगिता म्हणतात?

अ) एकूण उपयोगिता ब) सिमांत उपयोगिता क) समय उपयोगिता ड) सेवा उपयोगिता

०४) सिमांत उपयोगितेचा वक्र ----- स्वरूपाचा असतो?

अ) धनात्मक ब) ऋणात्मक क) ताटर ड) यापैकी नाही.

०५) आन्हासी उपयोगिता नियम ----- या अर्थतज्ञाने मांडला?

अ) अँडमस्मिथ ब) मार्शल क) हिक्स ड) पिगू

०६) आन्हासी उपयोगिता नियम ----- गृहितावर आधारीत आहे?

अ) वस्तुचा समान आकार ब) वस्तुचा असमान आकार क) वस्तुचा खुप लहान आकार ड) यापैकी नाही.

• तटस्थता वक्र

०१) तटस्थता वक्राचा आकार ----- असतो.?

अ) लवचिक ब) ऋणात्मक क) धनात्मक ड) अलवचिक

०२) तटस्थता वक्रामध्ये ----- वस्तुचा विचार केला आहे.?

अ) पुरक वस्तु ब) गिफेन वस्तु क) पर्यायी वस्तु ड) नाशवंत वस्तु

०३) तटस्थता वक्राचा आकार प्रारंभिक बिंदुला ----- असतो.?

अ) बहिर्गोल ब) अंतर्गोल क) काटकोनाकृती ड) यापैकी नाही.

०४) तटस्थता वक्राची सर्वप्रथम संकल्पना ----- या अर्थशास्त्रज्ञाने प्रस्तुत केली.?

अ) एजवर्थ ब) मार्शल क) हिक्स ड) पॅराटो

०५) तटस्थता वक्रामध्ये किती वस्तुंचा विचार केलेला आहे.?(उन्हाळी-१८)

अ) २ ब) ५ क) ३ ड) १

०६) तटस्थता वक्राचा आकार ऋणात्मक असण्याचे ----- कारण आहे?

अ) दोन वस्तुंचा सिमांत पर्यायता दर ब) टीकाऊ क) चैनिच्या ड) यापैकी नाही.

०७) ----- या अर्थशास्त्रज्ञाने मागणिचा नियम स्पष्ट करण्यासाठी तटस्थता वक्राची संकल्पना मांडली आहे.?

अ) अँडमस्मिथ ब) मार्शल क) हिक्स ड) पिगू

०८) तटस्थता वक्रामध्ये संतुलन बिंदूच्या ठिकाणी उपभोक्त्याच्या समाधानाची पातळी ----- असते?

अ) महत्तम ब) सर्वात कमी क) शुन्य ड) यापैकी नाही.

०९) उपभोक्त्याचे उत्पन्न व उपभोगखर्च यातील संबंध दर्शविणारा वक्र ----- होय?

अ) एँजेल वक्र ब) पुरवठा वक्र क) मागणी वक्र ड) यापैकी नाही.

१०) उपभोक्त्याचे मौद्रिक उत्पन्न स्थिर असताना दोन्ही वस्तुंच्या किंमतीत बदल झाला असता उपभोग संतुलनावर होणाऱ्या परीणामाला ----- म्हणतात?

अ) प्रतिस्थापन परिणाम ब) उत्पन्न परिणाम क) किंमत परिणाम ड) यापैकी नाही.

११) दोन्ही वस्तुंच्या किंमती स्थिर असताना उपभोक्त्याचे मौद्रिक उत्पन्नात बदल झाला असता उपभोग संतुलनावर होणाऱ्या परीणामाला ----- म्हणतात?

अ) प्रतिस्थापन परिणाम ब) उत्पन्न परिणाम क) किंमत परिणाम ड) यापैकी नाही.

१२) उपभोक्त्याच्या संतोषाधिक्याची सर्वप्रथम मांडणी करणारे अर्थतज्ञ कोण ?(हिवाळी परीक्षा २०१७)

अ) ए.जे.ड्युपिट ब) डॉ. मार्शल क) पिगू ड) हिक्स

विभाग-४

उत्पादनाचे घटक, नियम, उत्पादनाच्या बचती

१) भूमिचा पुरवठा ----- आहे?

अ) अमर्यादीत ब) प्रमाणशिर क) मर्यादीत ड) अप्रमाणशिर

२) -----ही निसर्गाची विनामुल्य देणगी आहे?

अ) भूमि ब) श्रम क) भांडवल ड) संयोजक

३) ----- नाशवंत असतात ?

अ) भूमि ब) श्रम क) भांडवल ड) संयोजक

४) ----- च्हास पावणारे असते?

अ) भूमि ब) श्रम क) भांडवल ड) संयोजक

५) थॉमसने उत्पादनाच्या कोणत्या घटकाला उद्योगधंद्याचा नायक असे म्हटले आहे?(हिवाळी परीक्षा २०१७)

अ) भूमि ब) श्रम क) भांडवल ड) संयोजक

६) उत्पादनाच्या ----- ह्या घटकाचे स्थलांतरण करता येत नाही ?

अ) भूमि ब) श्रम क) भांडवल ड) संयोजक

७) ----- हा मानवनिर्मित उत्पादनाचा घटक होय?

अ)भूमि ब)श्रम क) भांडवल ड) संयोजक

८) उत्पादनाचा घटक खालिलपैकी कोणता नाही आहे?

अ) भूमि व श्रम ब) भांडवल व श्रम क) शेतकरी व शेतमजूर ड) संयोजक

उत्पत्ती नियम

१) परंपरागत अर्थशास्त्रज्ञाच्या मते उत्पादनाचे ----- नियम आहेत?

अ) एक ब) दोन क) तीन ड) चार

१) आधुनिक अर्थशास्त्रज्ञाच्या मते उत्पादनाचे ----- नियम आहेत?

अ) एक ब) दोन क) तीन ड) चार

३) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाच्या ----- अवस्था आहेत?

अ) एक ब) दोन क) तीन ड) चार

४) बदलत्या प्रमाणाच्या ----- अवस्थेत एकूण, सरासरी आणि सिमांत उत्पादनात वाढ होते?

अ)पहिली ब) दुसरी क) तीसरी ड) चवथी

५) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमात एकूण उत्पादन महत्तम होते त्यावेळी सिमांत उत्पादन ----- असते?

अ)जास्त ब) कमी क) अनिश्चित ड) शून्य

५) बदलत्या प्रमाणाच्या ----- अवस्थेत एकूण, सरासरी आणि सिमांत उत्पादनात घट होते?

अ)पहिली ब) दुसरीक) तीसरी ड) चवथी

६) उत्पादनाचे घटक आणि उत्पादनाचे परिमाण यातील कार्यात्मक संबंधाला ----- म्हणतात?

अ)उत्पादन ब)भांडवलक) बचत फलन ड) उत्पादन फलन

समउत्पत्ती वक्र/समउत्पत्ती वक्र

१) समोत्पादन वक्राला ----- म्हणतात?

अ) उत्पत्ती वक्र ब) तटस्थता वक्रक) बचत वक्र ड) मागणी वक्र

२) समोत्पादन वक्राचा आकार अक्ष आसाला -----असतो ?

अ) उदग्र ब) समांतर क) धनात्मक ड) ऋणात्मक

३) वरचा समोत्पादन वक्र----- उत्पादनाची पातळी दर्शवितो ?

अ) कमी ब) जास्त क) समान ड) असमान

४) समउत्पत्ती वक्र अ आरंभ बिंदुला ----- असतो?

अ) अंतर्गोल ब)बहिर्गोल क) दोन्ही प्रकारचा ड) यापैकी नाही

५) दोन सम-उत्पत्ती वक्रामध्ये जास्तीत जास्त वक्रकित्ती असू शकतात?(हिवाळी-१७, उन्हाळी-१८)

अ) एकही नाही ब) अनेक क) एक ड) दोन

बी.ए.भाग-9 अर्थशास्त्र द्वितीय सेमिस्टर
विभाग -9 व्यय आणि प्राप्ती विश्लेषण
वस्तूनिष्ठ प्रश्न

प्रकरण पहिले उत्पादन व्यय

- (१) वस्तू तयार करण्यासाठी जो खर्च येतो त्या खर्चाला काय म्हणतात ?
(अ) उत्पादन व्यय (ब) मौद्रिक खर्च (क) अमौद्रिक खर्च (ड) वास्तविक व्यय
- (२) एकूण उत्पादन व्ययाला एकूण उत्पादन राशीने भागीतले असता उत्पादनाचा कोणता व्यय कळतो ?
(अ) सरासरी व्यय (ब) आन्हासी व्यय (क) वर्षी व्यय (ड) मौद्रिक व्यय
- (३) अल्पकाळात उत्पादनाच्या कोणत्या व्ययात बदल करता येतो ?
(अ) बदलत्या (ब) स्थिर (क) बदलता व स्थिर (ड) यापैकी नाही.
- (४) एक नग वाढविल्याने एकूण उत्पादनात जी शुद्ध वाढ होते, तिला कोणता व्यय म्हणतात ?
(अ) सरासरी (ब) सिमांत (क) समस्त (ड) बाह्य
- (५) जास्त उत्पादन करणाऱ्या कारखान्याचे पुरवठा मुल्य कसे असते. ?
(अ) कमी (ब) जास्त (क) शून्य (ड) ऋणात्मक
- (६) वैकल्पिक उत्पादन व्ययाला दुसरे कोणते नाव आहे?
(अ) मौद्रिक (ब) वास्तविक (क) संधी (ड) प्रत्यक्ष व्यय
- (७) उत्पादनाच्या मात्रेत बदल झाला तरी जो व्यय बदलत नाही त्यांना काय म्हणतात?
(अ) बदलत्या (ब) स्थिर (क) बदलता व स्थिर (ड) यापैकी नाही.
- (८) एकूण स्थिर व्ययाचा वक्र अक्ष आसाला कसा असतो?
(अ) समांतर (ब) उदग्र (क) धनात्मक (ड) ऋणात्मक
- (९) दिर्घकालीन सरासरी व्यय वक्र कोणत्या आकाराचा असतो? (हिवाळी २०१७)
(अ) इंग्रजीतील U (ब) इंग्रजीतील V (क) इंग्रजीतील C (ड) इंग्रजीतील L
- (१०) खालीलपैकी कोणता व्यय द्रव्यक्त (अप्रत्यक्ष) व्यय आहे ?(उन्हाळी परिक्षा २०१६)
(अ) मजुरांची मजूरी (ब) कच्च्या मालावरील खर्च
(क) मालकाचा स्वतःच्या श्रमाचा मोबदला (ड) वाहतूकीवरील खर्च

प्रकरण दुसरे प्राप्ती

- (१) ग्राहक किंवा उपभोक्त्याने वस्तूकरीता दिलेली किंमत म्हणजे विक्रेत्याची काय असते?
(अ) प्राप्ती (ब) बक्षिस (क) व्यय (ड) तोटा
- (२) विक्रेत्याने आपले सर्वच नग समान किमतीला विकले असता सरासरी प्राप्ती व किंमत हे परस्परांशी कसे असतात?
(अ) असमान (ब) समान (क) व्यस्त (ड) यापैकी नाही.
- (३) सरासरी प्राप्ती वक्राला आणखी कोणता वक्र म्हणतात?
(अ) पुरवठा वक्र (ब) मागणी वक्र (क) व्यय वक्र (ड) लवचिक वक्र
- (४) सिमांत प्राप्ती ही शून्यापेक्षा कशी असू शकते?
(अ) कमी (ब) जास्त (क) धनात्मक (ड) ऋणात्मक
- (५) विकल्या गेलेल्या नगांना त्यांच्या किमतीने गुणिले असता कोणती प्राप्ती कळते?
(अ) एकूण प्राप्ती (ब) सिमांत प्राप्ती (क) सरासरी प्राप्ती (ड) यापैकी नाही.
- (६) कोणत्या बाजारात सरासरी व सीमांत प्राप्तीचा वक्र एकच असतो?
(अ) पूर्ण स्पर्धा (ब) मक्तेदारी (क) अपूर्ण स्पर्धा (ड) अल्पाधिकार
- (७) कोणत्या प्रकारची प्राप्ती ही शून्य किंवा ऋणात्मक असू शकते?
(अ) एकूण प्राप्ती (ब) सिमांत प्राप्ती (क) सरासरी प्राप्ती (ड) यापैकी नाही.
- (८) एक जास्तीचा नग विकल्यामुळे एकूण प्राप्तीत जी शुद्ध भर पडते तिला काय म्हणतात?
(अ) एकूण प्राप्ती (ब) सिमांत प्राप्ती (क) सरासरी प्राप्ती (ड) यापैकी नाही.
- (९) संयोजकाने उद्योगात टिकूण राहण्यासाठी जो किमान नफा मिळणे आवश्यक असते तो कोणता नफा होय?
(अ) एकूण नफा (ब) शुद्ध नफा (क) अतिरीक्त नफा (ड) प्रसामान्य नफा

- (१०) 'नवप्रवर्तनाबद्दल संयोजकाला दिला जाणारा मोबदला म्हणजे नफा हो' असे कोणी म्हटले?
 (अ) प्रा. हाले (ब) जे.बी.क्लार्क (क) प्रा. शुम्पीटर (ड) प्रा. नाईट
- (११) पेढीचा मागणी वक्र असतो -(उन्हाळी परिक्षा २०१६)
 (अ) सीमांत प्राप्ती वक्र (ब) सरासरी प्राप्ती वक्र (क) सीमांत व्यय वक्र (ड) सरासरी व्यय वक्र
- (१२) सरासरी प्राप्ती वक्र सीमांत प्राप्ती वक्राच्या बरोबर असतो -(उन्हाळी परिक्षा २०१६)
 (अ) मक्तेदारी बाजारात (ब) परिपूर्ण स्पर्धेच्या बाजारात (क) अपूर्ण स्पर्धेच्या बाजारात (ड) वरील सर्व बाजारात.

प्रकरण तिसरे सम- विच्छेद बिंदू विश्लेषण

- (१) समविच्छेद बिंदुची स्थिती म्हणजे कोणती स्थिती होय?
 (अ) नफ्याची (ब) अतिरीक्त नफ्याची (क) तोट्याची (ड) ना नफा ना तोटा
- (२) विक्रय राशीतून चल परीव्यय वजा केल्यानंतर येणाऱ्या राशीला काय म्हणतात?
 (अ) अंशदान (ब) स्थिर व्यय (क) नफा (ड) तोटा

प्रकरण चवथे पेढीचे संतुलन व विस्तार पथ

- (१) ज्यावेळी पेढीला उत्पादन परीमाणात वाढ किंवा घट करण्याची प्रेरणा नसते त्या अवस्थेला काय म्हणतात?
 (अ) पेढीचा समतोल (ब) पेढीचा असमतोल (क) पेढीचा विस्तार (ड) पेढीचा संकोच
- (२) समतोलावस्थेत पेढीची स्थिती कशी असते?
 (अ) सिमांत व्यय = प्राप्ती (ब) सिमांत व्यय प्राप्ती (क) सिमांत व्यय = प्राप्ती (ड) यापैकी नाही.
- (३) समतोल बिंदुत सिमात व्यय वक्रने सिमांत प्राप्ती वक्राला कसे छेदले पाहिजे? (उन्हाळी परीक्षा २०१६)
 (अ) खालून (ब) वरून (क) डाविकडून (ड) उजविकडून
- (४) पेढीचा समतोल घडून येण्यासाठी किती अटीची पूर्तता होणे आवश्यक आहे?
 (अ) २ (ब) ३ (क) ४ (ड) ५
- (५) एकाधिकारात पेढी आणि उद्योग यांचा समतोल कसा असतो ?
 (अ) वेगवेगळा (ब) एकच (क) दांन प्रकारचा (ड) विविध
- (६) उत्पादन संस्थेचे संतुलन कोणत्या ठिकाणी होते ?
 (अ) समउत्पत्ती वक्र व समन्वय रेषेचा स्पर्शबिंदू (ब) समउत्पत्ती वक्रावरील स्पर्शबिंदुच्या वरचा बिंदू
 (क) समउत्पत्ती वक्रावरील स्पर्शबिंदुच्या खालचा बिंदू (ड) यापैकी नाही.
- (७) पेढीचा विस्तारपथ म्हणजे काय ?
 (अ) पेढीच्या उत्पादनाचा मार्ग (ब) पेढीच्या व्ययाचा मार्ग
 (क) पेढीचा प्राप्ती मार्ग (ड) यापैकी नाही.
- (८) उत्पादन फलन भूमितीय पध्दतीने दर्शविण्यासाठी समउत्पत्ती वक्राच्या जोडीला कोणत्या रेषेचा उपयोग करतात?
 (अ) समन्वय रेषा (ब) व्यय रेषा (क) मागणी रेषा (ड) प्राप्ती रेषा

विभाग -२ बाजारपेठांची संरचना आणि पूर्ण स्पर्धेची बाजारपेठ

- (१) अर्थशास्त्रात बाजारपेठ हा शब्द कोणत्या अर्थाने घेतला जातो?
 (अ) व्यापक (ब) संकुचित (क) मर्यादीत (ड) अमर्यादीत
- (२) क्रेते व विक्रेते एकत्र येण्याचे ठिकाण कोणते?
 (अ) बाजार (ब) बाजारपेठ (क) सिनेमागृह (ड) यापैकी नाही.
- (३) क्रेते व विक्रेते बाजारपेठेत परस्परांशी काय करतात?
 (अ) स्पर्धा (ब) मैत्री (क) व्यापार (ड) यापैकी नाही.
- (४) क्रेते व विक्रेते परस्परांशी स्पर्धा करतात तो समस्त प्रदेश कोणता?
 (अ) बाजार (ब) बाजारपेठ (क) दुकान (ड) हॉटेल
- (५) बाजारपेठेत कोणत्या घटकाची आवश्यकता असते?
 (अ) क्रेते (ब) क्रेते व विक्रेते (क) विक्रेते (ड) व्यापारी
- (६) दैनंदिन बाजारपेठेचा कालावधी किती असतो?
 (अ) एक महिन्याचा (ब) एक दिवसाचा (क) एक वर्षाचा (ड) काही वर्षांचा
- (७) सर्वात जास्त किंमत असलेला बाजारपेठेचा प्रकार कोणता ? (हिवाळी २०१७)
 (अ) एकाधिकार (ब) पूर्ण स्पर्धा (क) अपूर्ण स्पर्धा/एकाधिकारयुक्त सपर्धा (ड) अल्पाधिकार

- (८) कोणत्या बाजारपेठेतील किंमतीवर मागणीचा संपुर्ण प्रभाव पडतो?
 अ) दैनंदिन बाजारपेठ ब) अल्पकालीन बाजारपेठ
 क) दिर्घकालीन बाजारपेठ ड) यापैकी नाही.

पुर्ण स्पर्धा व पेढीचे संतुलन

- (१) संतुलन किंमत कोणत्या घटकावरून निश्चित होते?
 अ) मागणी ब) पुरवठा क) मागणी व पुरवठा ड) यापैकी नाही.
- (२) सर्वात कमी किंमत असलेला स्पर्धेचा प्रकार कोणता ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)
 (अ) पूर्ण स्पर्धा (ब) अपूर्ण स्पर्धा (क) एकाधिकार (ड) अल्पाधिकार
- (३) एकजिनशी वस्तू कोणत्या बाजारपेठेचे महत्वाचे वैशिष्ट्य आहे?
 अ) एकाधिकार ब) पुर्ण स्पर्धा क) अपूर्ण स्पर्धा ड) अल्पाधिकार
- (४) समान किंवा एकच किंमत असलेला स्पर्धेचा प्रकार कोणता आहे?
 अ) एकाधिकार ब) पुर्ण स्पर्धा क) अपूर्ण स्पर्धा ड) अल्पाधिकार
- (५) विक्रेत्यांची संख्या सर्वाधिक असलेला बाजारपेठेचा प्रकार कोणता ?
 अ) एकाधिकार ब) पुर्ण स्पर्धा क) अपूर्ण स्पर्धा ड) अल्पाधिकार
- (६) मागणी आणि पुरवठ्याच्या संतुलनाने निश्चित होणारी किंमत कोणती ?
 अ) वास्तविक किंमत ब) न्यूनतम किंमत क) संतुलन किंमत ड) महत्तम किंमत
- (७) पुर्ण स्पर्धेत पेढीला दिर्घकाळात कोणता नफा मिळतो ?
 अ) महत्तम नफा ब) अतिरिक्त नफा क) प्रसामान्य नफा ड) यापैकी नाही.
- (८) पेढीच्या संतुलनाची आवश्यक अट कोणती ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)
 (अ) सरासरी प्राप्ती व सरासरी व्यय समान असणे (ब) सीमांत प्राप्ती व सीमांत व्यय समान असणे
 (क) सरासरी प्राप्ती व सीमांत व्यय समान असणे (ड) सरासरी व्यय व सीमांत व्यय समान असणे.
- (९) पेढीचा मागणी दर्शविणारा वक्र कोणता ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)
 (अ) सरासरी प्राप्ती वक्र (ब) एकूण प्राप्ती वक्र (क) सरासरी व्यय वक्र (ड) सीमांत व्यय वक्र
- (१०) कोणत्या बाजारपेठेमध्ये क्रेते व विक्रेते ह्यांच्या निकटसंबंधामुळे वस्तुची किंमत सर्वत्र समान होण्याची प्रवृत्ती असते ?
 (अ) पुर्ण स्पर्धा (ब) अपूर्ण स्पर्धा (क) एकाधिकार (ड) अल्पाधिकार
- (११) पुर्ण स्पर्धेत विक्रेत्यांची संख्या किती असते ? (हिवाळी २०१७)
 अ) कमी ब) जास्त क) असंख्य ड) यापैकी नाही.

विभाग - ३

एकाधिकार, एकाधिकारयुक्त स्पर्धा, अल्पाधिकार,

एकाधिकार/ मक्तेदारी व पेढीचे संतुलन

- (१) एकाधिकारात विक्रेत्याची संख्या किती असते?
 अ) एक ब) दोन क) तीन ड) असंख्य
- (२) एकाधिकाराच्या बाजारपेठेत मागणीचा वक्र कसा असतो ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)
 (अ) ऋणात्मक (ब) धनात्मक (क) क्ष आसाला समांतर (ड) य आसाला समांतर
- (३) स्पर्धा टाळण्यासाठी विविध स्पर्धकांनी एकत्र येवून निर्माण केलेला एकाधिकार कोणता ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)
 (अ) नैसर्गिक एकाधिकार (ब) सामाजिक एकाधिकार (क) कायदेशीर एकाधिकार (ड) संयोगात्मक एकाधिकार
- (४) स्पर्धेचा पुर्ण अभाव असलेल्या बाजारपेठेला काय म्हणतात?
 (अ) पुर्ण स्पर्धा (ब) अपूर्ण स्पर्धा (क) एकाधिकार (ड) अल्पाधिकार
- (५) खालीलपैकी कोणते वैशिष्ट्य मक्तेदारीचे नाही ?
 अ) एक विक्रेता ब) पुरवठ्यावर नियंत्रण क) एकजिनशी वस्तू ड) नविन विक्रेत्यांना मुक्त प्रवेश
- (६) मक्तेदारीच्या बाजारात मक्तेदार हा वस्तूच्या किंमतीच्या बाबतीत कोण असतो ?
 अ) किंमत स्विकारणारा ब) किंमतकर्ता क) अनुकरण करणारा ड) नेतृत्व करणारा
- (७) मक्तेदारीचा मुख्य उद्देश कोणता असतो ?
 अ) वाजवी नफा ब) न्यूनतम नफा क) महत्तम नफा ड) सामाजिक हित

- (८) एक वस्तु भिन्न ग्राहकांना भिन्न किंमतीला विकण्याचा मूल्यभेदनाचा प्रकार कोणता ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)
 (अ) स्थानानुसार मूल्यभेदन (ब) समयानुसार मूल्यभेदन (क) व्यक्तिगत मूल्यभेदन (ड) उपयोगानुसार मूल्यभेदन
 (९) मूल्यभेदन कशाला म्हणतात?

अ) भिन्न किंमत ब) एकच किंमत क) संतुलन किंमत ड) यापैकी नाही.

- (१०) मूल्यभेदनासाठी किती विक्रेते असणे आवश्यक आहे ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)

(अ) काही विक्रेते (ब) असंख्य विक्रेते (क) एक विक्रेता (ड) एकापेक्षा जास्त विक्रेते

अपूर्ण स्पर्धा/एकाधिकारयुक्त स्पर्धा व पेढीचे संतुलन

- (१) वस्तुविभेद कोणत्या स्पर्धेचे वैशिष्ट्य आहे ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)

अ) एकाधिकार ब) पूर्ण स्पर्धा क) अपूर्ण स्पर्धा ड) अल्पाधिकार

- (२) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेचे कोणते वैशिष्ट्य खालीलपैकी नाही ?

अ) पेढ्यांची अधिक संख्या ब) वस्तूची विभीन्नता क) मुक्त प्रवेश व गमन ड) विक्री व्ययाचा अभाव

- (३) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेचे कोणते वैशिष्ट्य खालीलपैकी नाही ?

अ) पेढ्यांची अधिक संख्या ब) वस्तूची विभीन्नता क) मुक्त प्रवेश व गमन ड) विक्री व्ययाचा अभाव

अल्पाधिकार

- (१) 'परस्परावलंबन' कोणत्या स्पर्धेचे वैशिष्ट्य आहे ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)

(अ) पूर्ण स्पर्धा (ब) एकाधिकार (क) अल्पाधिकार (ड) अपूर्ण स्पर्धा

- (२) अल्पाधिकाराचे हे विशेष रूप आहे?

अ) एकाधिकार ब) पूर्ण स्पर्धा क) अपूर्ण स्पर्धा ड) द्वयाधिकार

- (३) अल्पाधिकारात विक्रेत्यांची संख्या किती असते ?

अ) एक ब) अल्प क) अधिक ड) असंख्य

- (४) ज्यावेळी नविन प्रतिस्पर्धी पेढ्यांच्या प्रवेशावर बंदी असते त्याला कोणता अल्पाधिकार म्हणतात ?

अ) बंद ब) उघड क) शुध्द ड) आंशिक

- (५) ज्यावेळी प्रत्येक पेढी स्वतंत्ररीत्या किंमत आणि उत्पादनासंबंधी निर्णय घेते त्याला कोणता अल्पाधिकार म्हणतात ?

अ) बंद ब) पूर्ण क) शुध्द ड) आंशिक

विविध कालावधी

- (१) उत्पादनाच्या बदलत्या घटकात बदल करता येतो परंतु स्थिर घटकात बदल करता येत नाही अशा काळाला कोणता काळ म्हणतात ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)

(अ) अत्यल्पकाळ (ब) अल्पकाळ (क) दीर्घकाळ (ड) प्रदिर्घकाळ

- (२) 'विपणी किंमत' ही कोणत्या काळाशी संबंधित आहे ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)

(अ) दिर्घकाळ (ब) प्रदिर्घकाळ (क) अल्पकाळ (ड) अत्यल्पकाळ

- (३) अत्यल्पकाळातील पुरवठा वक्र कसा असतो ? (उन्हाळी परिक्षा २०१४)

(अ) अलवचिक (ब) लवचिक (क) ऋणात्मक (ड) धनात्मक

- (४) जेव्हा सरासरी उत्पादन वाढत असते तेव्हा --- ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)

(अ) सरासरी उत्पादन हे सीमांत उत्पादनापेक्षा अधिक असते.

(ब) सरासरी उत्पादन हे सीमांत उत्पादनापेक्षा कमी असते.

(क) सरासरी उत्पादन हे सीमांत उत्पादनापेक्षा बरोबर असते

(ड) यापैकी नाही.

- (५) जेव्हा सीमांत उत्पादन ऋणात्मक असते तेव्हा --- ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)

(अ) एकूण उत्पादन शुन्य असते.

(ब) एकूण उत्पादन वाएत जाते.

(क) एकूण उत्पादन घटते.

(ड) वरीलपैकी सर्वच

- (६) अतिअल्पकाळात पुरवठा वक्र कसा असतो?

अ) पूर्ण लवचिक ब) ऋणात्मक क) धनात्मक

ड) पूर्ण अलवचिक

- (७) प्रसामान्य मूल्य कोणत्या कालावधिशी संबंधित आहे?

अ) अल्पकाळ ब) दिर्घकाळ क) अल्पकाळ व दिर्घकाळ

ड) प्रदिर्घकाळ

विभाग - ४ घटकांचे मूल्य निर्धारण आणि सांख्यिकी

उत्पादनाचे घटक

- (१) उत्पादक घटकाकरिता कोणती मागणी असते ? (हिवाळी परिक्षा २०१३/२०१७)
(अ) प्रत्यक्ष (ब) अप्रत्यक्ष (क) पूरक (ड) यापैकी नाही
- (२) उत्पादनाचा कोणता घटक सक्रीय आहे ? (उन्हाळी परिक्षा २०१६)
(अ) भूमी (ब) श्रम (क) भांडवल (ड) वरीलपैकी कोणताही नाही.
- (३) कोणत्या उत्पादक घटकाचा पुरवठा नैसर्गिक असतो ? (हिवाळी परिक्षा २०१३)
(अ) भूमी (ब) श्रम (क) भांडवल (ड) संयोजक
- (४) कोणती दोन उत्पादनाची साधने एकमेकांना पर्यायी ठरू शकतात ? (हिवाळी परिक्षा २०१३)
(अ) भूमी व श्रम (ब) भूमी व भांडवल (क) भांडवल व श्रम (ड) भूमी व संयोजक
- (५) अल्पकाळात कोणती दोन उत्पादनाची साधने एकमेकांना पर्यायी ठरू शकतात ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)
(अ) भूमी व श्रम (ब) भूमी व भांडवल (क) भांडवल व श्रम (ड) भूमी व संयोजक
- (६) उत्पादनाचा कोणता घटक नाशवंत असतो ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)
(अ) भांडवल (ब) भूमी (क) श्रम (ड) संघटक

वितरण

- (१) वितरणाचा सीमांत उत्पादकता सिध्दांत कोणत्या स्पर्धेवर आधारीत आहे ? (हिवाळी परिक्षा २०१३)
(अ) पूर्ण स्पर्धा (ब) एकाधिकार (क) अपूर्ण स्पर्धा (ड) अल्पाधिकार
- (२) वितरणाचा सीमांत उत्पादकता सिध्दांतामध्ये उत्पादन साधनाच्या कोणत्या बाजूचा विचार केला आहे.?
(अ) मागणी (ब) पुरवठा (क) मागणी व पुरवठा (ड) यापैकी नाही.
- (३) वितरणाचा आधुनिक सिध्दांतामध्ये उत्पादन साधनाच्या कोणत्या बाजूचा विचार केला आहे.?
(अ) मागणी (ब) पुरवठा (क) मागणी व पुरवठा (ड) यापैकी नाही.
- (४) सीमांत उत्पादकता म्हणजे काय?
(अ) शेवटच्या उत्पादक घटकांची उत्पादकता (ब) प्रथम उत्पादक घटकांची उत्पादकता
(क) एकूण उत्पादक घटकांची उत्पादकता (ड) यापैकी नाही.

खंड

- (१) रिकार्डोच्या भाटक सिध्दांतानुसार भूमीला भाटक मिळण्याचे कारण कोणते ? (हिवाळी परिक्षा २०१३/२०१७)
(अ) भूमीची दुर्मिळता (ब) भूमीची विपूलता (क) भूमीचे विविध उपयोग (ड) भूमीची गुणभिन्नता
- (२) अल्पकाळामध्ये मिळणाऱ्या खंडसदृश्य उत्पन्नाला कोणता खंड म्हणतात ? (हिवाळी परिक्षा २०१३)
(अ) दुर्मिळता खंड (ब) आभास खंड (क) करारी खंड (ड) मिश्र खंड.
- (३) आभास खंडाची संकल्पना कोणी मांडली ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)
(अ) रॉबिन्स (ब) मार्शल (क) केन्स (ड) पिगू
- (४) भूमिच्या मुलभूत व अविनाशी गुणाबद्दल भूमिच्या एकूण उत्पन्नापैकी भूस्वामीला दिला जाणारा मोबदला म्हणजे काय ?
(अ) आर्थिक भाटक (ब) प्रसंविदा भाटक (क) सकल भाटक (ड) आभासी भाटक
- (५) भूमिप्रमाणेच उतर सर्व घटकांनासुध्दा भाटकाची प्राप्ती होते हे कोणता सिध्दांत सांगतो ?
(अ) रिकार्डोचा सिध्दांत (ब) आधुनिक सिध्दांत (क) आभासी सिध्दांत (ड) प्रसंविदा सिध्दांत
- (६) विस्तृत लागवडीमध्ये भूमिची लागवड कोणत्या क्रमाने केली जाते ?
(अ) किंमत (ब) सुपिकता (क) स्थान (ड) आकार
- (७) आधुनिक भाटकाची संकल्पना कोणत्या व्ययावर आधारीत आहे ?
(अ) स्थिर (ब) वैकल्पिक (क) बदलता (ड) सरासरी

मजुरी

- (१) मजुरी कोणत्या उत्पादक घटकाचा मोबदला आहे ? (हिवाळी परिक्षा २०१७)
(अ) भांडवल (ब) भूमी (क) श्रम (ड) संघटक
- (२) मजुरीच्या आधुनिक सिध्दांतानुसार श्रम बाजारात ----- असते ?
(अ) स्थिर (ब) वैकल्पिक (क) बदलता (ड) सरासरी

- (३) मजुरीच्या आधुनिक सिध्दांतामध्ये श्रमिकांच्या कोणत्या बाजूचा विचार केला आहे ?
 (अ) मागणी (ब) पुरवठा (क) मागणी व पुरवठा (ड) यापैकी नाही.
- (४) मजुरीच्या आधुनिक सिध्दांतानुसार श्रमिकांच्या पुरवठ्याचा वक्र कसा असतो ?
 (अ) समांतर (ब) उदग्र (क) ऋणात्मक (ड) धनात्मक
- (५) श्रम बाजारातील अपुर्णतेमुळे पूर्ण स्पर्धेत श्रमिकांना मिळणाऱ्या मजुरीपेक्षा अपुर्ण स्पर्धेत मिळणारी मजुरी कशी असते ?
 (अ) समान (ब) कमीजास्त (क) कमी (ड) महत्तम
- (६) 'श्रमिकांना मिळणाऱ्या रोख मजुरीपेक्षा वास्तविक मजुरी जास्त महत्वाची असते' असे कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने म्हटले आहे ?(हिवाळी परिक्षा २०१७)
 (अ) केन्स (ब) रॉबिन्स (क) ॲडमस्मिथ (ड) मार्शल

व्याज

- (१) भांडवलाच्या निव्वळ उत्पादकतेसाठी दिल्या जाणाऱ्या व्याजाला काय म्हणतात ?(हिवाळी परिक्षा २०१३/२०१७)
 (अ) मिश्र व्याज (ब) शुध्द व्याज (क) बाजार व्याज (ड) यापैकी नाही
- (२) केन्सच्या रोखता अभिलाषा सिध्दांतानुसार रोखतेचा /मुद्रेचा पुरवठा वक्र कसा असतो ?(हिवाळी परिक्षा २०१३/२०१७)
 (अ) कमी लवचिक (ब) जास्त लवचिक (क) अलवचिक (ड) संपूर्ण लवचिक
- (३) ऋणयोग्य निधीचा पुरवठ्याचा वक्र कसा असतो ?
 (अ) समांतर (ब) उदग्र (क) ऋणात्मक (ड) धनात्मक
- (४) केन्सच्या रोखता अभिलाषा सिध्दांतानुसार मुद्रेचा पुरवठा वक्र कसा असतो ?
 (अ) लवचिक (ब) जास्त लवचिक (क) कमी लवचिक (ड) स्थिर
- (५) व्याजाचा रोखता अभिलाषा सिध्दांत कोणी प्रतिपादन केला ?
 (अ) मार्शल (ब) रॉबिन्स (क) केन्स (ड) ॲडमस्मिथ
- (६) केन्सने व्याजाचा रोखता अभिलाषा सिध्दांतामध्ये मुद्रेच्या कोणत्या बाजुवर भर दिला आहे?
 (अ) मागणी (ब) पुरवठा (क) मागणी व पुरवठा (ड) यापैकी नाही.

नफा

- (१) 'नफ्याचा अनिश्चिततेचा सिध्दांत' कोणी मांडला ?(हिवाळी परिक्षा २०१३)
 (अ) प्रो. हॉले (ब) प्रो. क्लार्क (क) प्रो. नाईट (ड) प्रो. शुम्पीटर
- (२) नवप्रवर्तन म्हणजे काय ?(हिवाळी परिक्षा २०१३)
 (अ) नवीन यंत्राचा शोध(ब) नवीन तंत्राचा शोध(क) नवीन यंत्र व तंत्राचा शोध(ड) नवीन यंत्र व तंत्राचा शोध व उत्पादन प्रक्रियेत अवलंब
- (३) उत्पादनाचा कोणता घटक व्यवस्थापनाचे नेतृत्व करतो ?(हिवाळी परिक्षा २०१७)
 (अ) भांडवल (ब) भूमी (क) श्रम (ड) संघटक
- (४) 'नफ्याचा नवप्रवर्तनाचा सिध्दांत' कोणी मांडला ?(हिवाळी परिक्षा २०१७)
 (अ) प्रो. हॉले (ब) प्रो. क्लार्क (क) प्रो. नाईट (ड) प्रो. शुम्पीटर
- (५) जे.बी.क्लार्क यांच्यामते कोणत्या अर्थव्यवस्थेत नफा मिळत नाही?
 (अ) भांडवल (ब) भूमी (क) श्रम (ड) संघटक
- (६) 'नफ्याचा अनिश्चिततेचा सिध्दांत' कोणी मांडला ?
 (अ) प्रो. हॉले (ब) प्रो. क्लार्क (क) प्रो. नाईट (ड) प्रो. शुम्पीटर

सांख्यिकी

- (१) संख्याशास्त्र काय आहे?
 (अ) शास्त्र (ब) कला (क) शास्त्र व कला (ड) यापैकी नाही.
- (२) संख्याशास्त्र हे कशाचे शास्त्र आहे ?
 (अ) बेरजेचे (ब) गुणाकाराचे (क) भागाकाराचे (ड) सरासरीचे

- (३) संख्यांना बोलते करणारे शास्त्र कोणते ?
 (अ) संख्याशास्त्र (ब) अर्थशास्त्र (क) राज्यशास्त्र (ड) समाजशास्त्र
- (४) 'संख्याशास्त्र हे माध्याचे शास्त्र आहे'असे कोणी म्हटले?
 (अ) बॉडिंग्टन (ब) डॉ. बावले (क) लोव्हिट (ड) सेलिंगमन
- (५) 'संख्याशास्त्र हे अनुमान व संभ्याव्यतेचे शास्त्र आहे'असे कोणी म्हटले?
 (अ) बॉडिंग्टन (ब) डॉ. बावले (क) लोव्हिट (ड) सेलिंगमन
- (६) गणितीय माध्याला दुसरे नाव कोणते?
 (अ) गुणोत्तर माध्य (ब) हरात्मक माध्य (क) समांतर माध्य (ड) मध्यका.
- (७) पदमालेची दोन समान भागात विभागणी करणारे माध्य कोणते?
 (अ) गुणोत्तर माध्य (ब) हरात्मक माध्य (क) समांतर माध्य (ड) मध्यका.
- (८) गणितीय किंवा समांतर माध्य शोधून काढण्याकरीता दिलेल्या सर्व संख्यांच्या बेरजेला एकूण संख्यांच्या आकड्याने काय करावे लागते?
 (अ) भागाकार (ब) गुणाकार (क) बेरीज (ड) वजाबाकी
- (९) गोळा केलेल्या विश्लेषणासाठी पदमालेचे कोणत्या प्रकारचे विश्लेषण करण्यात येते?
 (अ) एकाच प्रकारचे (ब) विविध प्रकारचे (क) सर्वच प्रकारचे (ड) कोणत्या प्रकारचे नाही
- (१०) सरासरी किंवा माध काढण्याचे सूत्र कोणते?
 (अ) $a = \frac{\sum X}{N}$ (ब) $a = \frac{\sum XY}{N}$ (क) $a = \frac{\sum XYZ}{N}$ (ड) $a = \frac{\sum XZ}{N}$
- (११) मालीकेतील मध्यल्या आकड्याच्या मुल्याला काय म्हणतात?
 (अ) मध्यगा (ब) सरासरी (क) समांतर माध्य (ड) भूयीष्टक
- (१२) मध्यगा शोधतांना प्रथम मालीका कोणत्या क्रमाने मांडून घ्यावी लागते ?
 (अ) उतरत्या क्रमाने (ब) चढत्या क्रमाने (क) स्थिर (ड) कोणत्याही क्रमाने
- (१३) Li म्हणजे मध्यगाच्या वर्गाची कोणती मर्यादा असते?
 (अ) खालची (ब) वरची (क) शेवटची (ड) प्रारंभची
- (१४) बरेचदा बहुलक कोणती सरासरी दर्शवितो?
 (अ) स्थिर (ब) अस्थिर (क) साधी (ड) गुंतागुंतीची
- (१५) बरेचदा बहुलकाचे अस्तित्व पदमालेत असते काय?
 (अ) होय (ब) नाही (क) निश्चितपणे सांगता येत नाही (ड) यापैकी नाही.
- (१६) बहुलकाचे निर्धारण आलेखाच्या सहाय्याने करता येते काय?
 (अ) होय (ब) नाही (क) निश्चितपणे सांगता येत नाही (ड) यापैकी नाही.
- (१७) बहुलकावर टोकाच्या किंवा आत्यंतिक मूल्याचा प्रभाव पडतो काय?
 (अ) होय (ब) नाही (क) निश्चितपणे सांगता येत नाही (ड) यापैकी नाही.
- (१८) पदमालेत सर्वात जास्त वेळा येणाऱ्या संख्येला काय म्हणतात?
 (अ) मध्यगा (ब) सरासरी (क) समांतर माध्य (ड) भूयीष्टक/बहुलक
- (१९) 'कोणत्याही पदमालेत एकूण पदमुल्यांचा विचार करीत त्यांचे पदसंख्येनुसार मूळ काएल्यानंतर येणारे उत्तर हे कोणते माध्य असते.?
 (अ) समांतर माध्य (ब) गुणोत्तर माध्य (क) हरात्मक माध्य (ड) यापैकी नाही.
- (२०) 'पदमालेतील एकूण पदसंख्येला पदमुल्याचे व्यफत{म काढून त्यांच्या बेरजेने भाग दिल्यास जी संख्या प्राप्त हाकते तिला कोणते माध्य म्हणतात.?
 (अ) समांतर माध्य (ब) गुणोत्तर माध्य (क) हरात्मक माध्य (ड) यापैकी नाही.
- (२१) मोठ्या संख्यांना कमी आणि लहान संख्यांना जास्त महत्व देऊन जे माध्य काढले जाते त्याला काय म्हणतात.?
 (अ) समांतर माध्य (ब) गुणोत्तर माध्य (क) हरात्मक माध्य (ड) यापैकी नाही.

परीक्षेच्या दृष्टीने महत्वाचे प्रश्न

विभाग-१: व्यय व प्राप्तीचे विश्लेषण

१. उत्पादन व्यय
२. प्राप्तीचे विश्लेषण व नफ्याची संकल्पना
३. सम विच्छेदन बिंदू
४. पेढीचा समतोल

• दिर्घोत्तरी १६ मार्क

१. उत्पादन व्ययाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
२. पेढीच्या प्राप्ती व व्ययाच्या विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
३. सम विच्छेदन बिंदू या संकल्पनेचे सविस्तर विश्लेषण करा.

• लघुत्तरी व संक्षिप्त ८ मार्क / ४ मार्क

१. मौद्रिक खर्च व वैकल्पिक खर्चाच्या संकल्पना स्पष्ट करा.
२. सरासरी प्राप्ती व सिमांत प्राप्तीचा यातील फरक स्पष्ट करा.
३. सरासरी खर्च व सिमांत खर्च यातील संबंध दर्शवा.
४. व्यक्त आणि अव्यक्त उत्पादन खर्चातील फरक सांगा.
५. वैकल्पिक उत्पादन व्ययाची संकल्पना स्पष्ट करा.
६. आकृतीद्वारे विस्तार पथ ही संकल्पना स्पष्ट करा.
७. समविच्छेदन बिंदू या संकल्पनेचे विवेचन करा.
८. स्थिर व बदलता उत्पादन व्ययातील फरक स्पष्ट करा.
९. उत्पादन विस्तारपथ ही संकल्पना स्पष्ट करा.
१०. सिमांत उत्पादन व्ययावर टिप लिहा.

विभाग-२ : बाजारपेठेची रचना व पूर्ण स्पर्धेची बाजारपेठ

१. बाजारपेठेची रचना
२. पूर्ण स्पर्धा
३. पूर्ण स्पर्धेत मूल्य निश्चिती

• दिर्घोत्तरी १६ मार्क

१. बाजारपेठेचा अर्थ स्पष्ट करा. बाजारपेठेचे काळानुसार वर्गिकरण करा. (हिवाळी-२०१७)
२. पूर्ण स्पर्धेच्या परिस्थितीत पेढीचे दिर्घकालीन संतुलन आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
३. पूर्ण स्पर्धा म्हणजे काय? पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
४. पूर्ण स्पर्धेच्या परिस्थितीत पेढीचे अल्पकाळातील संतुलन आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.
५. विपणीची परीभाषा करा आणि तिची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
६. उद्योगसंस्था व उद्योग यातील फरक स्पष्ट करा.

• लघुत्तरी व संक्षिप्त ८ मार्क / ४ मार्क

१. काळानुसार बाजारपेठेचे प्रकार / स्पर्धेनुसार बाजारपेठेचे प्रकार सांगा.

२. विपणीची वैशिष्टे सांगा.
 ३. पुर्णस्पर्धेत पेढीचे अल्पकालीन संतुलन स्पष्ट करा.
 ४. पेढीच्या संतुलनाच्या अटी सांगा / संतुलन म्हणजे काय?
- विभाग-३ : मक्तेदारी व अपूर्ण स्पर्धेची बाजारपेठ**

१. मक्तेदारी किंवा एकाधिकार
२. मक्तेदारीयुक्त किंवा अपूर्णस्पर्धा
३. अल्पाधिकार
 - दिर्घोत्तरी १६ मार्क
१. मुल्यभेदनाचा काय अर्थ आहे? एकाधिकारात मुल्यभेदनाला आलेखाद्वारे स्पष्ट करा. (हिवाळी-२०१७)
२. एकाधिकारयुक्त स्पर्धेत पेढीचे अल्पकालीन संतुलन स्पष्ट करा. (हिवाळी-२०१७)
३. एकाधिकार म्हणजे काय? एकाधिकाराची वैशिष्टे स्पष्ट करा
४. आकृतीद्वारे मुल्यभेदनाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
५. अपूर्ण स्पर्धा म्हणजे काय? अपूर्ण स्पर्धेची वैशिष्टे स्पष्ट करा
 - लघुत्तरी व संक्षिप्त ८ मार्क / ४ मार्क
१. मुल्यभेदनाच्या आवश्यक अटी कोणत्या आहेत?
२. एकाधिकाराचे प्रकार स्पष्ट करा.
३. मुल्यभेदनाचे प्रकार कोणते आहेत?
४. एकाधिकारयुक्त (अपूर्ण स्पर्धा) स्पर्धेची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
५. अल्पाधिकाराचे प्रकार स्पष्ट करा.
६. किंमत नेतृत्व म्हणजे काय?
७. अल्पाधिकार बाजाराची वैशिष्टे सांगा.
८. एकाधिकारी विश्वस्थ निर्मितीचे उद्देश कोणते आहेत?
९. मुल्यभेदन म्हणजे काय?

विभाग-४ : उत्पादक घटकांची किंमत निश्चिती व सांख्यिकी

१. वितरणाचे सिद्धांत, खंडाचे सिद्धांत, मजूरीचे सिद्धांत, नफ्याचे सिद्धांत
२. सांख्यिकी: संख्याशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती, संख्याशास्त्रीय माध्यमे
 - दिर्घोत्तरी १६ मार्क
१. रिकार्डोचा खंड सिद्धांत स्पष्ट करा.
२. कर्जाऊ रकमेचा पुरवठा निर्धारित करणारे घटक स्पष्ट करा.
३. विमायोग्य आणि विमा अयोग्य जोखिम यातील फरक दर्शवा.
४. वितरणाच्या सिमांत उत्पादकता सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा.
५. खंड म्हणजे काय? खंडाचे प्रकार स्पष्ट करा.
६. रोख मजूरी आणि वास्तविक मजूरी यातील फरक स्पष्ट करून वास्तविक मजूरी निर्धारित करणारे घटक स्पष्ट करा.
७. सांख्यिकीय माध्याचे गुणदोष स्पष्ट करा.
 - लघुत्तरी व संक्षिप्त ८ मार्क / ४ मार्क
१. वितरणाच्या सिमांत उत्पादकता सिद्धांताची गृहिते लिहा.
२. वास्तविक मजूरी निर्धारित करणारे घटक स्पष्ट करा.

३. तरलता अभिलाषेची संकल्पना स्पष्ट करा.
४. माध्याचे गुण सांगा.
५. मध्यमाचे गुण सांगा.
६. बहुलकाचे गुण सांगा.
७. मजूरीचे प्रकार सांगा
८. शेख मजूरी म्हणजे काय?
९. खंडाचे प्रकार सांगा.
१०. मिश्र भाटकाचे प्रकार सांगा.
११. सिमांत उत्पादकता म्हणजे काय?
१२. वितरणाच्या सिध्दांतावरील टिका सांगा.
१३. नफा म्हणजे काय?
१४. मिश्र नफाचे प्रकार सांगा.

बी.ए.भाग-२ अर्थशास्त्र तृतीय सेमिस्टर
विभाग-९ स्थूल अर्थशास्त्राचा परिचय
प्रकरण पहिले स्थूल अर्थशास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती
वस्तुनिष्ठ प्रश्न

- (१) स्थूल अर्थशास्त्राचा जनक कोणाला म्हटले जाते ?
 (अ) डॉ. मार्शल (ब) अँडमस्मिथ (क) पीगू (ड) केन्स
- (२) स्थूल अर्थशास्त्रात कोणाचा अभ्यास केला जातो?
 (अ) एकाझाडाचा (ब) वेगवेगळ्या झाडाचा (क) जंगलाच्या एका भागाचा (ड) सुपूर्ण जंगलाचा
- (३) स्थूल अर्थशास्त्रात कशाचा अभ्यास केला जातो ?
 (अ) सामान्य मुल्यस्तराचा(ब)एका वस्तूच्या किंमतीचा (क) दोन वस्तूच्या किंमतीचा(ड) यापैकी नाही.
- (४) स्थूल अर्थशास्त्राचा विकास केव्हा झाला ?
 (अ) पहिल्या महायुद्धानंतर (ब) दुसऱ्या महायुद्धानंतर(क) जागतिक मंदिनंतर(ड) विसाव्या शतकानंतर
- (५) कोणते कार्य स्थूल अर्थशास्त्राच्या कार्यक्षेत्रात येत नाही ?
 (अ)राष्ट्रीय धोरण ठरविणे(ब) वस्तूची किंमत निश्चित करणे. (क) सामान्य मुल्यस्तराचा अभ्यास करणे
 (ड) व्यापार चक्रांचा अभ्यास
- (६) कोणत्या अर्थशास्त्राच्या सहायाने संपूर्ण अर्थव्यवस्थेचे स्वरूप समजू शकत नाही ?
 (अ) स्थूल अर्थशास्त्र (ब) केन्सचे अर्थशास्त्र (क) सूक्ष्म अर्थशास्त्र (ड) कल्याणाचे अर्थशास्त्र

प्रकरणसूक्ष्म अर्थशास्त्राकडून स्थूल अर्थशास्त्राकडे संक्रमण

- (१) वैयक्तिक एककाच्या अभ्यासावरून काढलेले निष्कर्ष संपूर्ण अर्थव्यवस्थेला लागू पडत नाही, त्याला 'स्थूल आर्थिक विरोधाभास' ही संज्ञा कोणी दिली ?
 (अ) प्रा. बोल्डिंग (ब) डॉ. मार्शल (क) केन्स
 (ड) पीगू
- (२) बचत करणे वैयक्तिक सद्गुण असला तरी सार्वजनिकदृष्ट्या दोष आहे असे मत कोणी व्यक्त केले ?
 (अ) प्रा. बोल्डिंग (ब) डॉ. मार्शल (क) केन्स (ड) पीगू
- (३) सूक्ष्म व स्थूल दृष्टीकोण यांच्यातील संबंध कसे आहेत ?
 (अ) समान (ब) पर्यायी (क) प्रतिस्पर्धी (ड) पूरक
- (४) सूक्ष्म अर्थशास्त्राला किंमत सिद्धांत म्हणतात स्थूल अर्थशास्त्राला कोणता सिद्धांत म्हणतात ?
 (अ) उत्पन्न व रोजगार(ब) मागणीचा (क) उपयोगीतेचा (ड) वितरणाचा
- (५) संपूर्ण अर्थव्यवस्थेचा अभ्यास करण्यासाठी कोणते अर्थशास्त्र उपयुक्त आहे ?
 (अ) सूक्ष्म (ब) स्थूल (क) सूक्ष्म व स्थूल (ड) यापैकी नाही.

प्रकरण तिसरे: आर्थिक क्रियांचा चक्राकार प्रवाह

- (१) उत्पादक घटकाची मालकी कोणत्या क्षेत्राकडे असते ?
 (अ) घरगुती क्षेत्र (ब) व्यवसाय क्षेत्र (क) सरकारी क्षेत्र (ड) विदेशी क्षेत्र
- (२) चक्राकार प्रवाहाच्या द्वि-क्षेत्रिय प्रतिमानात कोणते दोन क्षेत्र असतात ?
 (अ) घरगुती व सरकारी(ब) घरगुती व विदेशी (क) व्यवसाय व सरकारी(ड) घरगुती व व्यवसाय
- (३) त्रि-क्षेत्रिय प्रतिमानात कोणते क्षेत्र नसते ?
 (अ) घरगुती (ब) व्यवसाय (क) सरकारी (ड) विदेशी
- (४) उत्पन्नाच्या चक्राकार प्रवाहात कशामुळे गळती होते ?
 (अ) सरकारी खर्च (ब) सरकारी कर (क) निर्यात (ड) गुंतवणुक
- (५) उत्पन्नाच्या चक्राकार प्रवाहात कशामुळे भरपाई होते ?
 (अ) बचत (ब) आयात (क) निर्यात (ड) सरकारी कर
- (६) चक्राकार प्रवाहात बाबतीत उत्पादनाच्या घटकांपासून ----- उत्पन्न प्राप्त केले जाते ?(हिवाळी-१८)
 (अ) कौटुंबिक (ब) सरकारी (क) भांडवली बाजार (ड) व्यवसायीक

विभाग-२ राष्ट्रीय उत्पन्न

प्रकरण चवथे : राष्ट्रीय उत्पन्न काही मूलभूत संकल्पना

- (१) डॉ. मार्शलची राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या कशावर आधारित आहे ?
(अ) उपभोग (ब) उत्पादन (क) विनिमय (ड) वितरण
- (२) प्रा. फिशर राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या कशावर आधारित आहे ?
(अ) उपभोग (ब) उत्पादन (क) विनिमय (ड) वितरण
- (३) उत्पादन व विनिमय यावर आधारित व्याख्या कोणी केली ?
(अ) मार्शल (ब) पीगू (क) फिशर (ड) राष्ट्रीय उत्पन्न समिती
- (४) राष्ट्रीय उत्पन्न कोणत्या कालावधिचे असते ?
(अ) मासिक (ब) त्रैमासिक (क) अर्धवार्षिक (ड) वार्षिक
- (५) मानवी गरजा पूर्ण करण्यासाठी उपयुक्त केली जाणारी वस्तू म्हणजे कोणती वस्तू होय ?
(अ) उपभोग्य वस्तू (ब) भांडवली वस्तू (क) अंतिम वस्तू (ड) अर्धसिद्ध वस्तू
- (६) ज्या वस्तूचा वापर अन्य वस्तूंच्या उत्पादनासाठी केला जातो त्यांना काय म्हणतात ?
(अ) उपभोग्य वस्तू (ब) भांडवली वस्तू (क) अंतिम वस्तू (ड) अर्धसिद्ध वस्तू
- (७) ज्या वस्तूवर उत्पादनाची पुढची प्रक्रिया करावयाची नसते तिला काय म्हणतात ?
(अ) उपभोग्य वस्तू (ब) भांडवली वस्तू (क) अंतिम वस्तू (ड) अर्धसिद्ध वस्तू
- (८) अंतिम वस्तू तयार करण्यासाठी ज्या वस्तूचा आदान म्हणून वापर केला जातो तिला काय म्हणतात ?
(अ) उपभोग्य वस्तू (ब) भांडवली वस्तू (क) अंतिम वस्तू (ड) अर्धसिद्ध वस्तू
- (९) 'भांडवली वस्तूच्या परिमाणात होणारी वाढ म्हणजे गुंतवणुक होय' ही व्याख्या कोणी केली ?
(अ) मार्शल (ब) पीगू (क) फिशर (ड) केन्स
- (१०) सकल गुंतवणुक -घसारा = ?
(अ) शुद्ध गुंतवणुक (ब) देशी गुंतवणुक (क) विदेशी गुंतवणुक (ड) वास्तव गुंतवणुक
- (११) एकूण राष्ट्रीय उत्पन्नाला एकूण लोकसंख्येने भाग दिल्यास काय येते ?
(अ) वार्षिक उत्पन्न (ब) अर्धवार्षिक उत्पन्न (क) दैनिक उत्पन्न (ड) दरडोई उत्पन्न
- (१२) स्थूल राष्ट्रीय उत्पादन-घसारा = ?
(अ) निव्वळ किंवा शुद्ध गुंतवणुक (ब) एकूण राष्ट्रीय उत्पादन (क) एकूण भांडवली उत्पादन (ड) एकूण वस्तूंचे उत्पादन
- (१३) वैयक्तिक उत्पन्नातून काय वजा केल्यानंतर व्यय योग्य उत्पन्न येते ?
(अ) वैयक्तिक खर्च (ब) वैयक्तिक बचत (क) वैयक्तिक गुंतवणुक (ड) वैयक्तिक प्रत्यक्ष कर

प्रकरण पाचवे : राष्ट्रीय उत्पन्नाचे मापन

- (१) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे मापन करतांना उत्पादन पध्दतीमध्ये कोणत्या वस्तूंचे मूल्य विचारात घेण्यात येते ?
(अ) उपभोग्य वस्तू (ब) भांडवली वस्तू (क) अंतिम वस्तू (ड) अर्धसिद्ध वस्तू
- (२) राष्ट्रीय उत्पन्नाचे मापन करतांना उत्पादन पध्दतीमध्ये कोणत्या वस्तूंचे मूल्य वगळण्यात येते ?
(अ) उपभोग्य वस्तू (ब) भांडवली वस्तू (क) अंतिम वस्तू (ड) अर्धसिद्ध वस्तू
- (३) उत्पन्नाची दुहेरी मोजणी टाळण्यासाठी वर्धित मूल्य पध्दतीचा वापर कोणत्या पध्दतीमध्ये केला जातो ?
(अ) उत्पादन पध्दती (ब) उत्पन्न पध्दती (क) खर्च पध्दती (ड) सामाजिक लेखांकन पध्दती
- (४) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनाच्या कोणत्या पध्दतीला घटक खर्च पध्दती असेही म्हणतात ?
(अ) उत्पादन पध्दती (ब) उत्पन्न पध्दती (क) खर्च पध्दती (ड) सामाजिक लेखांकन पध्दती
- (५) निर्यात - आयात = ?
(अ) खरेदी (ब) तोटा (क) निव्वळ आयात (ड) निव्वळ निर्यात
- (६) सामाजिक लेखांकन पध्दतीमध्ये संपूर्ण अर्थव्यवस्थेला किती क्षेत्रामध्ये विभाजित केले जाते ?
(अ) दोन (ब) तीन (क) चार (ड) पाच

विभाग-३ मुद्रा आणि मुद्रेचे मूल्य

प्रकरण सहावे : पैसा/मुद्रा

- (१) जी वस्तू पैशाची कार्य करते ती पैसा होय' (Money is what maony does)ही व्याख्या कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने केली आहे.? (उन्हाळी परीक्षा २०१४)
- अ) फिशर ब) डाल्टन क) हार्टले विदर्स ड) क्राउथर
- (२) मुद्रेचे प्राथमिक कार्य कोणते?(उन्हाळी परीक्षा २०१४)
- अ)विनिमय माध्यम ब) मुल्य संग्रहन क) प्रत्ययाचा आधार ड) यापैकी नाही.
- (३) मूल्य संग्रहन हे मुद्रेचे कोणते कार्य आहे ?
- (अ) गौण (ब) प्राथमिक (क) आकस्मिक(ड) यापैकी नाही.
- (४) मुद्रेचे सर्वात महत्वाचे वैशिष्ट्य कोणते?
- अ)क्रयशक्ती ब)मुल्यमापन क) मुल्यसंग्रह ड) प्रत्ययाचा आधार
- (५) मुद्रेची कोणती शक्ती म्हणजे मुद्रामुल्य होय.?
- अ)क्रयशक्ती ब) संग्रहनशक्ती क) हिशेबाची शक्ती ड) यापैकी नाही.
- (६) ज्या नाण्याचे धातु मूल्य व अंकित मूल्य समान असते त्यांना कोणती नाणी म्हणतात ?
- (अ) प्रधान नाणी(ब) गौण नाणी (क) पत्रमुद्रा(ड) प्रत्ययमुद्रा
- (७) प्रधान नाणी कशापासून बनलेली असतात ?
- अ)सोने ब) कागद क) तांबे ड) निकेल
- (८) गौण नाण्याचे अंकित मूल्य धातु मूल्याच्या तुलनेत कसे असते ?
- अ)समान ब) कमीजास्त क) जास्त ड) अनिश्चित
- (९) संकटकालीन मुद्रा कोणाला म्हणतात ?
- अ)प्रातिनिधिक पत्रमुद्रा ब) परिवर्तनीय पत्रमुद्रा क) अपरिवर्तनीय पत्रमुद्रा(ड) प्रादिष्ट पत्रमुद्रा
- (१०) धनादेश कोणत्या प्रकारची मुद्रा आहे?(उन्हाळी परीक्षा २०१४)
- अ) धातुमुद्रा ब) पत्रमुद्रा क) प्रत्ययमुद्रा ड) कायदेशीर मुद्रा
- (११) विनिमय माध्यम हे मुद्रेचे कोणत्या प्रकारचे कार्य आहे.
- अ) सहाय्यक ब) प्राथमिक क) आकस्मिक ड) यापैकी नाही.
- (१२) अधिकोषनिर्मित मुद्रा कोणती.?
- अ) धातुमुद्रा ब) पत्रमुद्रा क) प्रत्यय मुद्रा ड) यापैकी नाही.
- (१३) कागदी चलन ही कोणत्या प्रकारची मुद्रा आहे.?
- अ) धातुमुद्रा ब) पत्रमुद्रा क) प्रत्यय मुद्रा ड) यापैकी नाही.
- (१४) खालीलपैकी कोणते मुद्रेचे आकस्मिक कार्य नाही ?(हिवाळी-१८)
- अ)सामाजिक उत्पन्नाचे वितरण ब) तरलता आणि संपत्तीच्या समानतेचे मापक
क)मुल्य स्थानांतरण ड) यापैकी नाही.
- (१५) फिशरच्या मुद्रापरिमाण सिद्धांताचे प्रमुख गृहित कोणते आहे?(हिवाळी-१८)
- अ)इतर परिस्थिती कायम नसतांना ब) इतर परिस्थिती कायम असतांना
क)वरील (अ) आणि (ब) ड) यापैकी नाही.

प्रकरण सातवे : मुद्रा मूल्याचे सिद्धांत

- (१) मुद्रामुल्य व वस्तुची किंमत पातळी यांच्यात कोणता संबंध आहे.?(उन्हाळी परीक्षा २०१४)
- अ)व्यस्त ब) सम क) धनात्मक ड) यापैकी नाही.
- (२) MV+M1V1 हे समिकरण कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने प्रस्तुत केलेले आहे.
- T
- अ) केन्स ब) पीगु क) फिशर ड) क्राउथर
- (३) MV ह्या समिकरणात P काय आहे?(उन्हाळी परीक्षा २०१४)
- T
- अ)किंमतपातळी ब) मुद्रेचे मुल्य क) वस्तु व सेवांचे व्यवहार ड) यापैकी नाही.

- (४) मुद्रा परीमाण सिध्दांताच्या 'रोख व्यवहार दृष्टीकोनाचे प्रतिपादक कोण?(उन्हाळी परीक्षा २०१४)
 अ) केन्स ब) पीगु क) फिशर ड) क्राउथर
- (५) फिशरच्या मुद्रापरीमाण सिध्दांताला कोणते समिकरण म्हणतात?
 अ)रोख व्यवहार समिकरण ब) उधार व्यवहार समिकरण क) मुद्रा मुल्याचे समिकरण ड) यापैकी नाही.
- (६) n हे समिकरण कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने प्रस्तुत केलेले आहे.

$k+rk$

- अ) केन्स ब) पीगु क) फिशर ड) क्राउथर
- (७) फिशरच्या मुद्रापरीमाण सिध्दांतात कोणता काळ गृहित घेतला आहे.?
 अ) अल्पकाळ ब) दिर्घकाळक) अतिअल्पकाळ ड) यापैकी नाही.
- (८) फिशरच्या मुद्रापरीमाण सिध्दांतात कोणत्या बाजुला अधिक महत्व आहे.
 अ) मागणी ब) पुरवठा क) उत्पादन ड) यापैकी नाही.
- (९) केम्ब्रीज मुद्रापरीमाण सिध्दांतात कोणत्या घटकावर विशेष भर देण्यात आला आहे.?
 अ)मुद्रेची मागणी ब) मुद्रचा पुरवठा क) वस्तुचे उत्पादन ड) यापैकी नाही.
- (१०) फिशरच्या मुद्रापरीमाण सिध्दांतात मुद्रेच्या कोणत्या कार्याकडे दुर्लक्ष केले आहे.
 अ) मुल्यमापन ब) मुल्यसंग्रहन क) मुद्रेची क्रयशक्ती ड) यापैकी नाही.
- (११) मुद्रामुल्य व वस्तुची किंमत पातळी यांच्यात कोणता संबंध आहे.?
 अ)व्यस्त ब) सम क) धनात्मक ड) यापैकी नाही.
- (१२) मुद्रापरीमाण व मुद्रामुल्य यांच्यात कोणता संबंध आहे.?
 अ)व्यस्त ब) सम क) धनात्मक ड) यापैकी नाही.
- (१३) General Theory of Employment, Interest and Money'या ग्रंथाचा लेखक कोण आहे.?(हिवाळी-१८)
 अ)जे.बी.से. ब) लॉर्ड केन्स क) प्रो. इरविंग फिशर ड) यापैकी नाही.

प्रकरण आठवे : मुद्रास्फिती, मुद्रा-अपस्फिती, विस्फिती, संस्फिती

- (१) मुद्रास्फितीच्या काळात मुद्रामुल्यात कोणता बदल होतो.?(उन्हाळी परीक्षा २०१४)
 अ) मुद्रेचे मुल्य वाढते. ब) मुद्रेचे मुल्य कमी होते. क) मुद्रेचे मुल्य स्थिर राहते. ड) यापैकी नाही.
- (२) मुद्रा अपस्फितीच्या काळात कोणते अंदाजपत्रक तयार केले जाते?(उन्हाळी परीक्षा २०१४)
 अ) आधिक्याचे ब) संतुलीत क) तुटीचे ड) यापैकी नाही.
- (३) मुद्रास्फितीच्या काळात कोणते अंदाजपत्रक तयार केले जाते?
 अ)आधिक्याचे/ शिलकीचे ब) संतुलीत क) तुटीचे ड) यापैकी नाही.
- (४) अपस्फितीच्या काळात मुद्रामुल्यात कोणता बदल होतो.?
 अ)मुद्रेचे मुल्य वाढते. ब) मुद्रेचे मुल्य कमी होते. क) मुद्रेचे मुल्य स्थिर राहते. ड) यापैकी नाही.
- (५) स्फितीविरुद्ध कराव्या लागणाऱ्या उपाययोजनेला काय म्हणतात.?
 अ) अपस्फिती ब) संस्फिती क) विस्फिती ड) यापैकी नाही.
- (६) मंदिवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी सरकार कोणत्या प्रकारचे अंदाजपत्रक आखते.?
 अ)तुटीचे ब) शिलकीचे क) संतुलीत ड) यापैकी नाही.
- (७) तेजीवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी सरकार कोणत्या प्रकारचे अंदाजपत्रक आखते.?
 अ) तुटीचे ब) शिलकीचे क) संतुलीत ड) यापैकी नाही.
- (८) अपस्फितीचे धोरण कोणत्या काळात आखले जाते.?
 अ)स्फिती ब) संस्फिती क) विस्फिती ड) यापैकी नाही.
- (९) युध्दामुळे जी स्फिती निर्माण होते तीला कोणती स्फिती म्हणतात.?
 अ) युध्दजन्य स्फिती ब) लाभवृद्धी स्फिती क) मागणीकर्षक स्फितीड) तुटनिर्मित स्फिती
- (१०) अनुत्पादीत व्ययात कसा बदल झाला म्हणजे मुद्रास्फितीत वाढ होते ?
 अ) घटणे ब) वाढणे क) स्थिर राहणेड) शुन्य होणे
- (११) मुद्रास्फितीचा उत्पादक वर्गावर कोणता परिणाम होतो.?
 अ)लाभ मिळतो ब) हानी होते क) काहिच परिणाम होत नाही ड) यापैकी नाही.
- (१२) अपस्फितीच्या काळात कोणती परिस्थिती दिसून येते.?
 अ)बेकारीत वाढ होते ब) रोजगारीत वाढ होते क) किंमतीत वाढ होते ड) लाभाच्या दरात वाढ होते.

- (१३) स्फितीच्या काळात कोणती परिस्थिती दिसून येते.?
 अ) लाभाच्या दरात वाढ होते.ब) रोजगारीत वाढ होते क) किंमतीत वाढ होते ड) वरील सर्व
- (१४) स्फितीच्या काळात आर्थिक विषमतेवर कोणता प्रभाव पडतो ?
 अ)वाढते ब) घटते क) स्थिर राहते ड) यापैकी नाही.
- (१५) मुद्रासंस्फिती कशी अस्तित्वात येते.?
 अ) स्वतः उत्पन्न होते.ब) जाणीवपूर्वक उत्पन्न केली जाते क) अनियोजित असते ड) अनियंत्रित असते
- (१६) मुद्रास्फितीच्याआळा घालण्यासाठी खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीची सिफारस करता येईल?(हिवाळी-१८)
 अ)अधिकोष दर. ब) खुल्या बाजारातील परिचालन क) सार्वजनिक खर्चात घट ड) वरील सर्व
- (१७) मुद्राविषयक धोरण केव्हा अधिक परिणामकारक ठरते?(हिवाळी-१८)
 अ)बँक दर. ब) खुल्या बाजारातील व्यवहार क) राखीव निधी गुणोत्तर ड) वरील (अ),(ब) आणि(क) एकाच वेळी

प्रकरण नववे : मौद्रिक आणि राजकोषीय धोरण

- (१) देशातील चलनविषयक धोरणाला काय म्हणतात ?
 (अ) औद्योगिक धोरण (ब) राजकोषीय धोरण (क) मौद्रिक धोरण (ड) शेतीविषयक धोरण
- (२) सरकारी उत्पन्न व सरकारी खर्च यासंबंधी सरकारचे जे धोरण असते त्याला कोणते धोरण म्हणतात ?
 (अ) मौद्रिक (ब) राजकोषीय (क) उत्पन्न विषयक (ड) खर्चविषयक
- (३) रिझर्व्ह बँक ज्या व्याजदराने व्यापारी बँकांना कर्ज देते त्याला कोणता दर म्हणतात ?
 (अ) बँक दर (ब) व्याज दर (क) बाजार दर(ड) सरकारी दर
- (४) व्यापारी बँका ज्या व्याजदराने व्यापारांनी कर्ज देतात त्या दराला कोणता दर म्हणतात ?
 (अ) बँक दर (ब) व्याज दर (क) बाजार दर(ड) सरकारी दर
- (५) सरकारच्या अपेक्षित उत्पन्नापेक्षा नियोजित खर्च जास्त असेल तर अशा अंदाजपत्रकास कोणते अंदाजत्रक म्हणतात ?
 अ)संतुलित ब)तुटीचे क) शिलकी ड) यापैकी नाही.
- (६) सरकारच्या अपेक्षित उत्पन्न व नियोजित खर्च समान असेल तर अशा अंदाजपत्रकास कोणते अंदाजत्रक म्हणतात ?
 अ)संतुलित ब) तुटीचे क) शिलकी ड) यापैकी नाही.
- (७) सरकारच्या अपेक्षित उत्पन्नपेक्षा नियोजित खर्च कमी असेल तर अशा अंदाजपत्रकास कोणते अंदाजत्रक म्हणतात ?
 अ) संतुलित ब) तुटीचे क) शिलकी ड) यापैकी नाही.
- (८) खालील पैकी कोणते प्रत्ययनियंत्रणाचे मात्रात्मक साधन नाही ?
 (अ) बँक दर (ब) खुल्या बाजारातील व्यवहार (क) रोख अनुपात (ड) सरकारी अंदाजपत्रक
- (९) केंद्रीय बँक प्रत्यय संकोच करण्यासाठी रोख्यांची काय करतो ?
 अ) खरेदी ब) विक्री क) खरेदी व विक्री ड) यापैकी नाही.
- (१०) केंद्रीय बँकने बँक दरात वाढ केली तर बाजार दरावर कोणता परिणाम होतो ?
 अ)वाढतो ब) कमी होतो क) स्थिर राहतो. ड) यापैकी नाही.

विभाग-४ उत्पादन आणि रोजगारी

प्रकरण दहावे : 'से' चा बाजाराचा नियम

- (१) 'Traited the Economic Politique या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत.? (उन्हाळी परिक्षा २०१५)
 अ) हाद्रे ब) हायेक क) से ड) रॉबिन्स
- (२) 'से'चा बाजार नियम कोणत्या गृहितावर आधारीत आहे.(हिवाळी परीक्षा २०१४)
 अ) अर्थव्यवस्थेत सरकारचा हस्तक्षेप असतो. ब) अर्थव्यवस्थेत सरकारचा हस्तक्षेप नसतो.
- (३) 'पुरवठा आपली मागणी स्वतः निर्माण करतो? हे कोणाचे विधान आहे?(उन्हाळी परीक्षा २०१६)
 अ) मार्शल ब) किन्स क) पीगू ड) जे.बी.से.
- (४) 'General Theory of Money, Interest and Employment'या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत.?
 अ) हाद्रे ब) हायेक क)केन्स ड) रॉबिन्स(हिवाळी परीक्षा २०१४/ उन्हाळी परीक्षा २०१५)
- (५) केन्सच्या रोजगारीच्या सिद्धांतामध्ये कोणत्या घटकाला महत्वाचे स्थान आहे.?(हिवाळी परीक्षा २०१४)

- अ)प्रभावी मागणी ब) बचत क) गुंतवणुक ड) पुरवठा
- (६) केन्सचा रोजगारीचा सामान्य संतुलन सिध्दांत कोणत्या दृष्टीकोनावर आधारित आहे.?
 अ) व्यष्टी दृष्टीकोन ब) बचत दृष्टीकोन क) समष्टी दृष्टीकोन ड) गुंतवणुक दृष्टीकोन
- (७) केन्सचा रोजगारीचा सामान्य संतुलन सिध्दांत कोणत्या स्पर्धेवर आधारित आहे?(उन्हाळी परिक्षा २०१५)
 अ) एकाधिकार ब) अपुर्ण स्पर्धा क)पुर्ण स्पर्धा ड) अल्पाधिकार
- (८) केन्सचा रोजगारीचा सामान्य संतुलन सिध्दांतात कोणता काळ गृहीत घेतला आहे.?
 अ) प्रदिर्घकाळ ब) दिर्घकाळ क) अल्पकाळ ड) यापैकी नाही.
- (९) केन्सच्या मते कोणती गुंतवणुक खरी गुंतवणुक असते.?(उन्हाळी परिक्षा २०१५)
 अ)वास्तविक ब) वित्तीय क) शासकिय ड) खाजगी
- (१०) एकूण मागणी फलन आणि एकूण पुरवठा फलन जेथे समान होतात तेथे ---निर्धारित होते?(उन्हाळी २०१६)
 अ) उत्पन्न पातळी ब) रोजगार पातळी क) गुंतवणूक पातळी ड) यापैकी नाही.
- (11) प्रा. से च्या नियमाचे प्रमुख टिकाकार होते.

अ. केन्स ब. रिकार्डो
 क. जे.एस. मील ड. वरील सर्व

- (12) प्रभावी मागणी अवलंबून असते.

अ. एकूण मागणी किंमत ब. एकूण पुरवठा किंमत
 क. a आणि b ड. यापैकी नाही.

- (13) केन्सवादी प्रभावी सिद्धांताला म्हणतात.

अ. प्रभावी मागणीचा सिद्धांत ब. प्रभावी पुरवठ्याचा सिद्धांत
 क. उपभोगाचा सिद्धांत ड. विनियोगाचा सिद्धांत

- (14) केन्सच्या मते उत्पादनांच्या साधनांचा पुरवठा असतो.

अ. लवचिक ब. अलवचिक
 क. अतिषय लवचिक ड. यापैकी नाही.

- (15) प्रभावी मागणीचा रोजगार सिद्धांत कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने मांडला.

अ. राॅबर्टसन ब. फिशर
 क. स्टिगलर ड. केन्स

प्रकरण अकरावे : उपभोग फलन

- (१) उपभोग खर्च कशावर अवलंबून आहे.?उपभोग हे कशाचे फलन आहे.

(हिवाळी परीक्षा २०१४/उन्हाळी २०१६/उन्हाळी २०१५)

अ)उत्पन्न ब) बचत क) गुंतवणूक ड) यापैकी नाही.

- (२) एकूण उपभोग खर्चाचा एकूण उत्पन्नाशी असलेला संबंध म्हणजे काय ?(उन्हाळी परीक्षा २०१६)

अ)उपभोग प्रवृत्ती ब) उत्पन्न प्रवृत्ती क) बचत प्रवृत्ती ड) यापैकी नाही.

- (३) उत्पन्न पातळी शून्य असतांना उपभोग खर्च --?(उन्हाळी परीक्षा २०१६)

अ) शून्य असतो ब) शून्यापेक्षा जास्त क) शून्यापेक्षा कमी ड) यापैकी नाही

- (४) सिमांत उपभोग प्रवृत्ती शून्य असतांना गुणक किती राहिल.

अ) एकापेक्षा जास्त ब) एक क) अनंत ड) शून्य

- (५) सिमांत उपभोग प्रवृत्ती एक असतांना गुणक किती राहिल.

अ) एकापेक्षा जास्त ब) एक क) अनंत ड) शून्य

- (६) उपभोग प्रवृत्ती किती असते ?(उन्हाळी परीक्षा २०१५)

(अ) शून्य (ब) शून्यापेक्षा जास्त (क) शून्यापेक्षा कमी (ड) यापैकी नाही

- (७) श्रीमंत लोकांपेक्षा गरीब लोकांची सीमांत उपभोग प्रवृत्ती कशी असते ?

अ)कमी असते ब) जास्त असते क) समान असते ड) अनिश्चित

- (८) उत्पन्नात वाढ होत असतांना सीमांत उपभोग प्रवृत्ती कशी असते ?

अ) वाढत जाते ब) कमी होत जाते क) स्थिर राहते ड) यापैकी नाही
(६) ज्या नागरीकाला आपल्या राहणीमानाचा दर्जा विशेष ठेवायची आवड असेल अशा नागरीकांची उपभोग प्रवृत्ती...
(हिवाळी-१८)

अ)जास्त असते ब) फार जास्त असते क) कमी असते ड) शून्य असते
(10) उत्पन्न पातळी शून्य असतांना उपभोग खर्च किती असतो?

अ) शून्य असतो ब) शून्यापेक्षा जास्त क) शून्यापेक्षा कमी ड) यापैकी नाही

(11) जर उपभोगाची सीमांत प्रवृत्ती 0.6 आहे. तेव्हा गुणकाचे प्रमाण किती असेल?

अ. 0.4

ब. 6.1

क. 2.5

ड. 5.0

प्रकरण बारावे व तेरावे : गुंतवणूक गुणक, गुंतवणूक फलन

- (9) केन्सच्या मते कोणती गुंतवणुक खरी गुंतवणुक असते.?(उन्हाळी परिक्षा २०१५)
अ)वास्तविक ब) वित्तीय क) शासकिय ड) खाजगी
- (२) उत्पन्नात किंवा उपभोगात होणाऱ्या बदलाचा कोणत्या गुंतवणुकीवर परिणाम होत नाही.?(उन्हाळी २०१५)
अ)स्वायत्त गुंतवणूक ब) प्रेरीत गुंतवणूक क) शासकिय गुंतवणूक ड) खाजगी गुंतवणूक
- (३) उत्पन्नाच्या पातळीत बदल झाल्यास त्याचा कोणत्या गुंतवणुकीवर परिणाम होत असतो?
अ)स्वायत्त गुंतवणूक ब) प्रेरीत गुंतवणूक क) शासकिय गुंतवणूक ड) खाजगी गुंतवणूक
- (४) भांडवलाची सिमांत लाभक्षमता कोणत्या दरावर अवलंबून असते.?(हिवाळी परीक्षा २०१४/२०१५)
अ) अपेक्षित लाभाचा दर ब) अपेक्षित व्याजाचा दर क)अपेक्षित लाभ व व्याजदर ड) यापैकी नाही.
- (५) रोजगार गुणकाची संकल्पना कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने मांडली?(उन्हाळी परीक्षा २०१६)
अ) केन्स ब) कान्ह क) हिक्स ड) यापैकी नाही.
- (६) गुंतवणूक गुणक ही संकल्पना कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने मांडली?(हिवाळी परीक्षा २०१४/२०१५)
अ)केन्स ब) कान्ह क) हिक्स ड) यापैकी नाही.
- (७) गुणक कोणत्या उपभोग प्रवृत्तीवर अवलंबून असतो?(हिवाळी परीक्षा २०१४)
अ) एकूण उपभोग प्रवृत्ती ब) सिमांत उपभोग प्रवृत्ती क) सरासरी उपभोग प्रवृत्ती ड) यापैकी नाही.
- (८) त्वरकाची संकल्पना प्राथमिक स्वरूपात कोणत्या अर्थशास्त्रज्ञाने मांडली?(उन्हाळी परीक्षा २०१६)
अ) केन्स ब) अॅफ्टालिऑन क) हिक्स ड) यापैकी नाही.
- (९) भांडवलाच्या सिमांत लाभक्षमतेचा संबंध कोणत्या प्रकारच्या गुंतवणूकीशी आहे?(उन्हाळी परीक्षा २०१६)
अ)वास्तविक ब) वित्तीय क) प्रेरीत ड) स्वायत्त
- (१०) कोणत्या गुंतवणूकिचा उत्पन्न व उपभोगावर परिणाम होत नाही?
अ) वास्तविक गुंतवणूक ब) स्वायत्त गुंतवणूक क) वित्तीय गुंतवणूक ड) यापैकी नाही.
- (११) भांडवली वस्तुसाठी असणाऱ्या मागणीला कोणती मागणी म्हणतात?
अ) प्रत्यक्ष मागणी ब) व्युत्पन्न मागणी/अप्रत्यक्ष क) संयुक्त मागणी ड) यापैकी नाही.
- (१२) महागुणकात कोणत्या दोन घटकांचा संयुक्त प्रभाव असतो.
अ) बचत व गुंतवणुक ब) गुणक व त्वरक क) उपभोग व गुंतवणुक ड) यापैकी नाही.
- (१३) गुणक कोणत्या प्रवृत्तीचा व्यस्तांक असतो. किंवा गुणक हा व्यस्तांक असतो?(हिवाळी परीक्षा २०१४/२०१५)
अ) सिमांत उपभोग प्रवृत्ती ब) सिमांत बचत प्रवृत्ती क) सिमांत उपभोग प्रवृत्ती ड) यापैकी नाही.
- (१४) प्रेरीत गुंतवणूकीच्या वक्राचा आकार कसा असतो?(हिवाळी परीक्षा २०१४)
अ) ऋणात्मक ब) धनात्मक क) समांतर ड) उदग्र
- (१५) खाजगी संस्थेद्वारा केली जाणारी गुंतवणूक -----(हिवाळी परीक्षा २०१४)
अ) स्वायत्त ब) प्रेरीत क) वित्तीय ड) यापैकी नाही.
- (१६) सार्वजनिक संस्थेद्वारा केली जाणारी गुंतवणूक -----
अ) स्वायत्त ब) प्रेरीत क) वित्तीय ड) यापैकी नाही.

Department of Political Science
Bachelor of Arts (B.A.) - III Semester Examination

POLITICAL SCIENCE

भारतीय शासन आणि राजकारण

(हिंदी माध्यम)

दिर्घोत्तरी प्रश्न संच

- १) भारतीय संविधान की प्रस्तावना के उद्देश और महत्त्व स्पष्ट किजिए ।
- २) भारतीय संविधान की विशेषताएँ लिखिए ।
- ३) भारतीय संविधान में दिए गए मौलिक अधिकार स्पष्ट किजिए एवम समानता का अधिकार स्पष्ट किजिए।
- ४) राज्य के नीती निदेशक तत्व स्पष्ट किजिए ।
- ५) राज्य के नीती निदेशक तत्वों का आलोचनात्मक परिक्षण किजिए ।
- ६) राष्ट्रपती के रचना, अधिकार और कार्य स्पष्ट किजिए ।
- ७) लोकसभा की रचना, अधिकार और कार्य लिखिए ।
- ८) राज्यसभा की रचना, अधिकार और कार्य लिखिए ।
- ९) संसद में कानून निर्माण प्रक्रिया किस प्रकार होती है स्पष्ट किजिए ।
- १०) प्रधानमंत्री का चयन, अधिकार और कार्य स्पष्ट किजिए ।
- ११) मंत्रिमंडल के अधिकार एवम कार्य बताईए ।
- १२) सर्वोच्च न्यायालय की रचना, अधिकार क्षेत्र और कार्य स्पष्ट किजिए ।
- १३) न्यायालय की स्वतंत्रता पर भाष्य किजिए । तथा न्यायीक पुनर्विलोकन संकल्पना स्पष्ट किजिए ।
- १४) आंतकवाद के कारण और उपाय स्पष्ट किजिए ।

लघुत्तरी प्रश्न संच

- १) प्रस्तावना का महत्त्व स्पष्ट किजिए एवम मूल्यमापन किजिए ।
- २) प्रस्तावना के उद्देश स्पष्ट किजिए ।
- ३) भारत का संविधान दुनिया में सबसे बड़ा लिखित संविधान है, ऐसा क्यों कहाँ जाता है ।
- ४) भारत का संविधान एक दृष्टीकोन स्पष्ट किजिए ।

- ५) मौलिक अधिकार का अर्थ स्पष्ट किजिए ।
- ६) नीति निदेशक तत्वों का स्वरूप स्पष्ट किजिए ।
- ७) आर्थिक नीति निदेशक तत्व स्पष्ट किजिए ।
- ८) धार्मिक स्वतंत्रता का अधिकार ।
- ९) राष्ट्रपती के न्यायविषयक अधिकार ।
- १०) राष्ट्रपती के आपातकालीन अधिकार ।
- ११) महाभियोग प्रक्रिया ।
- १२) राष्ट्रपती की चुनाव प्रक्रिया ।
- १३) राज्यसभा की रचना ।
- १४) लोकसभा का कानूनविषयक अधिकार ।
- १५) संसद सदस्य का विशेषाधिकार ।
- १६) प्रधानमंत्री की भूमिका ।
- १७) लोकसभा का नेता ।
- १८) प्रधानमंत्री एवमं मंत्रीमंडल ।
- १९) सर्वोच्च न्यायालय की रचना ।
- २०) सर्वोच्च न्यायालय के प्रारंभिक अधिकार क्षेत्र ।
- २१) न्यायिक पुनर्विलोकन अधिकार/संकल्पना ।
- २२) सर्वोच्च न्यायालय की स्वतंत्रता ।
- २३) भारतीय राजनिती में जाती की भूमिका ।
- २४) धर्म और राजनिती ।